



# **AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE**

**Tellija: Kaitseministeerium**

**TALLINN**

**Oktoober 2012**

---

[www.saarpoll.ee](http://www.saarpoll.ee)

## SISUKORD

|                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------|----|
| KOKKUVÕTE.....                                                           | 4  |
| UURINGU TAUST .....                                                      | 8  |
| Uuringu metoodika.....                                                   | 8  |
| Sotsiaal-poliitiline taust.....                                          | 11 |
| UURINGU PÕHITULEMUSED.....                                               | 13 |
| 1. Hoiakud Eesti riigi suhtes.....                                       | 13 |
| 2. Institutsioonide usaldusväärsus .....                                 | 15 |
| 2.1. Üldine taust .....                                                  | 15 |
| 2.2. Kaitsestruktuurid .....                                             | 18 |
| 3. Julgeolek ning ohud .....                                             | 19 |
| 3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis.....                                 | 20 |
| 3.2. Ohud Eestile.....                                                   | 21 |
| 3.3. Julgeoleku tagatised .....                                          | 25 |
| 4. Eesti elanikkonna kaitsetahe .....                                    | 28 |
| 4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse.....                          | 28 |
| 4.2. Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda .....                           | 31 |
| 4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral.....                    | 33 |
| 5. Eesti kaitsevõime .....                                               | 34 |
| 5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele.....                                    | 34 |
| 5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas.....                           | 35 |
| 5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel .....              | 36 |
| 6. Eesti kaitsestruktuurid.....                                          | 38 |
| 6.1. Kokkupuude kaitsestruktuuridega.....                                | 38 |
| 6.2. Suhtumine ajateenistusse .....                                      | 39 |
| 6.2.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks.....                    | 39 |
| 6.2.2. Ajateenistusest kõrvalehoidmine .....                             | 42 |
| 6.2.3. Asendusteenistus .....                                            | 43 |
| 6.2.4. Naiste ajateenistus .....                                         | 45 |
| 6.3. Suhtumine kutselisse kaitsevähke .....                              | 46 |
| 6.4. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul ..... | 48 |
| 6.5. Kaitseliidu ülesanded.....                                          | 50 |

|                                                                        |    |
|------------------------------------------------------------------------|----|
| 7. NATO.....                                                           | 53 |
| 7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse.....                                | 53 |
| 7.2. NATO abi võimaliku ohu korral.....                                | 55 |
| 7.3. NATO ja Venemaa koostöö.....                                      | 57 |
| 8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid.....                        | 58 |
| 8.1. Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides ..... | 58 |
| 8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid .....       | 61 |
| 8.3. Afganistani operatsiooni kuvand.....                              | 63 |
| 9. Riigikaitsealane teave .....                                        | 67 |
| 9.1. Riigikaitseõpetus koolides .....                                  | 67 |
| 9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE .....                     | 68 |

LISAD: Lisa 1 – Eestikeelne küsitlusankeet

    Lisa 2 – Andmetabelid

## KOKKUVÕTE

- Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis oktoobris 2012 Kaitseministeeriumi tellimusel läbi riigikaitseteemalise avaliku arvamuse uuringu, mille käigus küsitleti 1200 Eesti elanikku vanuses 15-74 eluaastat.
- Käesolevas uuringus kaardistati Eesti riigiga seotud hoiakuid kodanike ja mittekodanike seas erineval viisil. Tulemustest ilmneb, et Eesti kodanikest 69% on kodanikuks olemise üle uhked. Mittekodanikest tahaks enda sõnul saada Eesti Vabariigi kodakondsust 24%; valdavalt esineb see soov määratlemata kodakondsusega isikutel. Euroopa Liitu kuulumise üle tunneb uhkust 68% ja NATO liikmelisuse üle 58% elanikest. Pidevalt või sageli tunneb sel viisil EL-iga seoses 19% ja NATO-ga seoses 22%. Eestikeelsed vastajad on mitte-eestlastest tunduvalt positiivsemalt meelestatud nii Eesti kodanikuks olemise kui NATO-sse kuulumise suhtes.
- Uuritud kümne institutsiooni seast usaldatakse kõige enam Päästeteenistust (Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast usaldab 92%). Päästeteenistusele järgnevad institutsioonide usaldamise pingereas politsei (77%), Kaitsevägi (75%), Kaitseliit (64%), president (60%) ja NATO (58%). Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond rohkem kui mitte-eestlased.
- Elanike ohutunnetus võrreldes 2012. aasta kevadel toimunud küsitlusega praktiliselt ei ole muutunud. Rohkem kui pool (56%) Eesti elanikkonnast on arvamusel, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus. Veidi üle kümnendiku eestimaalasi (12%) usub, et maailm muutub turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb. Eesti julgeolekuolukorda tajutakse mõnevõrra positiivsemana kui situatsiooni maailmas: 30% elanikest prognoosib Eesti tingimuste ebaturvalisemaks muutumist, 22% arvates aga elavad siinsed inimesed kümne aasta pärast praegusest turvalisemates oludes.
- Sarnaselt eelmistele uuringutele tajutakse Eestit ähvardavate ohtudena kõige sagedamini Eesti riiklike infosüsteemide vastu suunatud nn küberrünnakuid (väga või küllaltki tõenäoliselt peab seda lähemate aastate jooksul 71%), mõne välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides (60%) ning ulatuslikku merereostust (57%). Varasemast on hakatud tunduvalt vähem tõenäolisemaks pidama tuumakatastroofi Eesti lähistel asuvas aatomielektijaamas (23%; 2012. aasta märtsis 31%).
- Eesti riigi peamiseks julgeolekutagatiseks peetakse jätkuvalt NATO-sse kuulumist (63% nimetab seda ühena kolmest olulisemast tegurist). Sarnaselt 2012. aasta märtsis läbiviidud uuringu tulemustele, oluliselt teisel kohal on ka käesolevas uuringus Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine (39%). Sellele järgnevad koostöö ja head suhted Venemaaga (35%), Euroopa Liitu kuulumine ning Balti riikide kaitsealane koostöö (mõlemad on 26%). Sarnaselt varasemale panevad eestikeelsed vastajad rõhku ennekõike NATO-sse kuulumisele (76%; muukeelsetest 34%), mitte-eestlased aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostööd ja häid suhteid Venemaaga (54%; eestikeelsetest 27%).
- Elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on endiselt madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevuse pooldamine. Võõrriigi rünnaku korral peab relvastatud vastupanu osutamist kindlasti või tõenäoliselt vajalikuks 73%, ise oleks aga valmis oma võimete ja oskuste

kohaselt kaitsetegevuses osalema 57% elanikest. Muukeelsete elanike valmisolek kaitsetegevuses osaleda on jätkuvalt märksa madalam kui eestlastel (40% vs 64%).

- Olukorras, kus Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist iga neljas inimene: 9% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 18% teeks seda tõenäoliselt. Alla 50-aastased elanikud mõtleavad Eestist lahkumisele eakatest rohkem. 2011. aasta sügisest alates on erinevus eesti- ja muukeelsete inimeste hoiakutes endiselt kasvutrendis: kallaletungi korral püüaks enda hinnangul Eestist lahkuda 20% eesti- ja 42% muukeelsetest elanikest.
- Elanike teadlikkus ohuolukorras käitumisest on küllaltki madal: vaid iga kuues inimene teaks, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Kolmes viimases uuringulaines on teadlike inimeste osakaal olnud varasemast väiksem (16-20%, varem 26-28% elanikest). Samas tundub, et inimesed tajuvad vajadust elanikke riigikaitse teemadel harida, sest riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi pooldab 80% Eesti elanikest (36% arvates peaks see kindlasti ja 43% hinnangul arvatavasti õppeprogrammis olema). Keskmisest enam soosivad riigikaitsealast õpet eestikeelsed ja üle 40-aastased vastajad.
- Eesti riigi kaitsevõimet hinnates jagunevad elanike arvamused järgmiselt: 44% inimeste hinnangul oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni, 46% arvates aga mitte. Eestikeelsed elanikud on riigi kaitsmise võimaluste suhtes mitte-eestlastest märksa optimistlikumad – Eesti kaitsmist peab võimalikuks vastavalt 53% ja 25% vastanuist.
- Riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel annab positiivse hinnangu 65% elanikest, vastupidisel arvamusel on 19% vastanuist. Võrreldes eelmise uuringulainega ei ole see proportsioon oluliselt muutunud (vastavalt 67% ja 18% 2012. aasta kevadel).
- Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiavad peaaegu pooled (44%) elanikest, et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel. Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 23% ja vähendamist 24% elanikest. Võrreldes käesoleva aasta kevadel läbi viidud uuringuga ei ole toimunud märkimisväärsed hoiakute muutusi kaitsekulutuste osas. Sarnaselt varasemale on eestlaste seas ülekaalus kaitsekulutuste tõstmist ning muukeelsete elanike hulgas kulutuste kärpimist pooldavad vastajad.
- Isiklike kokkupuuteid Eesti riigi kaitsestruktuuridega esineb 15% ja kaudseid kokkupuuteid 62% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast. Kõige enam on osaletud ajateenistuses (6% on ise osalenud ja 51 protsendil vastajaist on ajateenistuses käinud sõpru või pereliikmeid), sellele järgneb Kaitseliidu tegevus. Meessoost ja noorematel vastajatel on märksa rohkem kokkupuuteid Eesti kaitsestruktuuridega kui naistel ja vanematel inimestel.
- Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud. Suisa 93% elanikkonnast peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks, sh 59% kindlasti vajalikuks. Väiksemate tervisehäiretega noormeeste osas ollakse valdavalt arvamusel, et ka nemad peaksid kaitseväeteenistuse läbima – 14% hinnangul tuleks seda teha igal juhul ja 62% hinnangul neile sobiva koormuse korral. 3/4 elanikest peab vajalikuks, et usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeestel oleks õigus minna asendusteenistusse (nt töötades hoolekandenasutustes, erivajadustega laste koolides vms).
- Suurem osa Eesti inimestest (64%) suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt – 24% mõistab taolise käitumise hukka ja 41% peab seda negatiivseks. Need elanikkonnagrupid, kes

peavad ajateenistust vajalikumaks (st ennekõike eestlased ja eakamad inimesed, samuti ajateenistusega isiklikult kokkupuutunud vastajad), taunivad ajateenistusest kõrvalehoidmist keskmisest enam.

- Naiste ajateenistuse osas selgus, et ligikaudu 2/3 elanikest on seda meelt, et naised võiksid soovi korral ajateenistuses osaleda – sealhulgas 43% arvates peaksid nad sel juhul läbima ajateenistuse eraldi programmi järgi ja 22% arvates noormeestega samadel tingimustel. Naiste kohustuslikku ajateenistust soositakse väga vähe (3%). 29% vastanute hinnangul ei peaks naised üldse ajateenistuses osalema.
- 4/5 Eesti elanikest eelistab praeguse kaitsekontseptsiooni säilitamist, kus kutseline kaitsevägi on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeega. Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitseväele üleminekut pooldab 14% elanikkonnast (sh 10% eesti- ja 22% muukeelsetest inimestest).
- Eesti inimeste suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse peetakse valdavalt kas heaks (63%) või neutraalseks ehk ei heaks ega halvaks (31%). Võrreldes eelmise aasta sügisel läbi viidud uuringuga on heade hinnangute osakaal tõusnud rohkem kui 10% võrra (2011. aasta oktoobris 52%). Kaitsevälase elukutse valimisel peetakse peamisteks mõjuteguriteks huvi selle elukutse vastu (seda on maininud 53% uuringus osalenud Eesti elanikest), võimalust teenida head palka (45%) ja saada rahvusvahelisel tasemel koolitust (41%) .
- Eesti elanikud peavad Kaitseliidu peamiseks ülesandeks õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemist (56% mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest); sellele järgnevad võimekuse loomine riigi sõjaliseks kaitseks (47%) ning valmistumine tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordade puhul (42%).
- Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 2012. aasta kevadel 72% elanikkonnast, sh 29% on kindlasti poolt. Eesti- ja muukeelsete elanike hoiakutes on viimaste uuringulainete jooksul toimunud mitmeid langusi ja tõuse. Alates 2011. aasta augustist kuni käesoleva aasta märtsini on eestlaste seas NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal 10 protsendipunkti võrra tõusnud (83%-lt 93%-le) ja mitte-eestlaste seas samavõrra langenud (44%-lt 34%-le). Käesoleva aasta oktoobris võib täheldada vastupidist trendi: eestlastest pooldajate osakaal on vähenenud 7 ning lisandunud on 6 protsendipunkti muukeelseid toetajaid. Pikem ajaline võrdlus näitab, et eestlaste toetus on viimastel aastatel püsinud küllaltki stabiilselt väga kõrgel tasemel, samal ajal kui muukeelsete elanike suhtumises aga ilmneb sagedaid kõikumisi.
- Eesti julgeoleku tagamisel nähakse NATO rollina kõige sagedamini (39% juhtudest) otsese sõjalise abi osutamist. Viiendiku elanike (20%) arvates piirduks NATO sõjalise ohu korral ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega. Samas teine viiendik eestimaalasi (20%) usub, et NATO liikmeks olek suudab sõjalise konflikti hoopis ära hoida. Kümnendik elanikke (11%) on aga meelestatud NATO suhtes skeptiliselt ega arva, et tasub antud organisatsioonilt mingit abi loota.
- NATO ja Venemaa vahelist koostööd soosib 70% Eesti elanikest: 10% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 31% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning 29% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes. Võrreldes eelmise uuringuga on koostöö pooldajate osakaal langenud 5 protsendipunkti võrra. Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma pooldavamalt kui eestlased.

- Rohkem kui pool elanikkonnast (57%) leiab, et Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes. Eestlased pooldavad rahvusvahelistes operatsioonides osalemist märksa rohkem kui muukeelne elanikkond (62% vs 47%). Sarnaselt varasemale peetakse rahvusvahelistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike kahel põhjusel: osalemine tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi ja annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse.
- Konkreetsemaks minnes samas ilmneb, et Eesti jätkamist Afganistani missioonil pooldab ainult 39% inimestest; enam kui pooled (57%) ei näe selleks vajadust. Eestlaste seas on poolehoid Afganistani missioonil jätkamisele märksa suurem kui muukeelsete elanike hulgas (vastavalt 45 ja 24 protsenti). Somaalia vetes aset leidvasse Euroopa Liidu piraatlusevastasesse operatsiooni suhtutakse soosivamalt – 63% inimeste hinnangul peaks Eesti laevakaitsemeeskond jätkama osalemist seelses operatsioonis.
- Afganistani missiooni kuvand on elanike silmis väga mitmetahuline. Inimestel on selgelt positiivne hoiak Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse varasemast suuremat muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ning ei olda eriti kindlad Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses.

## UURINGU TAUST

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis oktoobris 2012 Kaitseministeeriumi tellimusel läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, mille eesmärgiks oli anda ülevaade elanike suhtumisest ja hoiakutest järgmistel teemadel:

- hoiakud Eesti riigi suhtes;
- institutsioonide (sh kaitsestruktuuride) usaldusväärsus elanike seas;
- hinnangud seoses võimalike ohtude ning julgeolekuriskidega Eestis ning maailmas;
- elanike kaitsetahe ning prognoositav käitumine võimalike Eestit ähvardavate ohtude korral;
- hinnangud Eesti kaitsevõimekusele ja riigi tegevusele selles valdkonnas;
- suhtumine ajateenistusse ja teistesse kaitsestruktuuridesse;
- suhtumine NATO-sse ja sellega seonduvatesse arengutesse;
- hoiakud seoses rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonidega.

Käesolev aruanne tutvustab uuringu tausta, annab ülevaate uuringu peamistest tulemustest ja esitab tulemuste kokkuvõtte. Aruande lisadena esitatakse elanikkonnaküsitluse eestikeelne ankeet ja andmetabelid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes.

Aruandes on tulemusi võrreldud perioodil 2000-2012 läbi viidud samalaadsete avaliku arvamuse uuringute tulemustega. Võrdluse alusena kasutatud andmed pärinevad Tellijalt saadud andmefailidest ja nimetatud aastate uuringuaruannetest, mis on vabalt kättesaadavad Kaitseministeeriumi kodulehelt.

## Uuringu metoodika

Ajavahemikul 10.-30. oktoober 2012 viis uuringufirma Saar Poll OÜ läbi üleriigilise avaliku arvamuse küsitluse, kus suulise intervjuu vormis ja paberankeedi abil küsitleti 1200 inimest vanuses 15-74 eluaastat. Vastajate valikuks kasutati proportsionaalse juhuvalimi meetodit. Intervjuud viidi läbi Saar Polli kogenud küsitlejate poolt ning need toimusid eesti ja vene keeles. Intervjuud toimusid 215 küsitluspunktis, igas punktis keskmiselt 6 intervjuud.

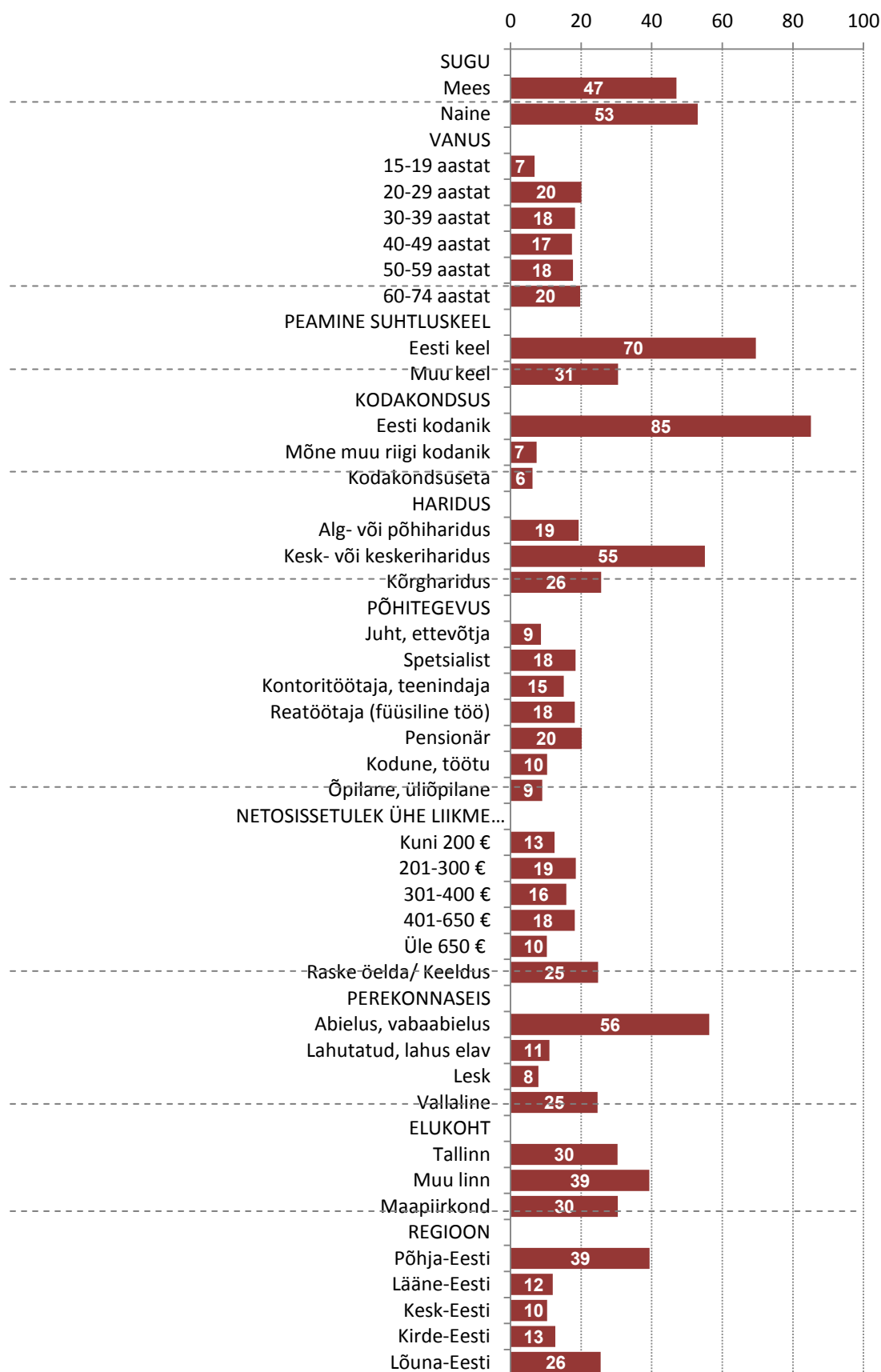
Saadud küsitlustulemi ja statistilise mudeli võrdlemisel ilmnunud erisuste vähendamiseks kaaluti saadud tulemit alljärgnevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes (Tabel 1). Sotsiaal-demograafiliste tunnuste mudeli koostamisel on kasutatud rahvastikustatistika andmeid seisuga 01.01.2012. Täpsema ülevaate vastajate profiilist annab Joonis 1.



**Tabel 1. Valimi iseloomustus sotsiaal-demograafiliste tunnuste alusel**

|                 | Mudel (%) | Saadud<br>küsitlustulem (%) | Kaalutud<br>küsitlustulem (%) |
|-----------------|-----------|-----------------------------|-------------------------------|
| <b>SUGU</b>     |           |                             |                               |
| Mees            | 47,0      | 46,6                        | 47,0                          |
| Naine           | 53,0      | 53,4                        | 53,0                          |
| <b>VANUS</b>    |           |                             |                               |
| 15-19           | 6,8       | 5,9                         | 6,8                           |
| 20-29           | 20,1      | 17,0                        | 20,1                          |
| 30-39           | 18,3      | 15,0                        | 18,3                          |
| 40-49           | 17,4      | 17,2                        | 17,4                          |
| 50-59           | 17,7      | 19,2                        | 17,7                          |
| 60-74           | 19,7      | 25,8                        | 19,7                          |
| <b>RAHVUS *</b> |           |                             |                               |
| Eestlane        | 68,3      | 66,9                        | 68,3                          |
| Muu rahvus      | 31,7      | 33,1                        | 31,7                          |
| <b>ELUKOHT</b>  |           |                             |                               |
| Linn            | 69,6      | 69,6                        | 69,6                          |
| Maa             | 30,4      | 30,4                        | 30,4                          |
| <b>REGIOON</b>  |           |                             |                               |
| Põhja-Eesti     | 39,4      | 38,8                        | 39,4                          |
| Lääne-Eesti     | 12,0      | 11,8                        | 12,0                          |
| Kesk-Eesti      | 10,4      | 11,1                        | 10,4                          |
| Kirde-Eesti     | 12,7      | 12,9                        | 12,7                          |
| Lõuna-Eesti     | 25,5      | 25,5                        | 25,5                          |

\* Käesolevas aruandes ei ole tulemusi analüüsitud mitte rahvuse, vaid peamise suhtluskeeke lõikes, et tagada võrreldavus varasemate uuringutega. Kuigi eesti suhtluskeelega vastajatele viidates kasutatakse lühiduse huvides kohati ka terminit „eestlased“ ja muukeelsete vastajate kohta „mitte-eestlased“, siis tuleb aruannet lugedes meeles pidada, et sellele vaatamata on läbivalt tegemist võrdlusega suhtluskeeke alusel. Rahvuse lõikes on võimalik tulemustega tutvuda andmetabelite põhjal (Lisa 2).

Joonis 1. Vastajate profiil (%; N<sup>1</sup>=1200)<sup>1</sup> Siin ja edaspidi tähistab N vastajate hulka.

Käesoleva uuringu tulemused on laiendatavad Eesti elanikkonnale vanuses 15-74 aastat; sealjuures jääb maksimaalse valimivea suurus 95-protsendilisel usaldusnivool 2,83% piiridesse (väiksemate alagruppide vaatlemisel võib viga olla suurem). Tabel 2 annab täpsema ülevaate, millises sõltuvuses on valimi suurus (st vastanute arv), valimist arvutatud osakaal (st vastuste %) ja võimalik statistiline viga (ehk võimalik eksimine %-des).

**Tabel 2. Valimivea piirid**

| Vastuste osakaal/<br>Valimi suurus | 50%   | 48%<br>või<br>52% | 40%<br>või<br>60% | 35%<br>või<br>65% | 30%<br>või<br>70% | 25%<br>või<br>75% | 20%<br>või<br>80% | 15%<br>või<br>85% | 10%<br>või<br>90% | 5%<br>või<br>95% | 3%<br>või<br>97% | 2%<br>või<br>98% |
|------------------------------------|-------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|------------------|------------------|------------------|
| 10                                 | 30,99 | 30,97             | 30,36             | 29,56             | 28,40             | 26,84             | 24,79             | 22,13             | 18,59             | 13,51            | 10,57            | 8,68             |
| 20                                 | 21,91 | 21,90             | 21,47             | 20,90             | 20,08             | 18,98             | 17,53             | 15,65             | 13,15             | 9,55             | 7,48             | 6,14             |
| 30                                 | 17,89 | 17,88             | 17,53             | 17,07             | 16,40             | 15,49             | 14,31             | 12,78             | 10,74             | 7,80             | 6,10             | 5,01             |
| 40                                 | 15,49 | 15,49             | 15,18             | 14,78             | 14,20             | 13,42             | 12,40             | 11,07             | 9,30              | 6,75             | 5,29             | 4,34             |
| 50                                 | 13,86 | 13,85             | 13,58             | 13,22             | 12,70             | 12,00             | 11,09             | 9,90              | 8,32              | 6,04             | 4,73             | 3,88             |
| 60                                 | 12,65 | 12,65             | 12,40             | 12,07             | 11,60             | 10,96             | 10,12             | 9,03              | 7,59              | 5,51             | 4,32             | 3,54             |
| 70                                 | 11,71 | 11,71             | 11,48             | 11,17             | 10,74             | 10,14             | 9,37              | 8,36              | 7,03              | 5,11             | 4,00             | 3,28             |
| 80                                 | 10,96 | 10,95             | 10,73             | 10,45             | 10,04             | 9,49              | 8,77              | 7,82              | 6,57              | 4,78             | 3,74             | 3,07             |
| 90                                 | 10,33 | 10,32             | 10,12             | 9,85              | 9,47              | 8,95              | 8,26              | 7,38              | 6,20              | 4,50             | 3,52             | 2,89             |
| 100                                | 9,80  | 9,79              | 9,60              | 9,35              | 8,98              | 8,49              | 7,84              | 7,00              | 5,88              | 4,27             | 3,34             | 2,74             |
| 110                                | 9,34  | 9,34              | 9,15              | 8,91              | 8,56              | 8,09              | 7,47              | 6,67              | 5,61              | 4,07             | 3,19             | 2,62             |
| 120                                | 8,95  | 8,94              | 8,76              | 8,53              | 8,20              | 7,75              | 7,16              | 6,39              | 5,37              | 3,90             | 3,05             | 2,50             |
| 130                                | 8,59  | 8,59              | 8,42              | 8,20              | 7,88              | 7,44              | 6,88              | 6,14              | 5,16              | 3,75             | 2,93             | 2,41             |
| 150                                | 8,00  | 8,00              | 7,84              | 7,63              | 7,33              | 6,93              | 6,40              | 5,71              | 4,80              | 3,49             | 2,73             | 2,24             |
| 200                                | 6,93  | 6,93              | 6,79              | 6,61              | 6,35              | 6,00              | 5,54              | 4,95              | 4,16              | 3,02             | 2,36             | 1,94             |
| 300                                | 5,66  | 5,65              | 5,54              | 5,40              | 5,18              | 4,90              | 4,53              | 4,04              | 3,39              | 2,47             | 1,93             | 1,58             |
| 500                                | 4,38  | 4,38              | 4,29              | 4,18              | 4,02              | 3,79              | 3,51              | 3,13              | 2,63              | 1,91             | 1,49             | 1,23             |
| 800                                | 3,46  | 3,46              | 3,39              | 3,30              | 3,17              | 3,00              | 2,77              | 2,47              | 2,08              | 1,51             | 1,18             | 0,97             |
| 1000                               | 3,10  | 3,10              | 3,03              | 2,95              | 2,84              | 2,68              | 2,48              | 2,21              | 1,86              | 1,35             | 1,06             | 0,87             |
| 1200                               | 2,83  | 2,83              | 2,77              | 2,70              | 2,59              | 2,45              | 2,26              | 2,02              | 1,70              | 1,23             | 0,96             | 0,79             |

## Sotsiaal-poliitiline taust

Käesolev osa annab ülevaate küsitlusperioodi aegsetest ja eelsetest sündmustest ning arengutendentsidest Eesti ühiskonnas ja maailmas laiemalt. Oktoobris 2012 toimunud küsitluse puhul võiksime mainida järgmisi nähtusi, millel võis olla oma roll avaliku arvamuse kujunemisel. Nende mõju suunda uuringu tulemustele ei saa alati üheselt määratleda – mõnikord mõjufaktor esineb üksiksündmusena, mõnikord mitmete tegurite koosmõjus, mõnikord aga teatud sündmuste areng ning süvenemine kumuleerub uueks kvaliteediks.

Antud uuringule eelnenud uuringulaine toimus käesoleva aasta märtsis. Ajavahemikul märts kuni oktoober 2012 on Eestis ning Euroopas aset leidnud päris palju sündmusi ning ilmnenuid nähtusi, mis ilmselgelt mõjustasid käesoleva aasta oktoobris korraldatud küsitluse tulemusi. Sellel perioodil on Eesti avalik arvamus ennast mitmetes aktsioonides õige tugevalt avaldanud. Need olid protestid ACTA vastuvõtmise vastu, Reformierakonna rahastamiskandaali saaga, mis hoidis avalikkusel meeli üleval kogu suve. Septembris teema käsitlemine vaibus, kuid alates 15. oktoobrist pärast riigiprokuratuuri otsuse avaldamist antud küsimuses muutus teema taas aktuaalseks.

Kogu eelmainitud perioodi on ilmestanud Euroala võlakriis, sellega seotud EMS ning Eesti maksed sellesse fondi. EMSi teema muutus pärast avalikkuse survet aktuaalseks ka Riigikogu jaoks, kus seda lõpuks arutati. Eurovõlakriis ning tugevad Euroopa föderaliseerimise katsed ja kindlusetusetunne Euroopa Liidu eksistentsi osas on pidevalt mõjustanud Eesti avalikku arvamust. Paraku mitte positiivses suunas. Sellel perioodil sai teatavaks, et möödunud aastal oli Eesti praktiliselt suurima inflatsiooniga riik Euroopa Liidus ning jätkas peaaegu samas tempos tõusu ka käesoleval aastal.

Keskmine palk on küll tõusnud, kuid seda vaid valitud sektorites. Seepärast avalikkus ei tunneta, et elujärg oleks paranemas. Sügise tulekuga saabusid teated kütte kallinemisest. Algasid tõsised arutelud elektrihinna tõusu ümber. Uus hinnatõus ning elanikkonna halb informeeritus üleminekust avatud turule ei lisa avalikku arvamusse eriti lõbusaid noote. Paljude ülemaailmsete ning Euroopa Liidus välja töötatud näitajate osas on Eesti esimesi kohti saamas, kuid need ei mõjuta otseselt inimeste elujärge.

Suhtumist Kaitseväge mõjutas kindlasti vahejuhtum kahe ajateenijaga, kes kaebasid ebaadekvaatsete koormuste pärast sõjaväes. See sündmus leidis meedias kajastust lühikest aega ning vaibus kiiresti, sest noormehed saadeti erru ning nad loobusid oma kaebusest. Sellele vaatamata omandas antud sündmus mõningates gruppides negatiivse varjundi. Paraku ei olnud vaadeldud perioodil ühtegi taolist kaitsevägega seotud üleriigilist sündmust või ettevõtmist, mis oleks muutunud tugeva pikemaajalise mõjuga meediasündmuseks.

Eelpool mainitud asjaolud võisid avalikku arvamust teatud küsimustes kindlasti mõjustada. Küsimus ei ole mitte niivõrd mõjus üksiknähtustele, vaid kindlasti mõjus arvamuste üldisele foonile.

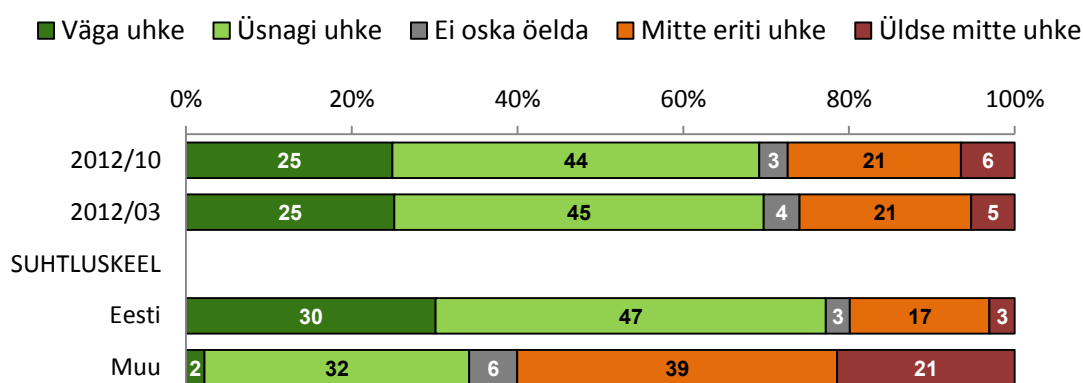
## UURINGU PÕHITULEMUSED

### 1. Hoiakud Eesti riigi suhtes

Käesolevas ning eelmises uuringulaines mõõdeti hoiakuid Eesti riigi suhtes varasemast erineval viisil. Eesti kodakondsusega vastajail (N=1021) paluti hinnata, kui uhked nad on selle üle, et on Eesti Vabariigi kodanikud. Neilt vastajailt, kes ei ole Eesti kodanikud (N=179), aga küsiti, kas nad tahaksid saada Eesti Vabariigi kodakondsust.

Tulemustest selgub, et **69% Eesti kodanikest on kodanikuks olemise üle uhked**, seejuures iga neljas inimene on väga uhke (Joonis 2). Viiendik (21%) kodanikest ei tunne Eesti kodanikuks olemise üle eriti uhkust ja 6% ei tunne seda üldse. Eestikeelsed elanikud on kodanikena märksa uhkemad kui muukeelsed – väga või üsnagi palju uhkust tundvaid kodanikke leidub eestlaste seas 77%, muukeelsete inimeste hulgas aga vaid 34%. Keskmisest mõnevõrra rohkem esineb kodanikuks olemise üle uhkuse tundmist ka alla 40-aastaste, keskmisel või paremal majanduslikul järjel olevate ning õppivate vastajate seas. Meeste ja naiste hoiakutes selle küsimuse juures olulist erinevust ei esine (68-70% on väga või üsnagi uhked kodanikuks olemise üle).

Joonis 2. Uhkus Eesti Vabariigi kodanikuks olemise üle (%; N = Eesti Vabariigi kodanikud)<sup>2</sup>

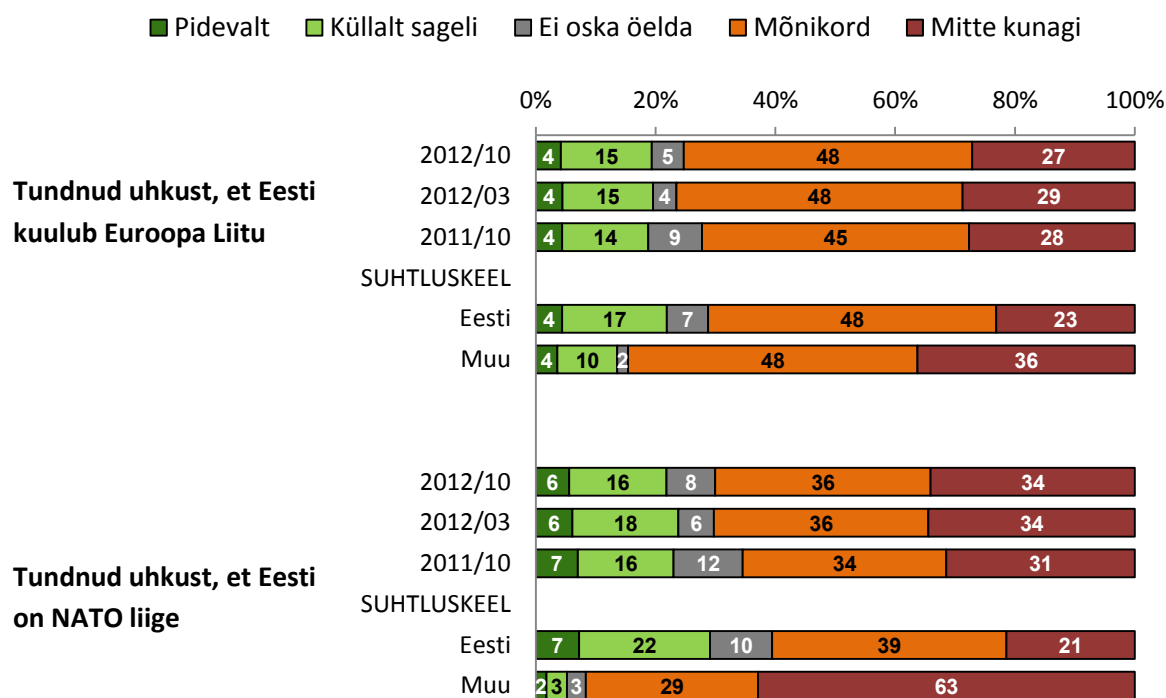


Eesti kodakondsust mitteomavaist inimestest ligikaudu neljandik (24%) tahaks enda sõnul saada Eesti Vabariigi kodakondsust. Seda ei soovi 65% ning seisukohta ei oska võtta 11% vastanuist. Eesti kodakondsusest on huvitatud ennekõike määratlemata kodakondsusega inimesed – nende hulgas EV kodakondsuse soovijaid 38%, Venemaa kodanike seas samas ainult 11%. Tulemustest selgub seegi, et üle 50-aastased inimesed, kelle seas on ühtlasi ka rohkem Venemaa kodanikke, on Eesti kodakondsusest märksa vähem huvitatud kui nooremad vastajad. Võrreldes 2012. aasta märtsis läbi viidud uuringuga on kodakondsuse soovijate osakaal langenud praktiliselt kõigis vanusegruppis, välja arvatud 15-19-aastaste noorte seas. Eriti märgatav on see 20-29-aastaste vastajate seas, kus soovijate osakaal vähenes peaaegu kahekordselt.

<sup>2</sup> Siin ja edaspidi on mitme alamgrupi (nt „väga uhke“ ja „üsnagi uhke“) näitajaid kokku liites võetud aluseks ümardamata andmed, sest see tagab andmete täpsema esitamise. Viimane võib aga tingida olukorra, kus kokku liidetud koondarv ja graafikul olevate täisarvuni ümardatud alamgruppide summa erinevad protsendi võrra.

Sarnaselt eelmistele uuringutele paluti kõigil vastajail hinnata, kas ja kui sageli nad on tundnud uhkust Eesti kuulumise üle Euroopa Liitu ja NATO-sse. Võrreldes 2011. aasta oktoobriga ja 2012. aasta märtsiga ei ole siinkohal olulisi muutusi toimunud ja tulemuste üldpilt on nende kahe institutsiooni puhul endiselt üsna sarnane: **pidevalt või küllalt sageli on Euroopa Liitu kuulumise üle uhke olnud 20% ning NATO liikmelisuse üle 22% elanikest (Joonis 3).** Teist äärmust vaadeldes ilmneb, et mitte kunagi ei ole Euroopa Liitu kuulumise üle uhkust tundnud 27% ja NATO puhul 34% inimestest.

**Joonis 3. Eesti riigi kuuluvuse üle uhkuse tundmine (%)** (N = kõik vastajad)



Suhtluskeeke alusel ilmnevad Euroopa Liidu ja NATO puhul tulemustes märkimisväärsed erinevused. Kui Eesti Euroopa Liitu kuulumise osas on arvamused küllaltki sarnased (muukeelsete vastajate seas esineb uhkustunnet vaid mõnevõrra vähem), siis **NATO liikmeks oleku üle on eestikeelsed elanikud tundnud märksa enam uhkust kui mitte-eestlased.** Nimelt ütleb peaaegu 2/3 muukeelsetest vastajatest (63%), et nad ei ole mitte kunagi tundnud uhkust selle üle, et Eesti on NATO liige. Eestikeelsetest vastajatest on samal arvamusel aga ainult viiendik ehk 21%. Nagu juba eelmise uuringulaine aruandes sai tõdetud, ei ole muukeelsete inimeste negatiivne hoiak suhtumises NATO-sse sugugi uus nähtus. Küsimus ei ole mitte ainult Eesti kuulumises NATO-sse, vaid üldisemas negatiivses hoiakus NATO suhtes, mille muukeelne elanikkond on pärinud Nõukogude ajast. Tegu on üldise vaenlase kuvandiga, mida ei kanna endas ainult vanemad inimesed, vaid ka nooremad. See on üks olulisematest stereotüüpidest, mis on väga visa kaduma.

Meeste ja naiste hoiakud seoses Euroopa Liitu kuulumisega on üsna lähedased (19% meestest ja 20% naistest on tundnud uhkust pidevalt või küllalt sageli). Sarnane tendents kehtib ka NATO liikmelisuse kohta (vastavalt 23% ja 21%). Võrreldes eelmise uurimislainega on meesoost vastajate seas antud näitaja mõnevõrra langenud (käesoleva aasta märtsis 27%). Vanuse lõikes vaadeldes ilmneb mõlema organisatsiooni puhul, et üle 40-aastaste seas on keskmisest veidi rohkem selliseid vastajaid, kes pole Eesti kuuluvuse üle mitte kunagi uhkust tundnud.

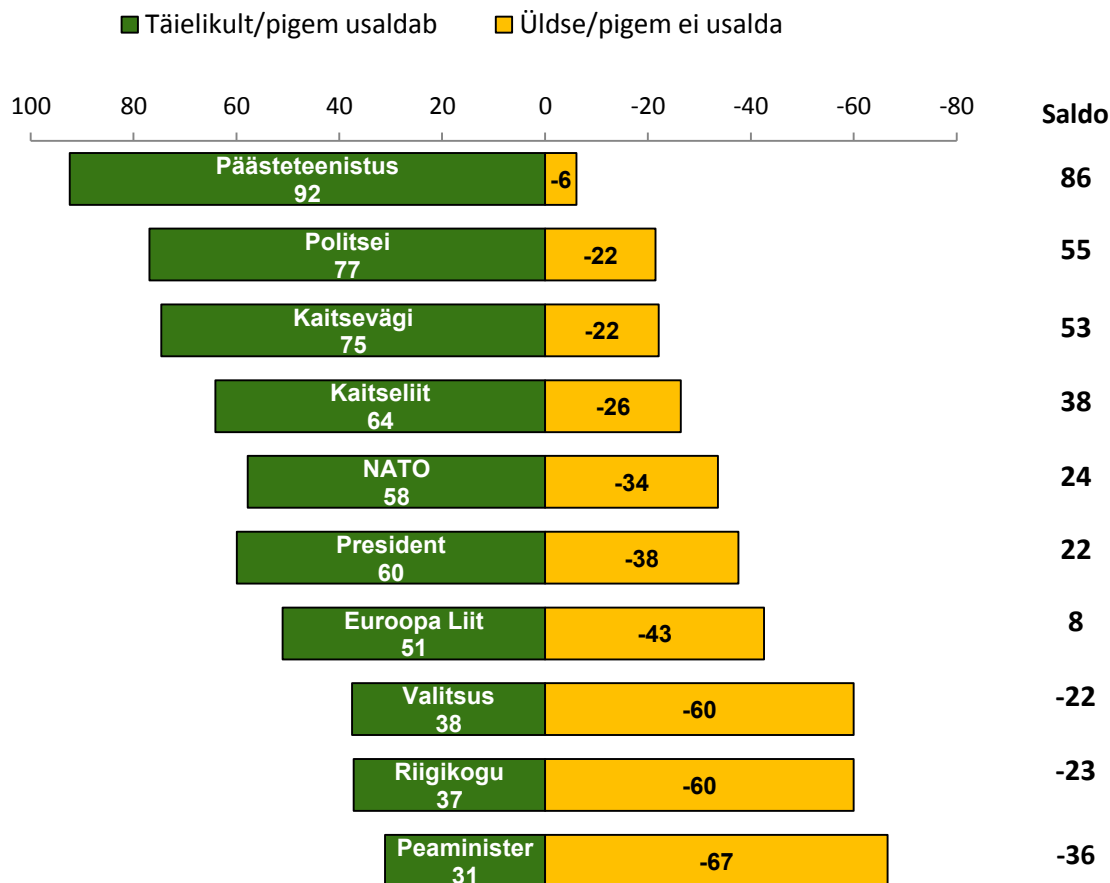
## 2. Institutsioonide usaldusväärsus

Teine peatükk käsitleb elanike usaldust riiklike ja rahvusvaheliste institutsioonide vastu. Esmalt antakse üldpilt kõigi uuringusse hõlmatud institutsioonide usaldusväärsest ning seejärel vaadeldakse kaitseväge ja Kaitseliidu usaldusnäitajate muutumist viimase kümnekonna aasta jooksul.

### 2.1. Üldine taust

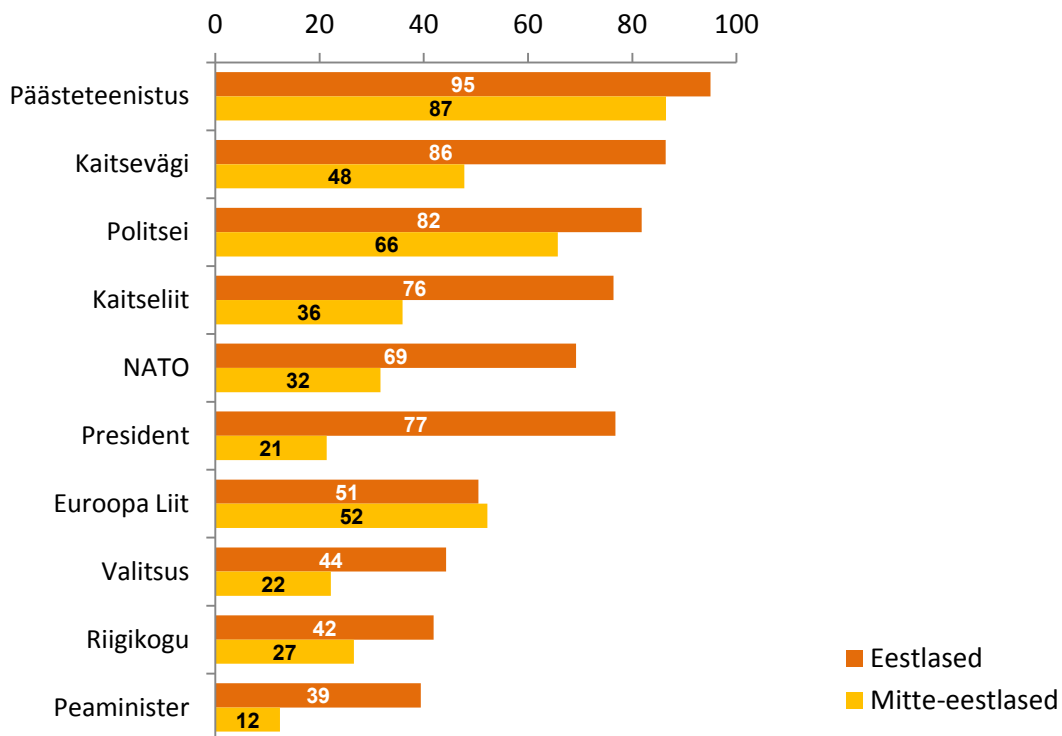
Vastajad hindasid institutsioonide usaldusväärst kasutades nelja kategooriaga skaalat: täielikult usaldan, pigem usaldan, pigem ei usalda, üldse ei usalda. Uuritud kümnest institutsioonist usaldatakse kõige enam **Päästeteenistust** – seda usaldab 92% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast (Joonis 4). Päästeteenistusele järgnevad institutsioonide usaldamise pingereas politsei (77%), kaitseväge (75%), Kaitseliit (64%), president (60%) ja NATO (58%). Kõige vähem usaldavad elanikud aga peaministrit, Riigikogu ja valitsust – nende institutsioonide puhul on mitteusaldajaid rohkem kui usaldajaid (31-38% usaldab ja 60-67% ei usalda).

Joonis 4. Institutsioonide usaldusväärsus (%; N = kõik vastajad)



**Enamikke institutsioone (v.a Euroopa Liit) usaldab eestikeelne elanikkond märksa rohkem kui mitte-eestlased (Joonis 5).** Suurimad erinevused ilmnevad presidendi (eestikeelsetest elanikest usaldab täielikult või pigem 77%, muukeelsetest 21%), Kaitseliidu (76% vs 36%), kaitseväge (86% vs 48%), NATO (69% vs 32%), peaministri (39% vs 12%) ning valitsuse (44% vs 22%) puhul.

**Joonis 5. Institutsioonide usaldusvärsus eesti- ja muukeelsete elanike silmis (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)**



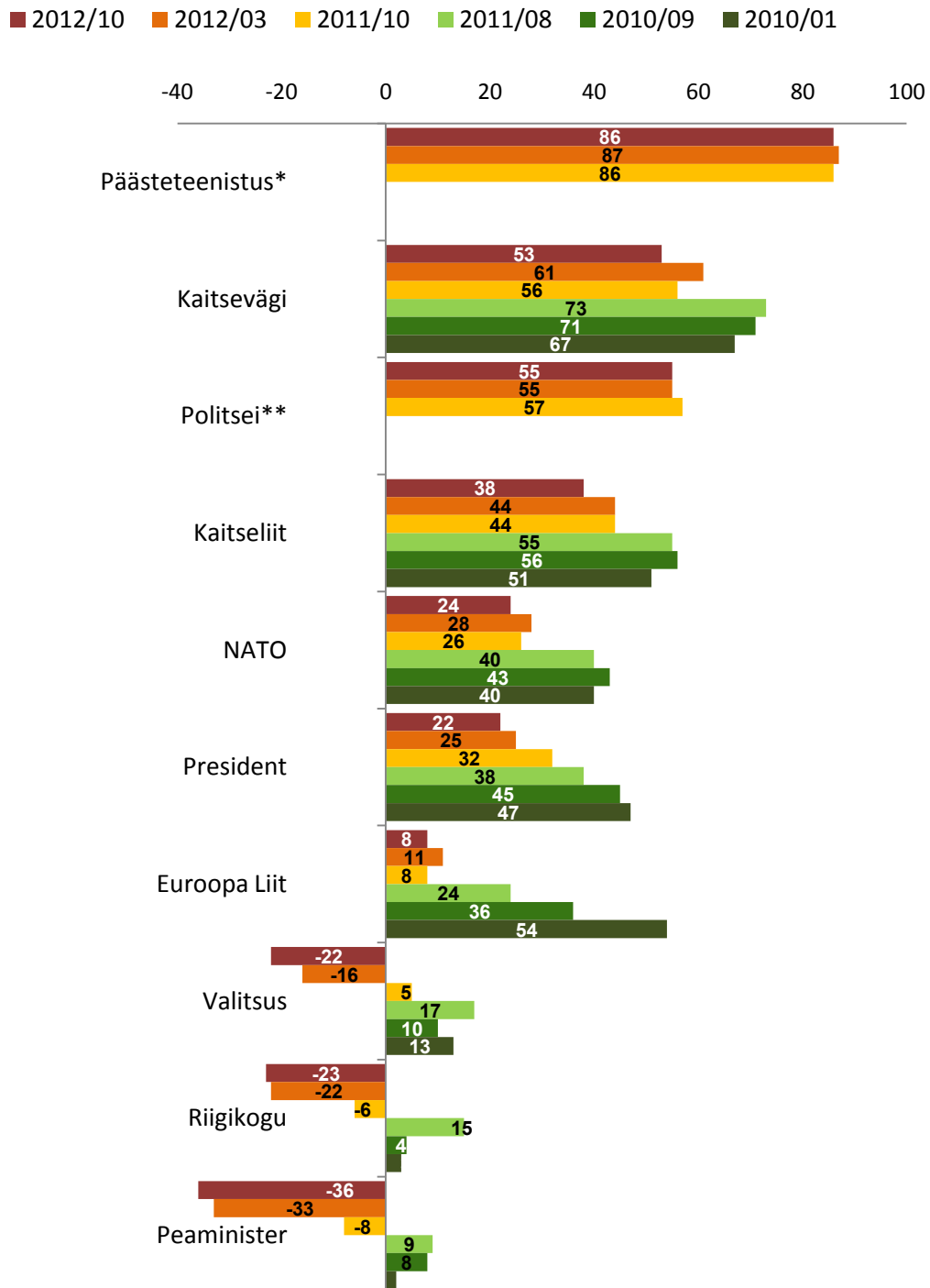
Joonis 6 kajastab institutsioonide usaldussaldosid ehk seda, milline on olnud usaldajate ja mitteusaldajate osakaalu vahe viimase kolme aasta jooksul. 2012. aasta oktoobris on veidi vähenenud kõigi siseriiklike poliitiliste institutsioonide usaldussaldod: peaministril 3, valitsusel 6, Riigikogul 1 ja presidendil 3 saldpunkti võrra. Võrreldes eelmises uuringulaines kaardistatud langusega, käesoleval perioodil on see märkimisväärselt madalam (2012.a märtsis olid langusenäitajad vastavalt 25, 21, 16 ja 7). Samas 2012. aasta oktoobris on oluliselt langenud Eesti kaitsestruktuuride usaldussaldod: Kaitseväge 8 ning Kaitseliidu 6 saldpunkti võrra. See võib olla tingitud käesoleva aasta suvel aset leidnud ajateenijate juhtumiga, mis pälvis kõrgendatud meediatähelepanu ja tõenäoliselt mõjutas elanike suhtumist ajateenistusse ning Eesti Vabariigi kaitsestruktuuridesse tervikuna. Samuti on vähenenud usaldus NATO ja Euroopa Liidu vastu (vastavalt 4 ja 3 saldpunkti). Ülejäänud institutsioonide osas ei ole väga olulisi muutusi toimunud.

Pikemas perspektiivis vaadeldes on viimaste aastate jooksul kõige enam langenud usaldus Euroopa Liidu vastu. Kui 2010. aasta alguseni püsis Euroopa Liidu usaldussaldo mitme uuringulaine vältel stabiilselt 50 saldpunkti ringis, siis **alates 2010. aasta sügisest on usaldus Euroopa Liidu vastu järjest vähenenud**. Suurim langus toimus 2011. aasta teisel poolel, mil usaldus Euroopa Liidu vastu on vähenenud 2/3 võrra (2011. aasta augustis oli see 24 saldpunkti ning sama aasta oktoobris langes antud näitaja 8 punktini). Kolmes viimases uuringulaines on usaldus Euroopa Liidu vastu



püsinud 8-11 saldpunkti ringis. Eelpool kirjeldatud tendents on eeldatavasti seotud järjest laieneva võlakriisi ja ebastabiilsusega eurotsoonis, mis on seoses Eesti üleminekuga eurole muutunud käegakatsutavaks probleemiks. 2011. aasta teisel poolel on oluliselt vähenenud ka NATO usaldussaldo (14 saldpunkti võrra, 40 punktist 26 punktile). Peale seda on antud näitaja püsinud 24-28 saldpunkti ringis.

**Joonis 6. Institutsioonide usaldussaldod 2009-2012** (usaldajate ja mitteusaldajate saldo; N = kõik vastajad)



\* 2011/10 uuringulaines küsiti esmakordselt Päästeteenistuse kohta (varasemates uuringutes Päästeamet).

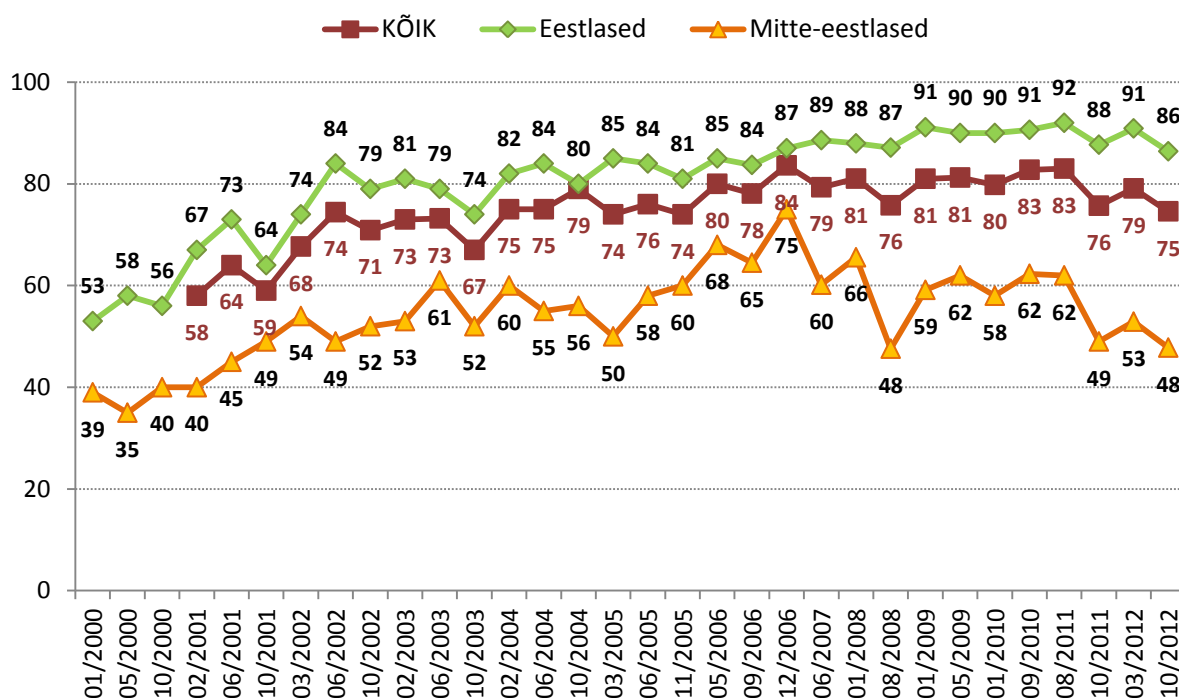
\*\* Vahepealsetest uuringulainetes (2010-2011/08) küsiti Politsei- ja Piirivalveameti kohta.

## 2.2. Kaitsestruktuurid

**Kaitseväge**, mis on Päästeteenistuse järel usaldusväarsuse pingereas 3. kohal, **usaldab 2012. aasta oktoobris 75% Eesti elanikest** (Joonis 7). Nagu eelnevatelgi aastatel püsib eestikeelse elanikkonna seas usaldusmäär märksa kõrgemal kui mitte-eestlaste hulgas – kaitseväge usaldab täielikult või kaldub usaldama 86% eestlastest ja 48% mitte-eestlastest.

Kui 2012. aasta kevadel võis täheldada kaitseväge usaldusväarsuse 3-protsendipunktilist tõusu, siis sel korral on usaldajate osakaal uuesti langenud eelmise aasta oktoobri tasemele, seda nii eesti- kui muukeelse elanikkonna seas (4-5 protsendipunkti võrra). Vaadeldes kogu möödunud kümnendit, on eestlaste usaldus kaitseväge vastu olnud küllaltki stabiilsel tõusulainel (kokku umbes 30 protsendipunkti võrra, püsid alates 2009. aastast 90% ligil). Muukeelsete elanike seas valitses 2006. aasta lõpuni samuti tõusev trend, aga pärast seda on usaldusmäär olnud hüplik. Viimased suuremad usalduse langused ilmnevad mitte-eestlaste seas 2011. aasta oktoobris ja 2008. aasta augustis. Kui 2008. aastal oli eeldatavasti tegemist reaktsiooniga Eesti riigijuhtide seisukohavõttudele seoses Venemaa-Gruusia konfliktiga, siis 2011. aasta sügisel vähenenud ja sellele tasemele püsima jäänud kaitseväge usaldusele nii ühest selgitust ei leidu. Tegu on paljude tegurite koosmõjuga.

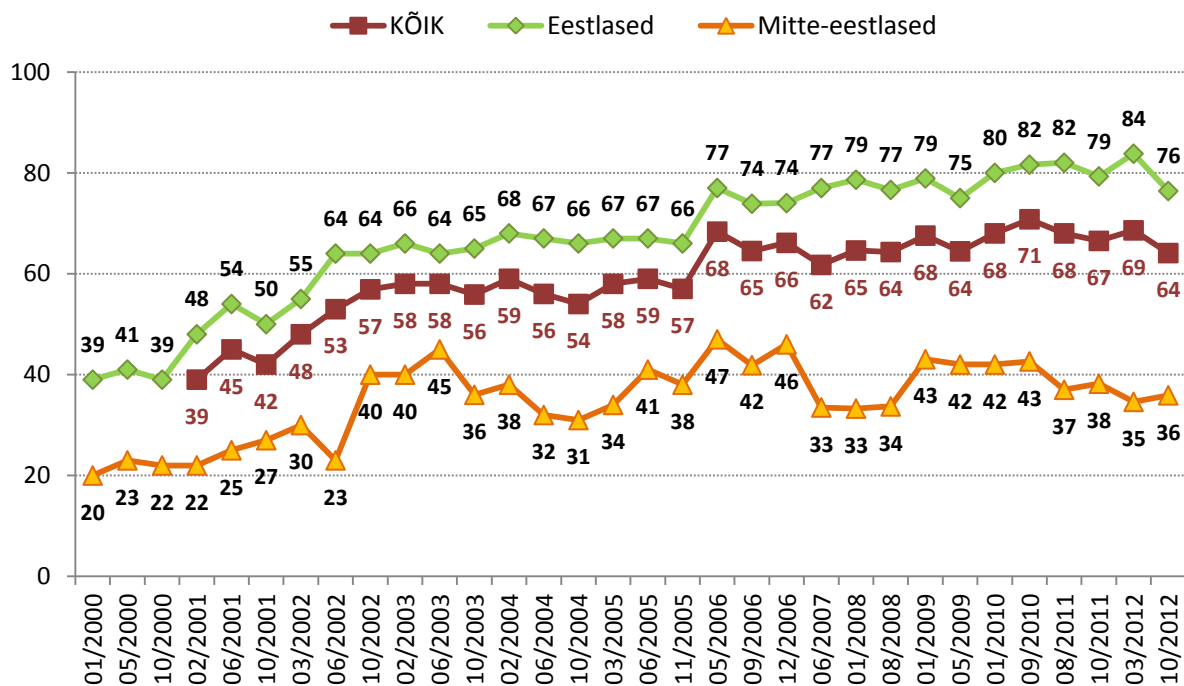
**Joonis 7. Kaitseväge usaldusväarsus 2000-2012; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus** (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)



Sarnaselt varasematele aastatele on Kaitseliidu usaldusmäär kaitseväge omast madalam – **Kaitseliitu usaldab 2012. aasta märtsis 64% Eesti elanikest** (Joonis 8). Siingi on usaldusväarsusele antud hinnangud eestlaste seas järjekindlalt kõrgemad kui muukeelsel elanikkonnal: käesolevas uuringus usaldab Kaitseliitu 76% eestlastest, muukeelsest elanikkonnast aga peaaegu kaks korda vähem – 36%.

Võrreldes eelmises uuringulaines saadud tulemustega on Kaitseliidu usaldusmäär vähenenud, seda ennekõike eestikeelsete vastajate usalduse languse tõttu (8 protsendipunkti võrra, 2012. aasta märtsis usaldas Kaitseliitu 84% eestlastest). Muukeelsete elanike usaldusmäär on jäänud praktiliselt muutusteta (eelmises uuringulaines 35%). Pikemas ajaperspektiivis, Kaitseliitu usaldavate elanike osakaal ei ole viimase kahe aasta jooksul oluliselt muutunud (täielikult või pigem usaldajaid 64-71%). Kolme viimase uuringu käigus ilmnenud varasemast madalam usaldussaldo (vt Joonis 6 eelmises alapeatükis) on samuti seletatav sellega, et mitteusaldajaid on tulnud juurde nende arvelt, kes varem ei ole osanud oma hinnangut anda (kolmes viimases uuringulaines „raske öelda“ vastuseid 7-11%, 2011. aasta augustis aga 19%). Pikemas perspektiivis on eestlaste usaldus Kaitseliidu vastu küllaltki stabiilselt tõusnud (kümneks aastaks jooksul kokku rohkem kui 40 protsendipunkti võrra); mitte-eestlaste usaldusnäitajad on üldjoontes samuti paranenud (tõustes 20% juurest 35-40% ligi), aga see aegrida sisaldab märksa enam tõuse ja langusi. Mitte-eestlaste hoiakud on rohkem situatiivsed kui eestlaste omad, kui eelmise küsitluslainega võrreldes on eestlaste usaldus Kaitseliidu suhtes tugevalt kukkunud.

**Joonis 8. Kaitseliidu usaldusväärsus 2000-2012; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus** (täielikult ja pigem usaldajate %; N = kõik vastajad)



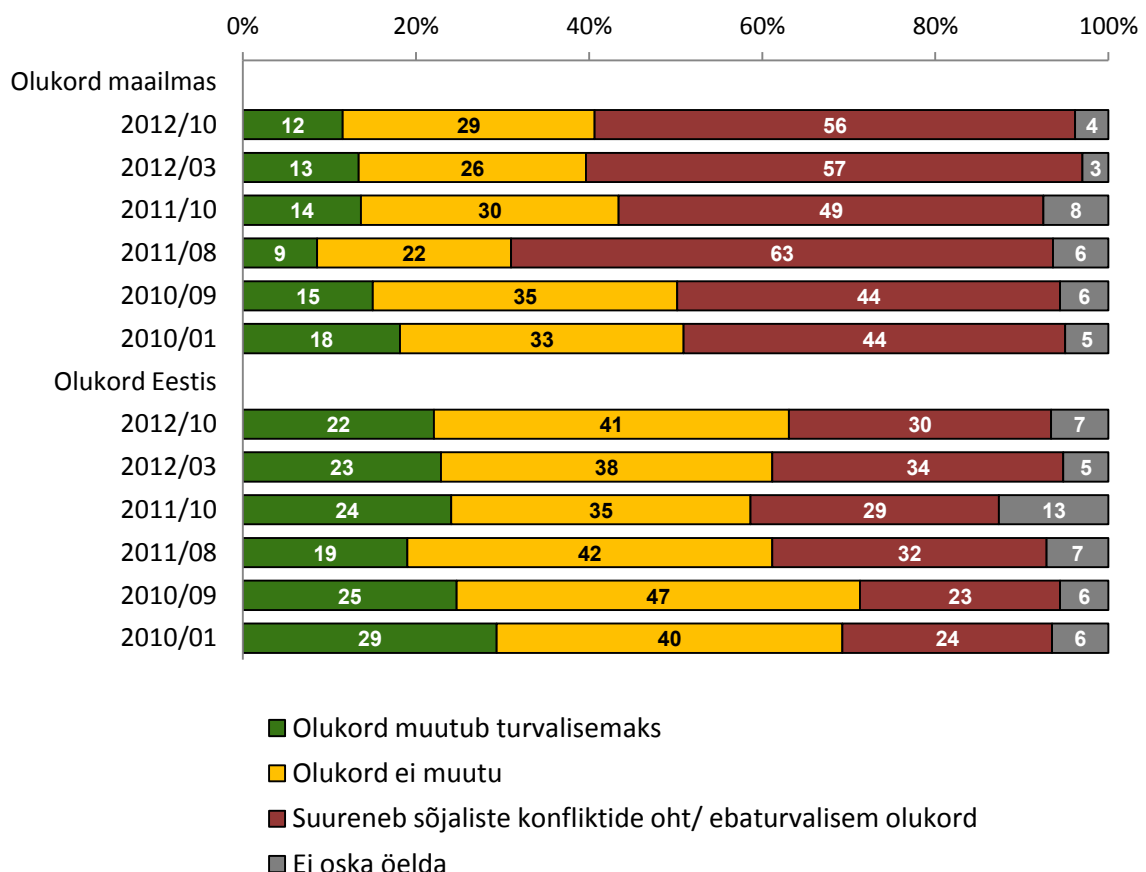
### 3. Julgeolek ning ohud

Kolmas peatükk annab ülevaate julgeolekut käsitlevatest küsimustest: milliseks prognoositakse eeloleval aastakümnel olukorda maailmas ja Eestis, milliseid ohtusid peavad elanikud lähemate aastate jooksul Eestis tõenäoliseks ning mis aitaks tagada Eesti riigi julgeolekut.

### 3.1. Julgeolek maailmas ning Eestis

Sarnaselt 2012. aasta kevadel läbi viidud uuringuga sama aasta sügisel rohkem kui pool (56%) Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast on arvamusel, et eeloleval aastakümnel suureneb maailmas ebastabiilsus ja kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus (Joonis 9). Vastupidisel seisukohal (st prognoosib maailma turvalisemaks muutumist) on 12% ja olukorra muutumatuna püsimist ennustab 29% inimestest. Eesti olukorda tajuvad vastajad mõnevõrra positiivsemana kui situatsiooni maailmas: 22% arvates elavad Eesti elanikud kümne aasta pärast praegusest turvalisemates tingimustes, 41% hinnangul olukord ei muutu ja 30% prognoosib, et tingimused muutuvad ebaturvalisemaks. Võrreldes käesoleva aasta kevadel toimunud küsitlusega on elanike ohutunnetus veidi langenud – suuremat sõjaliste konfliktide ohtu maailmas prognoositakse 1 ja ebaturvalisemat olukorda Eestis 4 protsendipunkti võrra vähem kui poole aasta eest. Samas ka nende vastajate osakaal, kes arvab, et olukord maailmas ja Eestis muutub turvalisemaks on samuti õige pisut langenud. Seega üldisemas perspektiivis olulisi muutusi ei ole toimunud. Ülalkirjeldatud arvamuste nihe on kompenseeritav kolmeprotsendilise tõusuga nende vastajate seas, kes arvavad, et olukord ei maailmas ega Eestis ei muutu.

Joonis 9. Olukord maailmas ja Eestis eeloleval aastakümnel\* (%; N = kõik vastajad)



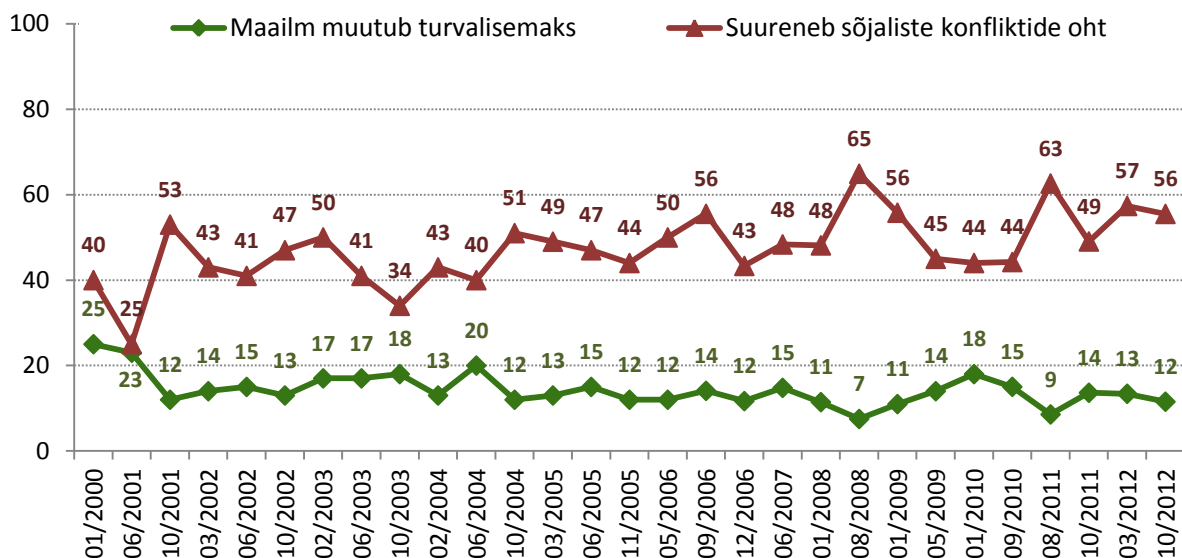
\* Maailma ja Eesti olukorra kohta küsiti erinevas sõnastuses:

- Kuidas Te arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus?
- Mis Te arvate, milliseks kujuneb olukord Eestis? Kas Eesti elanikud elavad kümne aasta pärast praegusest turvalisemates või ebaturvalisemates [enne 2011/10: konfliktiohtlikumates] tingimustes?

Kohalikku olukorda hinnates usuvad eestlased muukeelsest elanikkonnast sagedamini turvalisema Eesti ühiskonna tekkesse: praegusest turvalisemaid tingimusi prognoosib 25% eesti- ja 14% muukeelsetest vastajatest, eaturvalisemaid tingimusi aga vastavalt 29 ja 33 protsenti. Maailma olukorda hinnates on eestikeelsed vastajad meelestatud muukeelsetest veidi pessimistlikumalt: üle poole (58%) eestikeelsest elanikkonnast arvab, et maailmas suureneb sõjaliste konflikte oht. Muukeelsete elanikke seas vastav näitaja on 49%.

Maailma olukorrale antud hinnangute pikemaajalisest võrdlusest ilmneb, et suuremat sõjaliste konfliktide ohtu kajastav näitaja on olnud kogu eelneva kümnendi vältel väga hüplik, kõikudes vahemikus 25-65 protsenti (Joonis 10). Käesoleva uuringu tulemus, mille põhjal 56% elanikest prognoosib eelolevaks aastakümneks sõjaliste konfliktide ohu suurenemist maailmas, näitab, et Eesti elanike ohutunnetus on hetkel kõrgem kui enamikes varasemates uuringulainetes. Põhjus võib osaliselt peituda selles, et suurenemas on oht Gaza sõjalise konflikti puhkemiseks ning verevalamine Süürias ei ole samuti veel lahendust leidnud.

**Joonis 10. Olukord maailmas eeloleval aastakümnel; 2000-2012 võrdlus (%)** (N = kõik vastajad)



### 3.2. Ohud Eestile

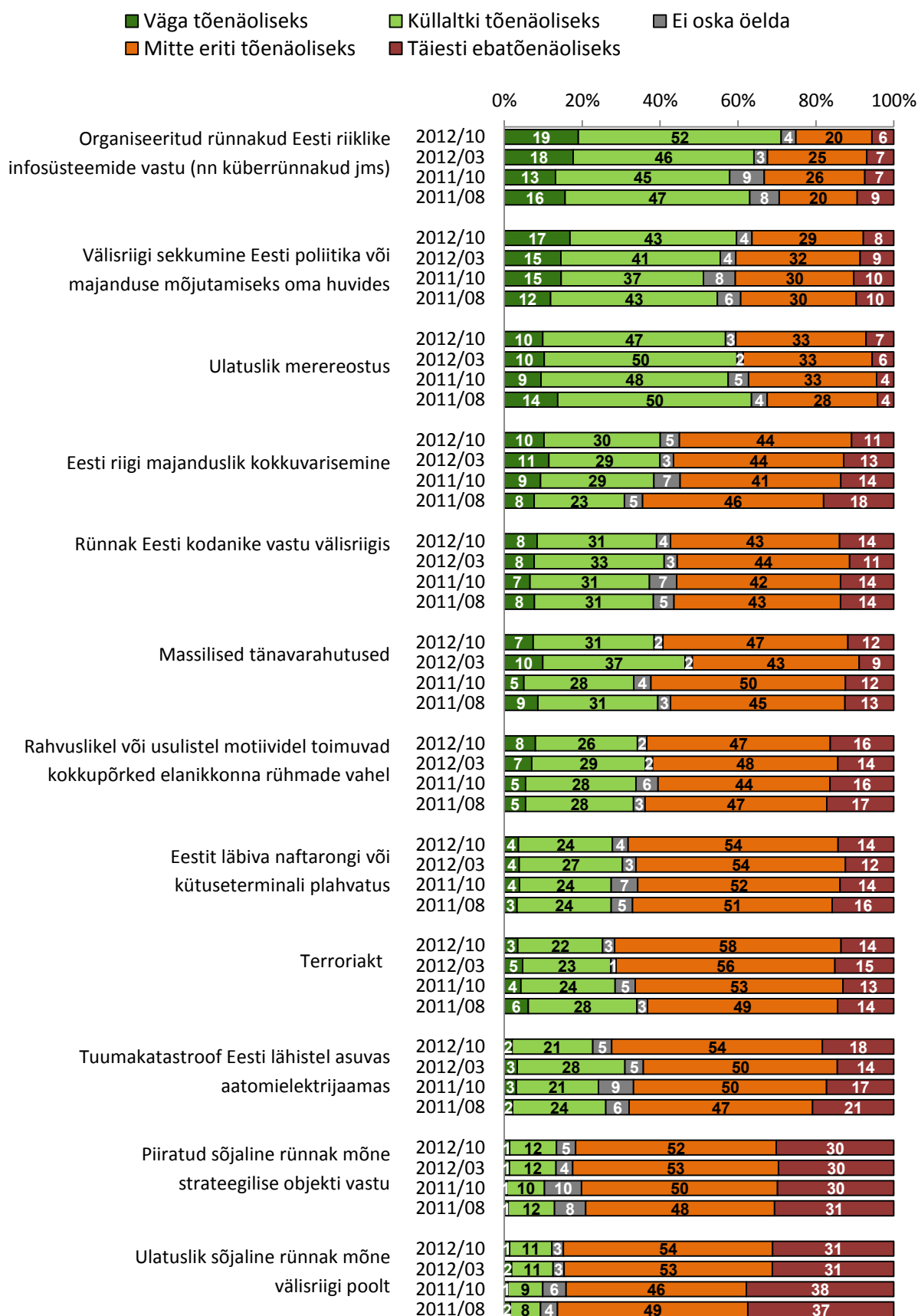
Saamaks ülevaadet, millised on elanike arvates kõige tõenäolisemad ohud Eesti riigile, paluti vastajail hinnata 12 erineva võimaliku ohu esinemise tõenäosust lähemate aastate jooksul. Valdava osa ohtude puhul leidis vastajate seas antud ohtu ebatõenäoliseks pidavaid inimesi rohkem kui neid, kelle arvates see võib Eestit lähiaastail ähvardada (Joonis 11). Siiski ilmnis kolm ohtu, mille puhul enam kui pooled vastanuist pidasid seda Eestis lähemate aastate jooksul väga või küllaltki tõenäoliseks: 71% elanike arvates võib toimuda organiseeritud rünnak (**nn küberrünnak**) Eesti riiklike infosüsteemide vastu, 60% hinnangul võib mõni **välisriik sekkuda Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides** ning 57% arvates võib riiki tabada **ulatuslik merereostus**. Suurim muutus, mis on eelmise uuringulainega võrreldes elanike hinnangutes toimunud, puudutab organiseeritud rünnakuid Eesti riiklike infosüsteemide vastu. 2011. aasta oktoobris pidas nende

esinemist Eestis tõenäoliseks 58% elanikest, 2012. aasta märtsis – 64%, käesoleva uuringu põhjal aga koguni 71%. Seega aastaga on antud ohuallika esinemise tõenäosus tõusnud 13 protsendipunkti võrra. Arvestades infosüsteemide pideva ja kiire arenguga ning ühtlasi ka paari aasta tagant toimunud küberrünnakutega Eesti riiklike infosüsteemide vastu on sellelaadsed eestimaalaste hirmud lihtsasti seletatavad.

Teisena nimetatud ohu ehk **välisriigi sekkumist Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks oma huvides** esinemise tõenäosus on aastaga kasvanud 9 protsendipunkti võrra (käesolevas uuringus 60%, 2011. aasta oktoobris 51%). Elanikkonna kõrgendatud ohutunnetus välisriigi sekkumise Eesti poliitika või majanduse mõjutamiseks on põhjendatav Eesti riigi väiksuse ja sellest tuleneva kaitsetuse tundega suuremate riikide eest. Suur osa eestimaalasi näeb ohuallikana ida-naabrit Venemaad, seda nii Venemaa mõjukuse pärast kui ka tingituna Eesti rahvusliku olukorra eripärast.

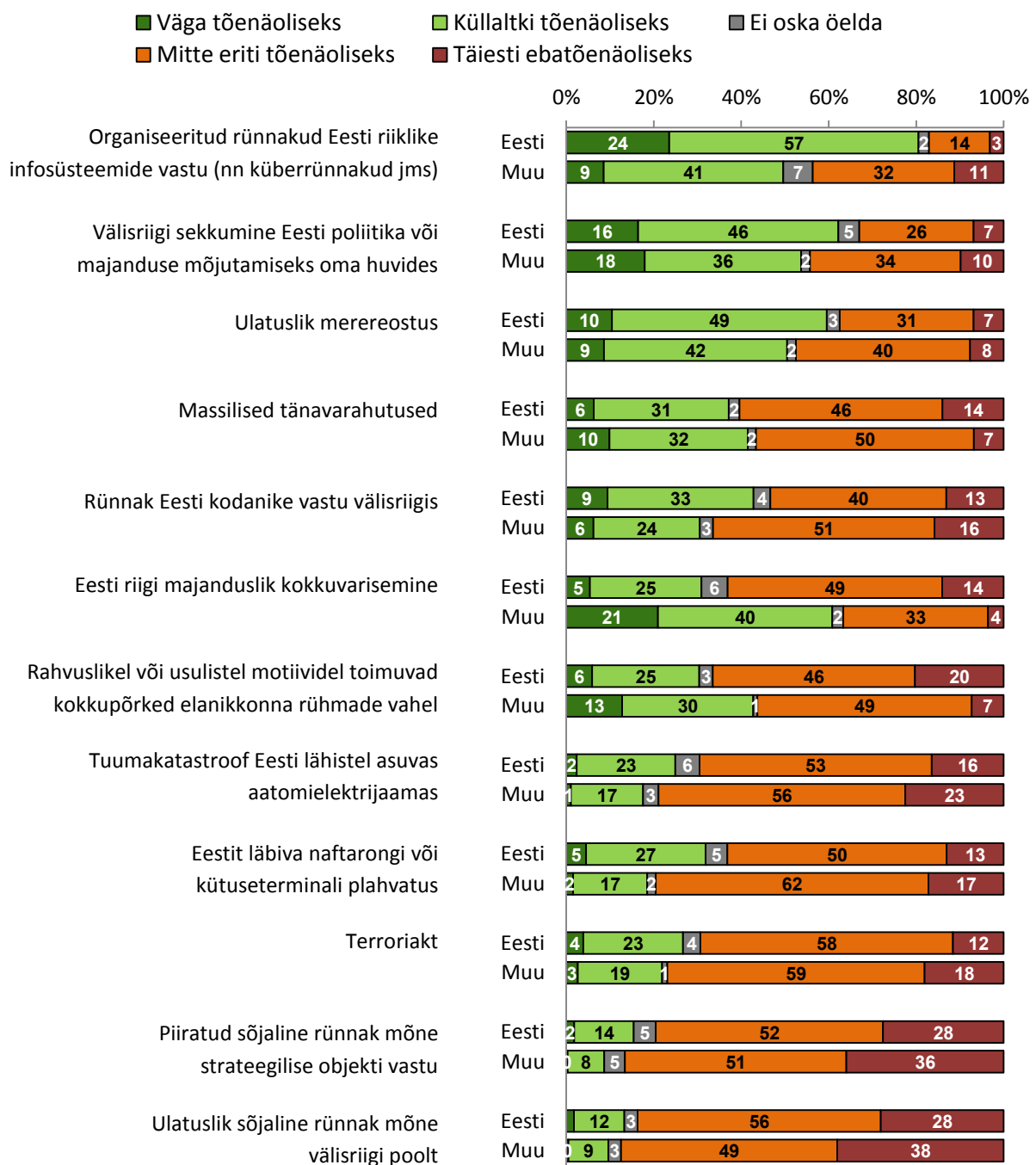
Teiste võimalike ohtude puhul peetakse esinemistõenäosust väiksemaks: Eesti riigi majanduslik kokkuvarisemine on väga või küllaltki tõenäoline 40%, rünnak Eesti kodanike vastu välisriigis 39%, massilised tänavarahutused 38%, rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvad kokkupõrked elanikkonna rühmade vahel 34%, Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatus 28%, terroriakt 25% ning tuumakatastroof Eesti lähistel asuvas aatomielektrejaamas 23% elanike arvates. Kõige ebatõenäolisemad on elanike hinnangul sõjalised rünnakud: nii piiratud sõjaline rünnak mõne strateegilise objekti vastu kui ka ulatuslik sõjaline rünnak mõne välisriigi poolt on tõenäoline 12-13% inimeste sõnul.

2012. aasta oktoobris läbi viidud uuringu tulemuste kohaselt on vähenenud massiliste tänavarahutuste esinemise näitaja, mis oli järsult kasvanud eelmises uuringulaines. Mainitud tendents oli arvatavasti seotud 2012. aasta kevadel toimunud meelevaldustega (õpetajate kõrgema palga toetuseks või ACTA-leppe ratifitseerimise vastu). Rõhutame seda, et küsitlus toimus enne novembrikuseid Eestis aset leidnud avalikkuse protestiaktisioone. 8 protsendipunkti võrra on vähenenud ka tuumakatastroofi Eesti lähistel asuvas aatomielektrejaamas tõenäoliseks pidamine. Ülejäänud ohtude puhul erilisi erinevusi ei toimunud.

**Joonis 11. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul (%)** (N = kõik vastajad)

Tulemusi vastajate peamise suhtluskeele alusel vaadeldes ilmnevad suurimad erinevused nn küberrünnakute ja riigi majandusliku kokkuvarisemise ohu tajumises (Joonis 12). Küberrünnakute ohtu peavad eestikeelsed vastajad märksa tõenäolisemaks kui mitte-eestlased (vastavalt 81% ja 50%), mis tõenäoliselt kõneleb erinevast informeeritusest antud ohu küsimuses.

**Joonis 12. Erinevate Eestit ähvardavate ohtude tõenäosus lähemate aastate jooksul; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%)** (N = kõik vastajad)





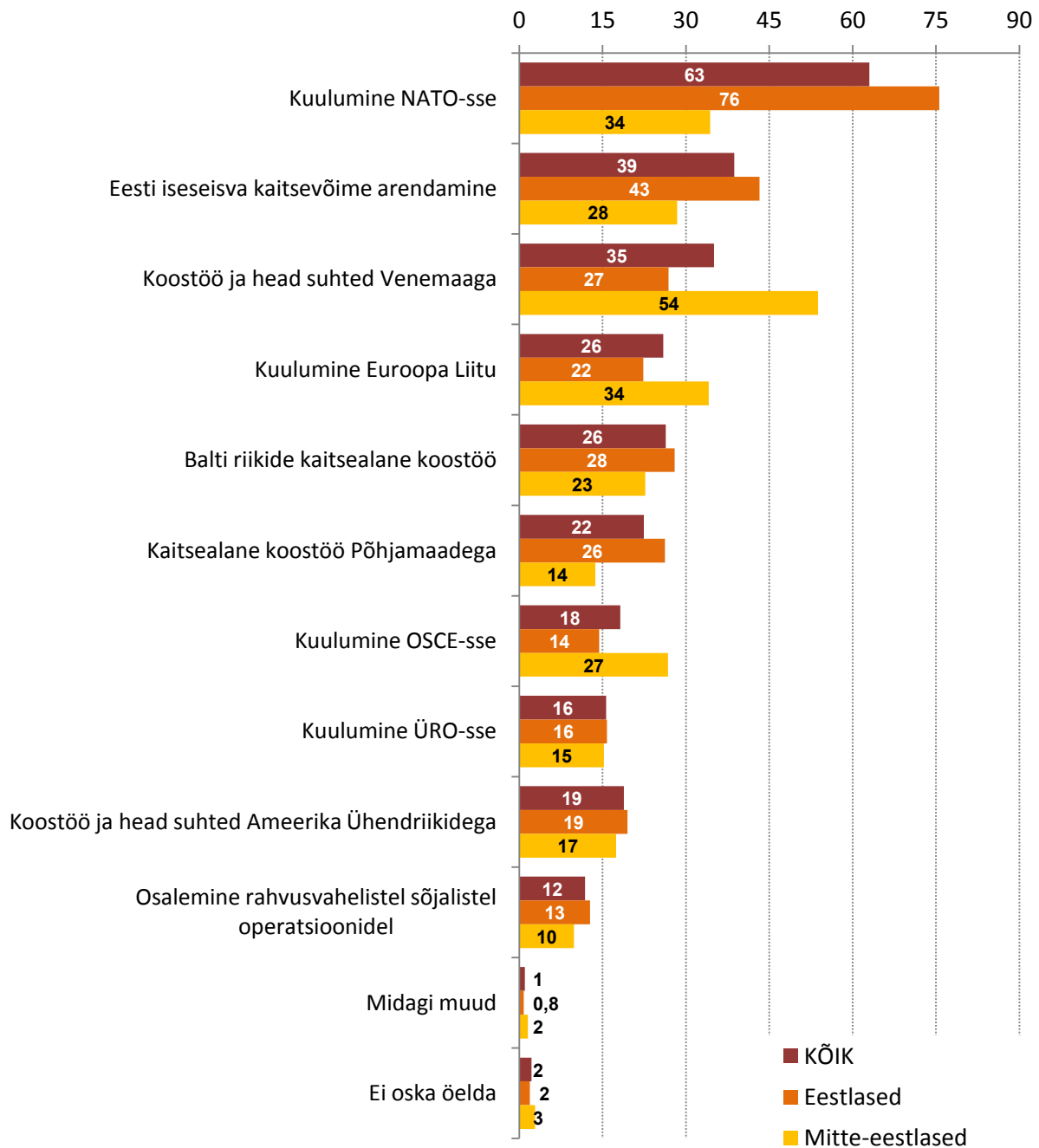
Eesti riigi majanduslikku kokkuvarisemist lähiaastatel pelgavad aga ennekõike muukeelsed elanikud (61%, eestlastest 31%), mis võib olla seotud asjaoluga, et Venemaa telekanalid on pika aja jooksul edastanud teateid masendavast majanduslikust olukorrast Balti riikides. Lisaks peavad mitte-eestlased eestlastest tõenäolisemaks rahvuslikel või usulistel motiividel toimuvaid kokkupõrkeid elanikkonna rühmade vahel (43% vs 31%) ning massilisi tänavarahutusi (42% vs 37%). Eestikeelsed elanikud seevastu peavad mitte-eestlastest veidi sagedamini tõenäoliseks välisriigis toimuvaid Eesti kodanike vastaseid rünnakuid (43% vs 31%) ja Eestit läbiva naftarongi või kütuseterminali plahvatust (32% vs 19%). Sõjaliste rünnakute ohu puhul hakkab silma eeskätt asjaolu, et muukeelse elanikkonna hulgas leidub rohkem neid vastajaid, kes peavad nii välisriigi ulatuslikku rünnakut kui mõne strateegilise objekti vastu suunatud piiratud rünnakut täiesti ebatõenäoliseks.

### 3.3. Julgeoleku tagatised

Sarnaselt varasematele uuringutele paluti vastajail nimetada kuni kolm olulisemat tegurit, mis tagavad nende arvates Eesti riigile suurima julgeoleku. Sarnaselt eelmises uuringulaines saadud tulemustele peavad **Eesti elanikud endiselt riigi peamiseks julgeolekutagatiseks NATO-sse kuulumist** – seda nimetab ühe olulise tegurina ligikaudu 2/3 vastajaist (63%) (Joonis 13). Käesoleva uuringu põhjal on oluliselt teisel kohal Eesti iseseisva kaitsevõime arendamine, mida mainib olulise julgeolekutagatisena 39% eestimaalastest. Sellele järgnevad koostöö ja head suhted Venemaaga (35%), Balti riikide kaitsealane koostöö ning Euroopa Liitu kuulumine (kumbki mainib 26%), kaitsealane koostöö Põhjamaadega (22%), koostöö ja head suhted Ameerika Ühendriikidega ning Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni kuulumine (vastavalt 19% ja 18%).

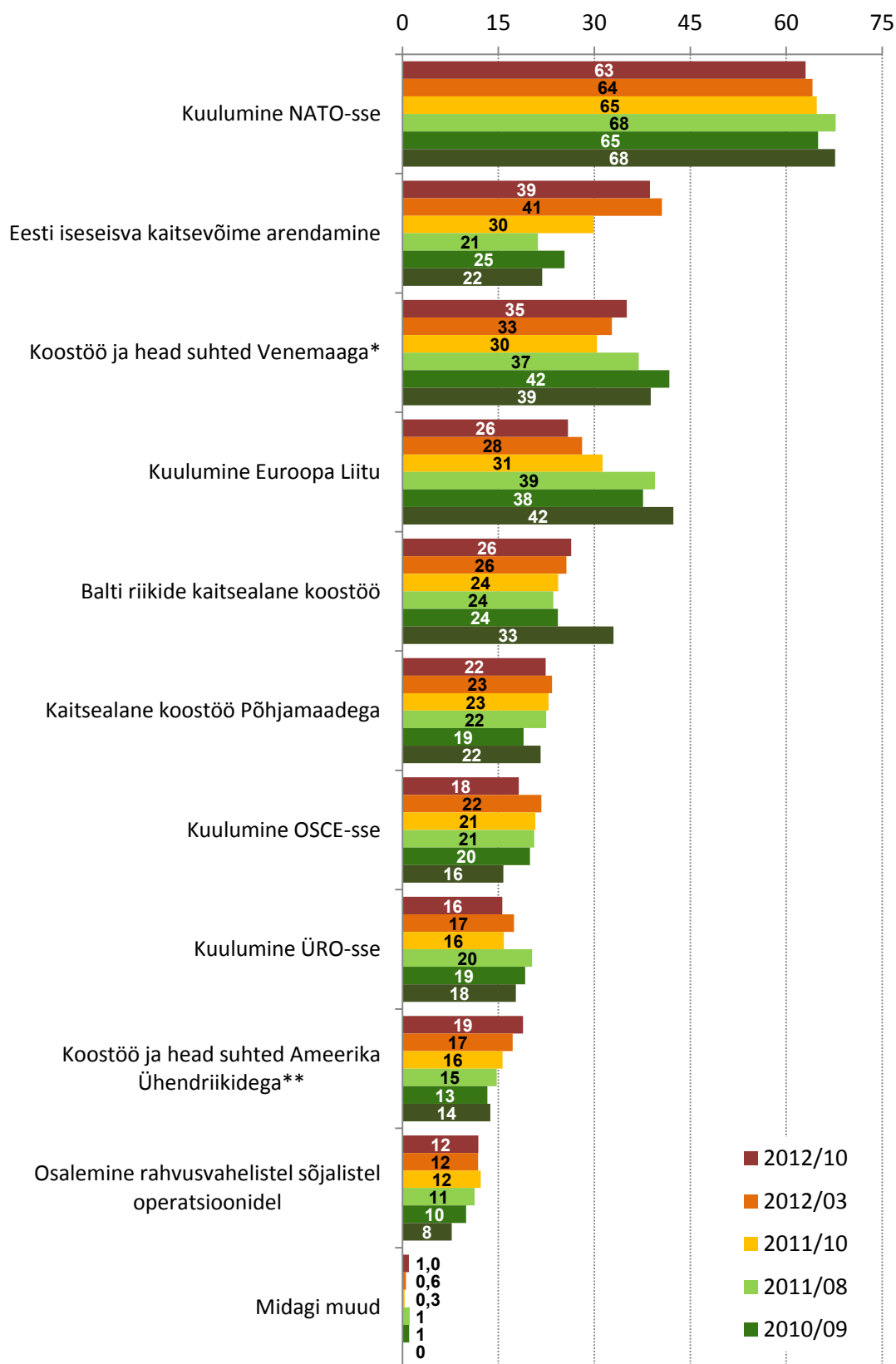
Eestlaste ja muukeelsete elanike arvamused on siinkohal jätkuvalt väga erinevad. **Eestikeelsed vastajad panevad rõhku ennekõike NATO-sse kuulumisele** (76% mainib seda ühena kolmest olulisest julgeoleku tagatisest; muukeelsetest elanikest vaid 34%), **muukeelsed elanikud aga näevad peamise julgeolekugarantiina koostööd ja häid suhteid Venemaaga** (54%; eestikeelsetest 27%). Oluliselt järgmiseks julgeolekut tagavaks teguriks peavad eestikeelsed elanikud Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist (43%; muukeelsetest 28%); mitte-eestlaste oluliselt teise julgeolekugarantii koht on jaotatud praktiliselt võrdselt kuulumise NATO-sse ja Euroopa Liitu kuulumise vahel (34% kumbki; eestikeelsetest elanikest Euroopa Liitu kuulumist mainisid vaid 22%). Lisaks peavad muukeelsed elanikud eestlastest märksa sagedamini julgeoleku tagamisel oluliseks Eesti kuulumist Euroopa Julgeoleku- ja Koostööorganisatsiooni (27% vs 14%). Kuulumist ÜRO-sse tähtsustavad eesti- ja muukeelsed elanikud üsna sarnaselt (16% vs 15%). Sama kehtib ka koostöö ja heade suhete Ameerika Ühendriikidega (20% vs 18%) ning rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemise (13% vs 10%) puhul.

**Joonis 13. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%)** (N = kõik vastajad)



Joonis 14 annab ülevaate Eesti julgeoleku tagatistest viimase kuue uuringulaine põhjal. Jooniselt ilmneb, et viimase kolme aasta jooksul on Eesti julgeolekust rääkides **vähenenud Euroopa Liidu rolli mainimine** ning kolmes viimases uuringus on peetud **varasemast enam oluliseks Eesti iseseisva kaitsevõime arendamist**. Viimati mainitud muutus avalikus arvamuses tundub olevat loogiline olukorras, kus pikemas perspektiivis võib NATO mõju Euroopas langeda, sest USA plaanib sõjaväekontingendi vähendamist.

Joonis 14. Eesti julgeoleku tagatised (kuni 3 olulisemat); 2010-2012 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad



\* Enne käesolevat uuringulainet (2012/03) oli sõnastus: „Koostöö ja heanaaberlikud suhted Venemaaga“.

\*\* Enne käesolevat uuringulainet (2012/03) oli sõnastus: „Head suhted Ameerika Ühendriikidega“.

## 4. Eesti elanikkonna kaitsetahe

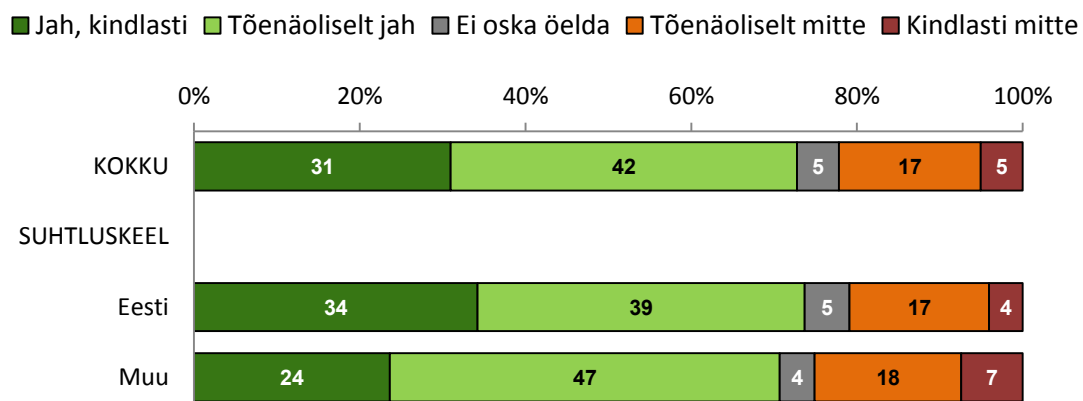
Neljas peatükk käsitleb kaitsetaht: esmalt kajastatakse elanike suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse nii riigi kui indiviidi tasandil, seejärel soovi kallaletungi korral Eestist lahkuda ning lõpetuseks elanike informeeritust sellest, kuidas võimaliku kallaletungi korral Eestit kaitsta.

### 4.1. Suhtumine aktiivsesse kaitsetegevusse

Sarnaselt varasematele uuringulainetele kaardistati elanike suhtumist aktiivsesse kaitsetegevusse läbi kahe erineva küsimuse: „Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?“; „Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?“. Neist esimene uurib hoiakuid Eesti relvastatud kaitsevajaduse suhtes ja teine elanike endi valmisolekut kaitsetegevusse panustada.

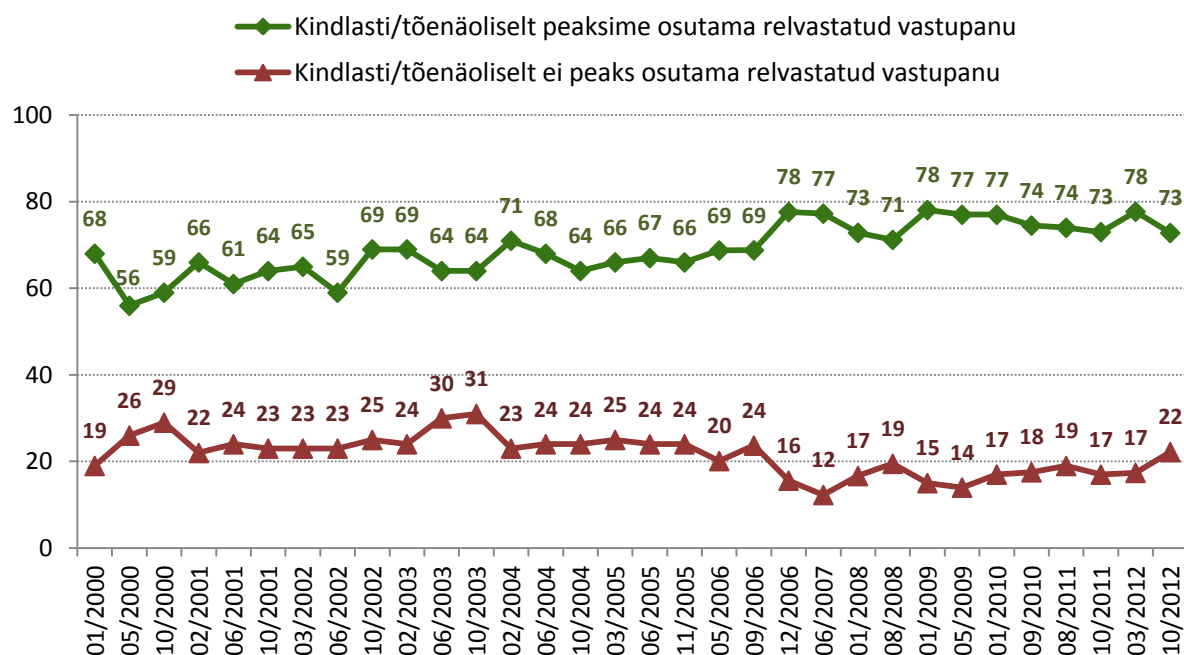
Relvastatud vastupanu osutamist peab võõrriigi rünnaku korral kindlasti vajalikuks 31% ja tõenäoliselt vajalikuks 42% elanikest (Joonis 15). Seega **kokku soosib sõjalise vastupanu osutamist 73%, mittevajalikuks peab seda aga 22% Eesti elanikkonnast**. Eestikeelsed vastajad peavad relvastatud vastupanu vajalikumaks kui mitte-eestlased (kindlasti vajalik vastavalt 34% eesti- ja 24% muukeelsete elanike arvates). Lisaks kalduvad relvastatud vastupanu osutamist keskmisest sagedamini kindlasti vajalikuks pidama ka madala haridustasemega (37% alg- ja põhiharidusega inimestest), meessoost vastajad (36%, naistest 27%), samuti õpilased ja üliõpilased ning pensionärid (vastavalt 33% ja 38%).

**Joonis 15. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik (%) (N = kõik vastajad)**



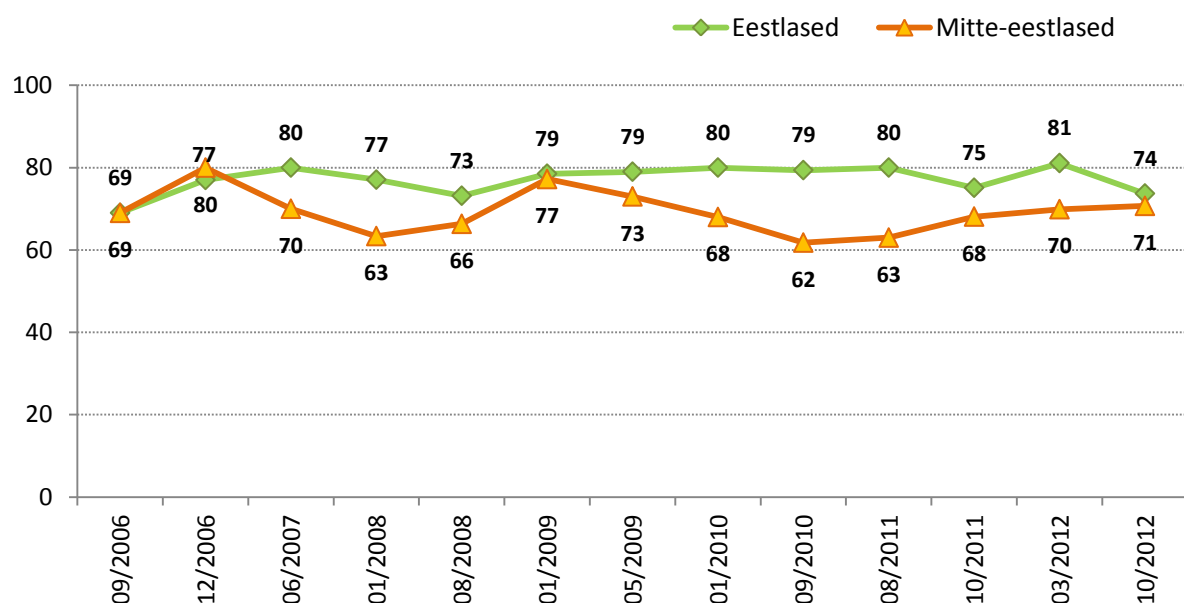
Võrreldes 2012. aasta kevadel toimunud uuringuga on relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks pidavate inimeste osakaal jälle langenud 2011. aasta sügisel olevale 73% tasemele (Joonis 16). Viieprotsendine relvastatud vastupanu toetajate osakaalu vähenemine on seletatav vastupidisel arvamusel olevate vastajate hulga kasvuga (17% 2012. aasta märtsis vs 22% 2012. aasta oktoobris). Kogu kümneaastast uuringuperioodi vaadeldes võib täheldada, et relvastatud vastupanu soosivate elanike osakaal on pikamööda tõusnud.

**Joonis 16. Relvastatud vastupanu osutamise vajadus, kui Eestit ründaks mõni riik; 2000-2012 võrdlus\* (%; N = kõik vastajad)**



\* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „sõltumata ründajast”: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

**Joonis 17. Rünnaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2012\* (kindlasti ja tõenäoliselt relvastatud vastupanu vajalikuks pidajate %; N = kõik vastajad)**



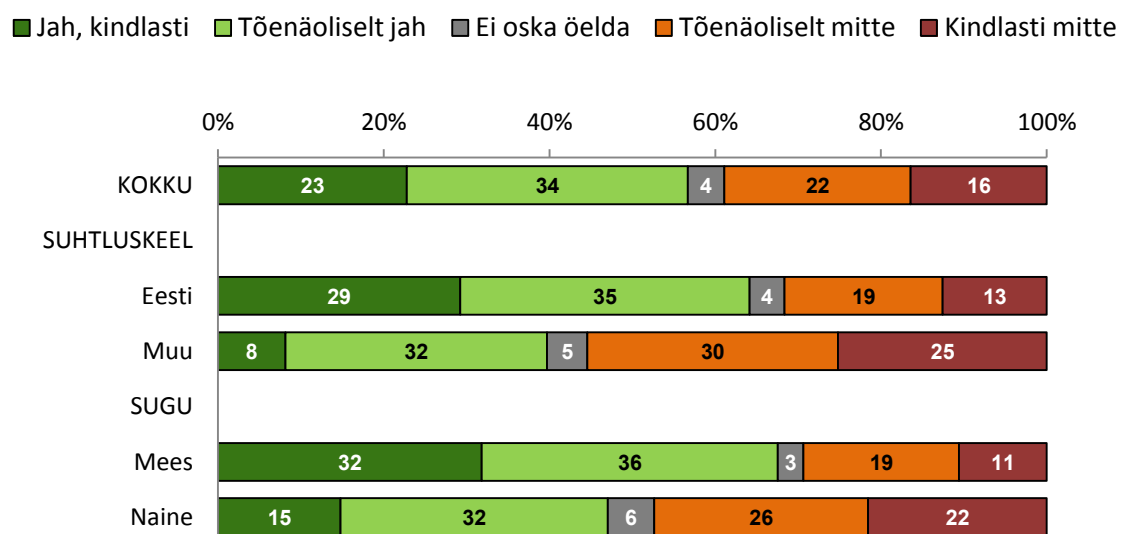
\* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „sõltumata ründajast”: Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul, sõltumata ründajast, osutama relvastatud vastupanu?

Joonis 17 kajastab relvastatud vastupanu osutamist pooldavate hoiakute osakaalu eesti- ja muukeelsete elanike seas perioodil 2006-2012. Viimase kuue aasta jooksul on eesti- ja muukeelsete elanike hinnangud olnud kord sarnasemad, kord erinevad. Käesolevas uuringulaines ilmnevad küllaltki sarnased hoiakud (vahe 3%). Erinevuse vähenemine on tingitud sellest, et eestlaste hulgas on antud näitaja võrreldes eelmise uuringulainega 7 protsendipunkti võrra langenud ja mitte-eestlaste seas jäänud enam-vähem samale tasemele. Seega 2012. aasta sügisel peab võõrriigi rünnaku korral relvastatud vastupanu vajalikuks 74% eestlastest ja 71% muukeelsetest vastajatest. Kogu perioodi vaadeldes ilmneb, et eestlaste poolehoid relvastatud vastupanu osutamisele on püsinud märksa stabiilsemana kui muukeelsel elanikkonnal (viimati mainitud grupis poolehoiu langus 2007. ja 2010. aastal).

Sarnaselt eelnevatele uuringutele ilmnes ka tänavu, et **elanike valmisolek isiklikult kaitsetegevuses osaleda on madalam kui riigi tasandil relvastatud kaitsetegevust soosivate inimeste osakaal**. Riigi tasandil peab relvastatud vastupanu osutamist vajalikuks 73%, ise oleks aga valmis oma võimete ja oskuste kohaselt kaitsetegevuses osalema 57% elanikest (Joonis 18). Täpsemalt selgus uuringust, et 23% inimestest oleks kindlasti ja 34% oleks tõenäoliselt valmis kaitsetegevuses osalema. Vastupidisel arvamusel on üle kolmandiku vastanuist – 16% ei ole kindlasti ja 22% ei ole tõenäoliselt valmis kaitsetegevusse panustama. Oma valmisolekut ei oska hinnata 4% elanikest.

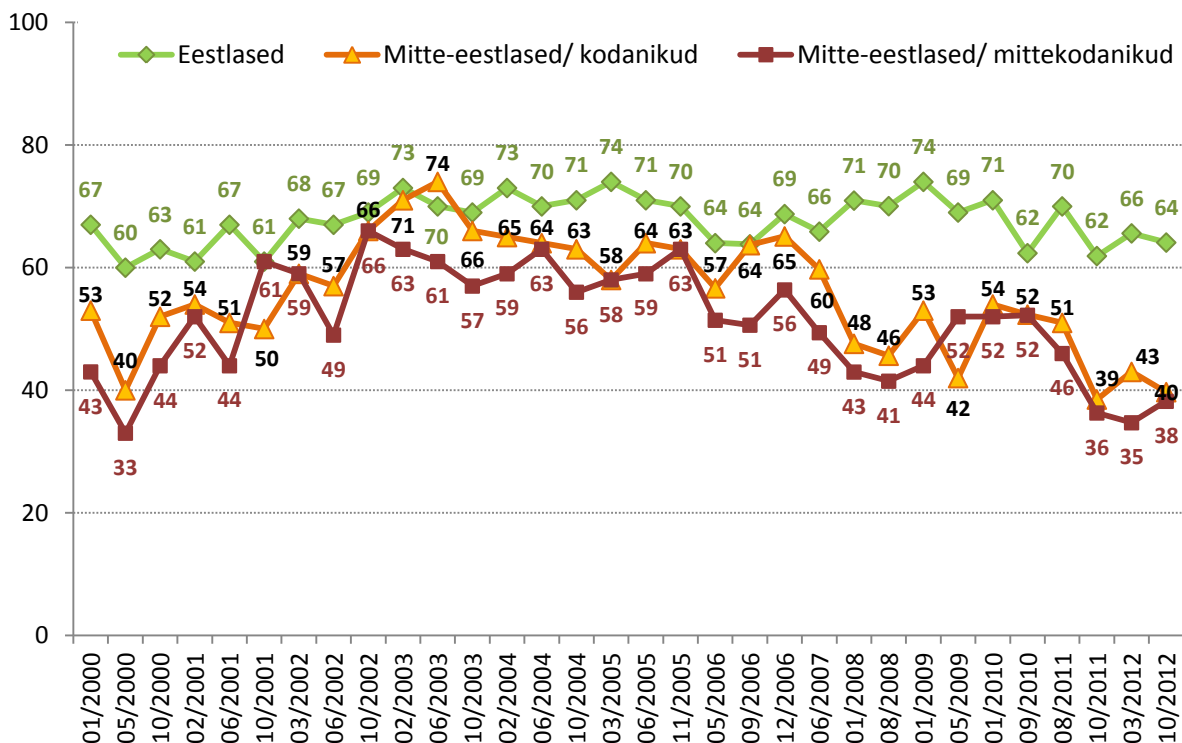
Teine lahkeli, mis üldise kaitsetegevuse pooldamise ja isikliku valmisoleku vahel ilmneb, seostub eesti- ja muukeelsete elanike hoiakute erinevusega. Kui riiklikul tasandil peavad muukeelsed elanikud relvastatud kaitsetegevust eestlastega peaaegu sama vajalikuks (71% vs 74%), siis **valmisolek oma võimete ja oskuste kohaselt ise kaitsetegevuses osaleda on muukeelsel elanikkonnal tunduvalt madalam** – eestlastest oleks valmis kaitsetegevuses osalema 64%, mitte-eestlastest aga ainult 40%. Meeste kaitsetegevuses osalemise valmidus on kõrgem kui naistel (vastavalt 68% ja 47%).

Joonis 18. Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitaks kallale (%; N = kõik vastajad)



Kui vaadelda osalusvalmiduse ajalist muutumist, siis ilmneb, et aastal 2006. oli Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsetahe võrreldaval tasemel eestlaste kaitsetahtega, aga alates 2007. aastast (st pronksiöö sündmuste järgselt) on nii Eesti kodakondsusega kui ka määratlemata kodakondsusega mitte-eestlaste kaitsevalmidus olnud märgatavalt madalamal tasemel (Joonis 19). Hiljutisi muutusi ilmestab kõige enam see, et 2011. aasta oktoobris läbi viidud uuringulainest ilmses üldine järsk kaitsevalmiduse vähenemine (eestlaste seas 8%, Eesti kodakondsusega mitte-eestlaste seas 12% ning määratlemata kodakondsusega vastajate seas 10% võrra). Käesoleva uuringu põhjal võib märkida, et 2012. aasta sügiseks ei ole suuri muutuseid toimunud, võrreldes eelmise aasta oktoobriga on nii eesti- kui muukeelsete kodanike kaitsetahe veidi paranenud.

**Joonis 19. Kallaletungi korral kaitsetegevuses osalemiseks valmis olevate elanike osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2012** (kindlasti ja tõenäoliselt osalemiseks valmis olijate %; N = kõik vastajad)



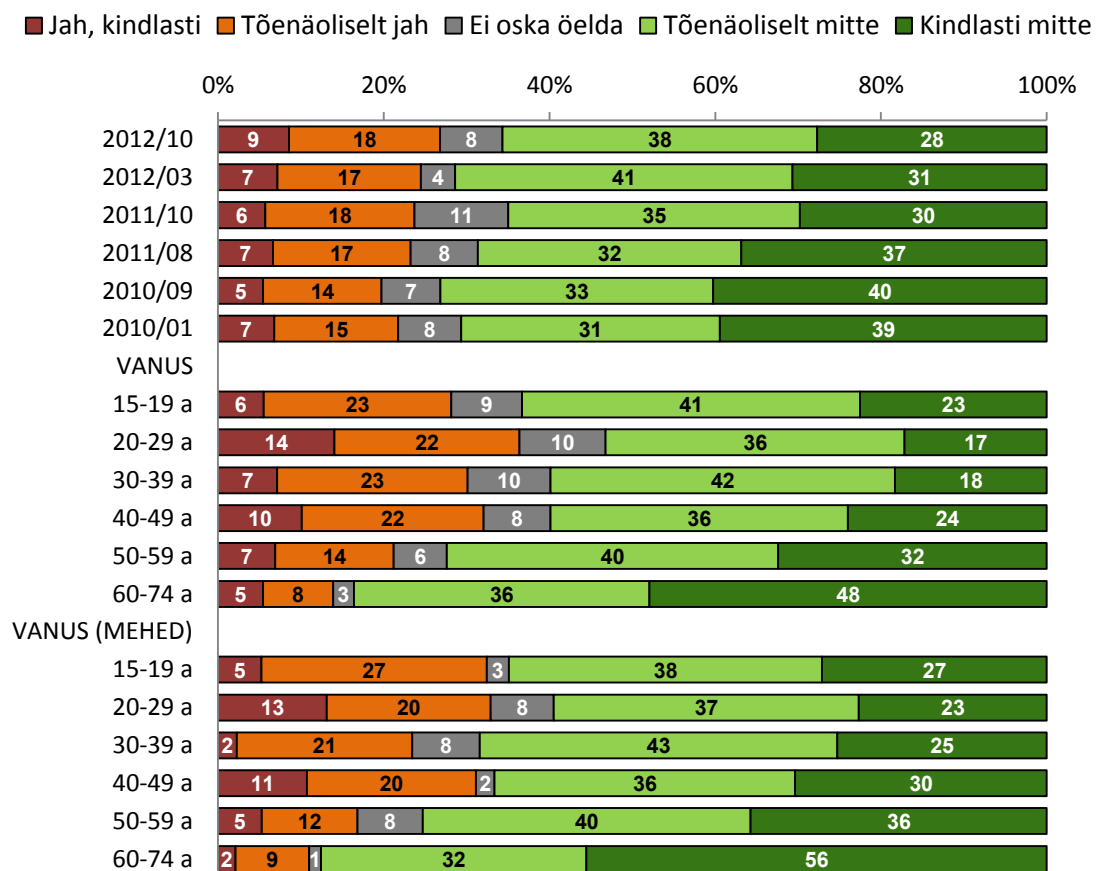
#### 4.2. Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda

Uuringu tulemustest selgub, et juhul, kui Eestile tungitaks kallale, kaaluks siit lahkumist üle neljandiku eestimaalastest: 9% püüaks enda hinnangul taolises olukorras kindlasti lahkuda ja 18% teeks seda tõenäoliselt (Joonis 20). Vastupidisel arvamusel on 2/3 elanikest: 28% kindlasti ei püüaks ja 38% tõenäoliselt ei püüaks ohuolukorras Eestist lahkuda. Mitte mingit seisukohta ei oska selles küsimuses võtta 8% vastajaist (eelmisel korral poole võrra vähem ehk 4%). Kahest viimasest uuringulainest selgub, et võrreldes varasemaga on vähenenud nende elanike osakaal, kes kindlasti ei püüaks kallaletungi korral Eestist lahkuda (2010. aastal oli neid 39-40%, viimaste uuringute põhjal 28-

31%). Lahkuda soovijate osakaal samas ei ole märgatavalt suurenenud; see on püsinud vahemikus 20-27%.

Kallaletungi korral lahkumise soovi vanusegruppide lõikes vaadeldes ilmneb, et alla 50-aastaste elanike seas leidub Eestist lahkuda püüdjaid märksa rohkem kui vanemate inimeste hulgas. Lisaks selgub, et naised püüaksid ohuolukorras meestest enam Eestist lahkuda (vastavalt 29% naistest ja 24% meestest). Võrreldes eelmises uuringulaines saadud tulemustega, lahkuma soovijate osakaal meeste seas on suurenenud 5 protsendipunkti võrra.

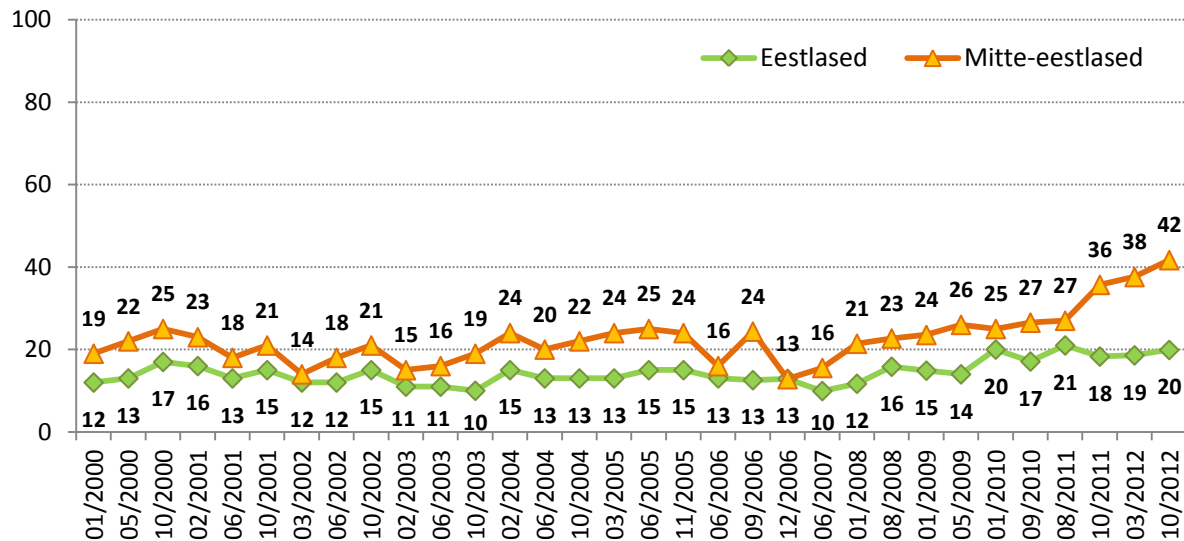
**Joonis 20. Eestist lahkumise tõenäosus, juhul kui Eestile tungitaks kallale (%)** (N = kõik vastajad)



Muukeelsete elanike soov sõjaohu korral Eestist lahkuda on valdavalt olnud mõnevõrra suurem kui eestlastel (Joonis 21). Kui varem jäid eesti- ja muukeelsete elanike vahelised erinevused üldjuhul 10 protsendi piiridesse, siis alates 2011. aasta oktoobris läbi viidud uuringust on erinevus märksa suurem: **kallaletungi korral püüaks enda hinnangul Eestist lahkuda 20% eestlastest ja 42% mitte-eestlastest**. Lahkuma soovivate muukeelsete elanike osakaal ületab eestlaste osakaalu kahekordselt. Sõjaohu olukorras kindlasti lahkuda püüdjaid on eestikeelsete vastajate seas 6%, muu keeletaustaga inimeste hulgas aga koguni 15%. Muukeelsete vastajate suuremat lahkumissoovi võib mõjutada asjaolu, et neist ligi 50% ei oma Eesti kodakondsust (sh peaaegu pooltel mittekodanikest on Venemaa kodakondsus) ja nad võivad ohu korral püüda oma kodumaale tagasi minna. Lisaks nõrgematele sidemetele Eesti riigiga võivad mitte-eestlaste suuremat lahkumissoovi mõjutada ka praktilised põhjused – näiteks on välisriigis sugulasi, kelle juurde on vajadusel võimalik minna.



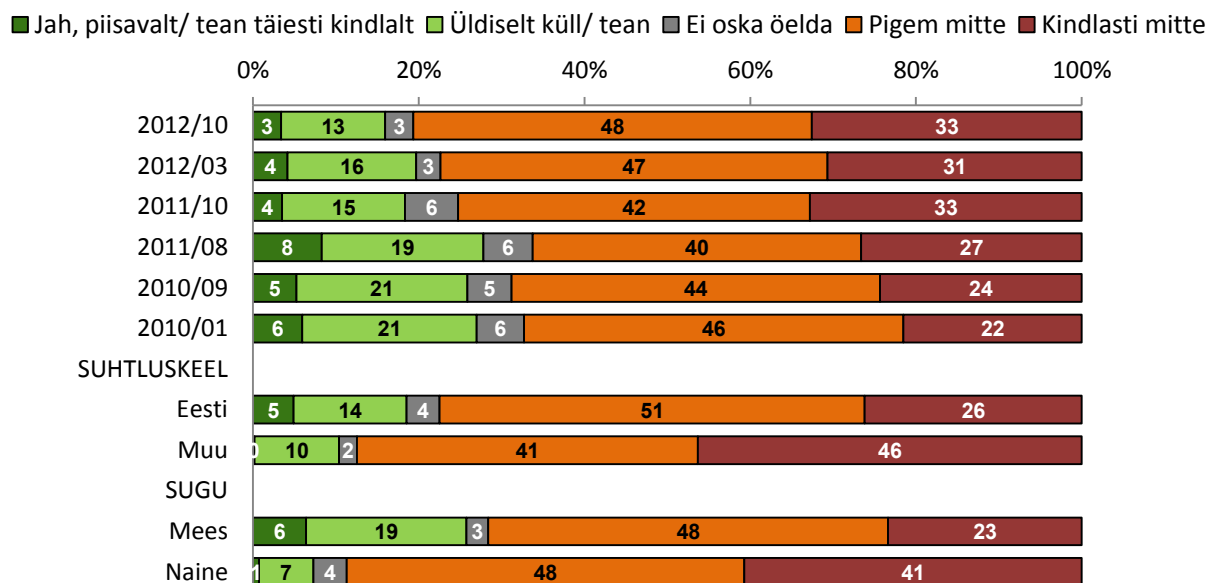
**Joonis 21. Kallaletungi korral Eestist lahkuda soovijate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2012** (kindlasti ja tõenäoliselt lahkuda püüdjate %; N = kõik vastajad)



#### 4.3. Oskus käituda võimaliku kallaletungi korral

Elanike teadlikkusest ülevaate saamiseks paluti vastajal endal hinnata, kas ta on piisavalt informeeritud sellest, mida ta saaks teha Eesti kaitseks, juhul kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung. Tulemused näitavad, et **elanikud hindavad oma oskust võimaliku kallaletungi korral käituda küllaltki madalalt**: vaid iga kuues inimene (16%) teaks, mida ta saaks taolises olukorras riigi kaitsmiseks teha, 81% aga ei ole sellest informeeritud (33% kindlasti ei teaks ja 48% pigem ei teaks) (Joonis 22).

**Joonis 22. Informeeritus sellest, mida saaks teha Eesti kaitseks juhul, kui Eestit ähvardaks välisvaenlase kallaletung** (%; N = kõik vastajad)



Kolmes viimases uuringulaines on teadlike elanike osakaal olnud varasemast väiksem, jäädes 16-20 protsendi piiresse (kolmel varasemal korral pidas end informeerituks 26-28% elanikest). Sarnaselt eelmistele uuringutele hindavad mehed oma informeeritust paremaks kui naised (25% vs 8%) ja eestlased paremaks kui muukeelsed vastajad (19% vs 10%). Vanuse lõikes on keskmisest informeeritumad alla 40-aastased inimesed.

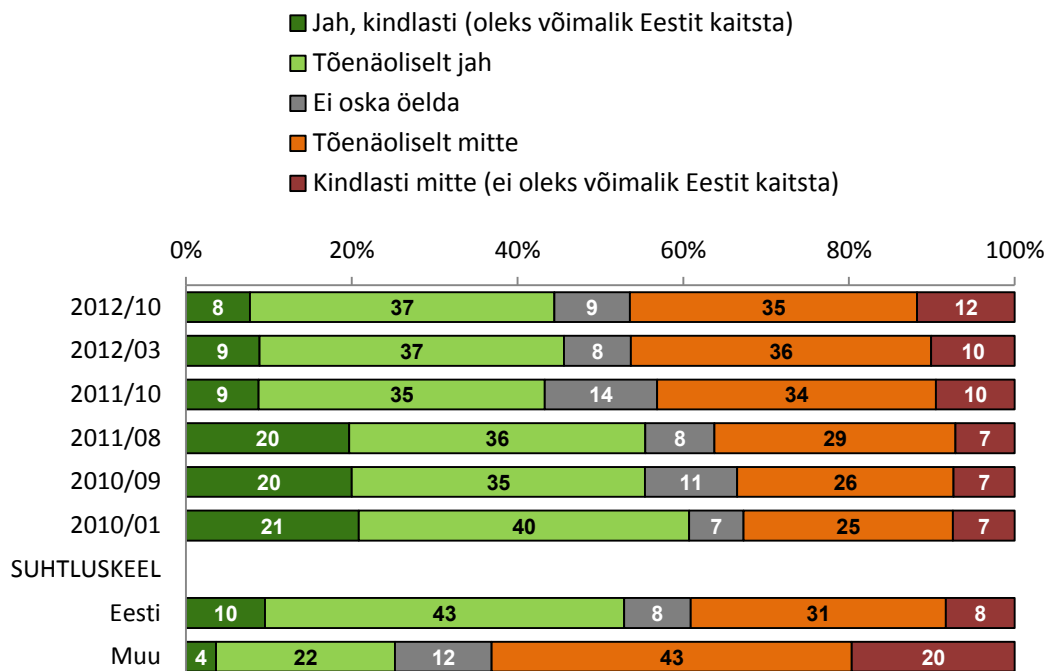
## 5. Eesti kaitsevõime

Viies peatükk kajastab elanike hoiakuid seoses Eesti kaitsevõime, kaitsekulutuste mahu ja riigi tegevusega riigikaitse arendamisel.

### 5.1. Hinnang Eesti kaitsevõimele

Hindamaks elanike usku Eesti riigi kaitsevõimesse, paluti vastajail öelda, kas nende arvates oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni. Vastajate arvamusel jagunevad siinkohal peaaegu pooleks: **44% elanikest leiab, et Eesti kaitsmine oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik, 46% ei pea seda võimalikuks** (Joonis 23).

**Joonis 23. Hinnang Eesti kaitsevõimele võõrriigi relvastatud kallaletungi korral\* (%; N = kõik vastajad)**



\* Alates 2011/10 uuringulainest on kasutusel täiendatud küsimuse sõnastus, kuhu on lisatud „kuni liitlaste abi saabumiseni”: Kuidas Teile tundub, kas võõrriigi relvastatud kallaletungi korral oleks võimalik Eestit kaitsta kuni liitlaste abi saabumiseni?

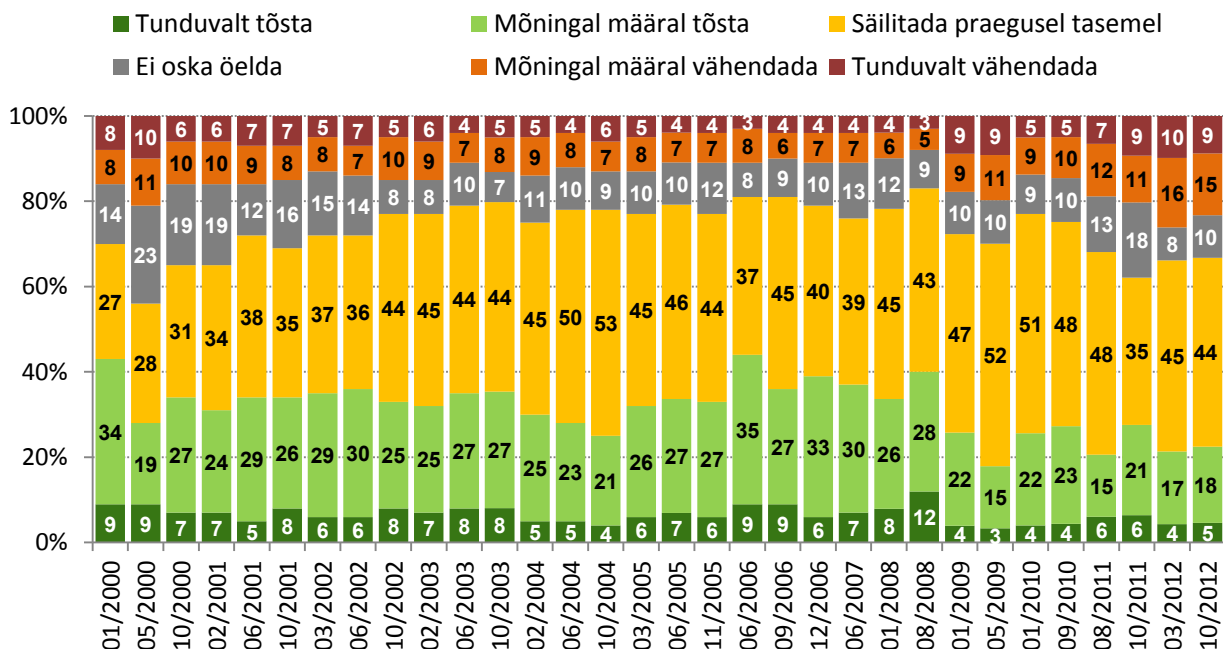
Kuna alates 2011/10 uuringulainest on hakatud kasutama täiendatud sõnastuses küsimust (st lisatud juurde fraas „kuni liitlaste abi saabumiseni“), siis peab ajalisi muutuseid jälgides silmas pidama, et kolme viimase uuringulaine tulemused ei ole enam varasemaga otseselt võrreldavad ja hinnangutes toimunud muutused võivad olla seotud küsimuse muutmisega. Jooniselt on selgelt näha, et uue küsimuse korral on hinnangud võrreldes varasemaga vähem optimistlikud: kui varasemates uuringulainetes leidis 20-21% elanikest, et Eestit oleks kindlasti võimalik kaitsta, siis hetkel on seda meelt ainult 8-9% vastanuist.

**Eestikeelsed vastajad on riigi kaitsmise võimaluste suhtes paremal arvamusel kui mitte-eestlased –** vastavalt 53% ja 25% vastanuist leiab, et Eestit oleks võõrriigi relvastatud kallaletungi korral võimalik kuni liitlaste saabumiseni kaitsta. Lisaks ilmneb, et madalama haridusega vastajad kalduvad olema Eesti kaitsevõime suhtes optimistlikumad kui kõrgema haridusega inimesed (põhiharidusega elanikest usub Eesti võimesse ennast kaitsta ligi 51%, kes- ja kõrgharidusega eestimaalastest aga vastavalt 45% ja 40%).

## 5.2. Seisukohad kaitsekulutuste mahu osas

Eesti kaitsekulutuste mahtu hinnates leiavad peaaegu pooled elanikest (44%), et kaitsekulutused tuleks säilitada praegusel tasemel (Joonis 24). **Kaitsekulutuste tõstmist pooldab 23% ja vähendamist 24% elanikest.** Võrreldes sama aasta kevadel läbi viidud uuringuga suuri erinevusi tulemustes ei esinenud.

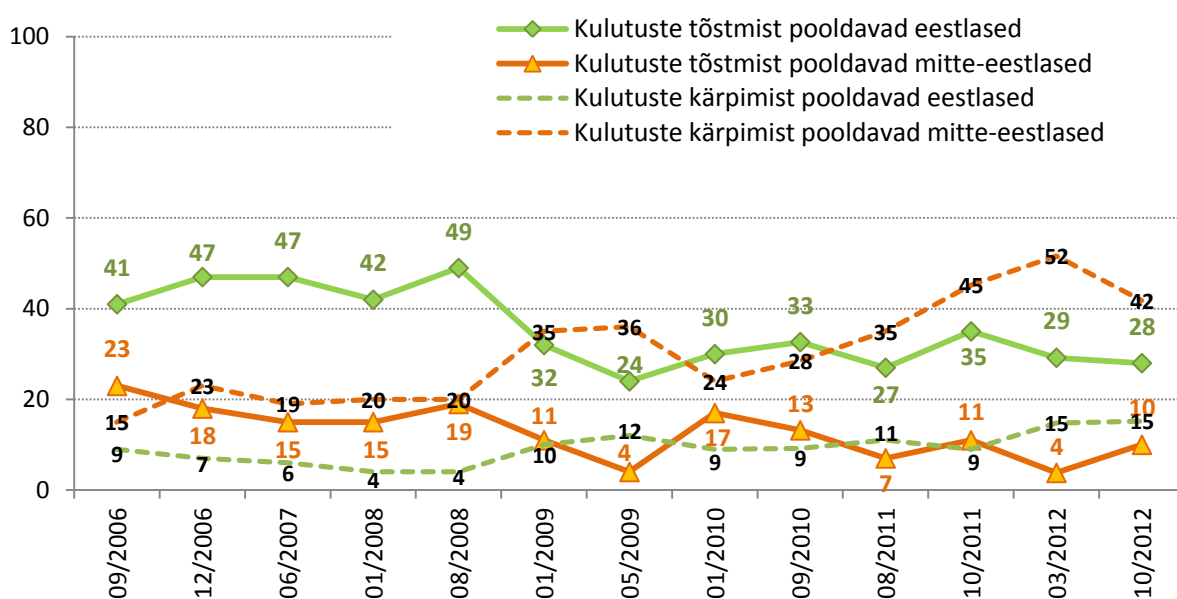
**Joonis 24. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; 2000-2012 võrdlus\* (%)** (N = kõik vastajad)



\* Alates 2011/10 on küsimuse sõnastus muudetud. Viimastes uuringulainetes küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

Pikemas perspektiivis tulemusi vaadeldes ilmneb, et poolehoid kaitsekulutuste suurendamisele või vähendamisele korreleerub selgelt elanike majandusliku toimetulekuga. Nimelt näitab ajaline võrdlus, et kui veel 2008. aastal pooldas enam kui kolmandik elanikest kaitsekulutuste tõstmist, siis majanduslangus häälestas inimesed säästlikumaks. Nimelt vähenes 2009. aasta alguses kaitsekulutuste suurendamist pooldavate elanike osakaal seniselt 34-40 protsendilt 26%-ni ja ei ole alates sellest ajast oluliselt kõrgemale tõusnud (käesoleval aastal oli see näitaja veelgi vähenenud 21-23 protsendini). Võrreldes eelneva perioodiga suurenes 2009. aastast alates ka poolehoid kaitsekulutuste kärpimisele (aastatel 2005-2008 pooldas kulutuste vähendamist ligikaudu kümnendik elanikest, 2012. aastaks on nende osakaal aga tõusnud 25-26 protsendini).

**Joonis 25. Seisukohad Eesti kaitsekulutuste mahu osas; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2006-2012\* (%; N = kõik vastajad)**



\* Alates 2011/10 on küsimuse sõnastus muudetud. Viimastes uuringulainetes küsiti „Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsekulutuste mahu kohta? Kas kaitsekulutusi tuleks...?“, varem aga „Milline on Teie seisukoht Eesti riigikaitse tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kas riigikaitsekulutusi tuleks...?“

Sarnaselt varasemale on **eestlaste seas ülekaalus kaitsekulutuste tõstmist ning muukeelsete elanike hulgas kulutuste kärpimist pooldavad vastajad (Joonis 25)**. Nimelt on 2012. aasta sügisel 28% eesti- ja 10% muukeelsetest elanikest seisukohal, et kaitsekulutuste mahtu tuleks tõsta. Kulutuste vähendamist aga pooldab 15% eesti- ja 42% muukeelsetest vastajatest. Kulutuste kärpimist soosivate inimeste osakaal püsis eestlaste seas perioodil 2009-2011 väga stabiilselt 9-12% tasemel ja alles käesoleval aastal tõusis veidi (9% juurest 15%-ni). Muukeelsete elanike seas aga näitab kaitsekulutuste kärpimist pooldavate inimeste osakaal pidevaid suurenemis- ja vähenemistrende (üsna järsk 15-protsendiline tõus aastal 2009 on vaheldunud 12 protsendilise langusega 2010. aasta alguseks. Peale seda on kärpimist pooldavate mitte-eestlaste osakaal pidevalt kasvanud; käesoleva aasta kevadel ületas see 50% piiri. Sama aasta sügiseks on aga näitaja jälle langenud 42% tasemele). Kaitsekulutuste tõstmise osas on hinnangud alates 2008. aastast teinud eestlastel ja mitte-eestlastel

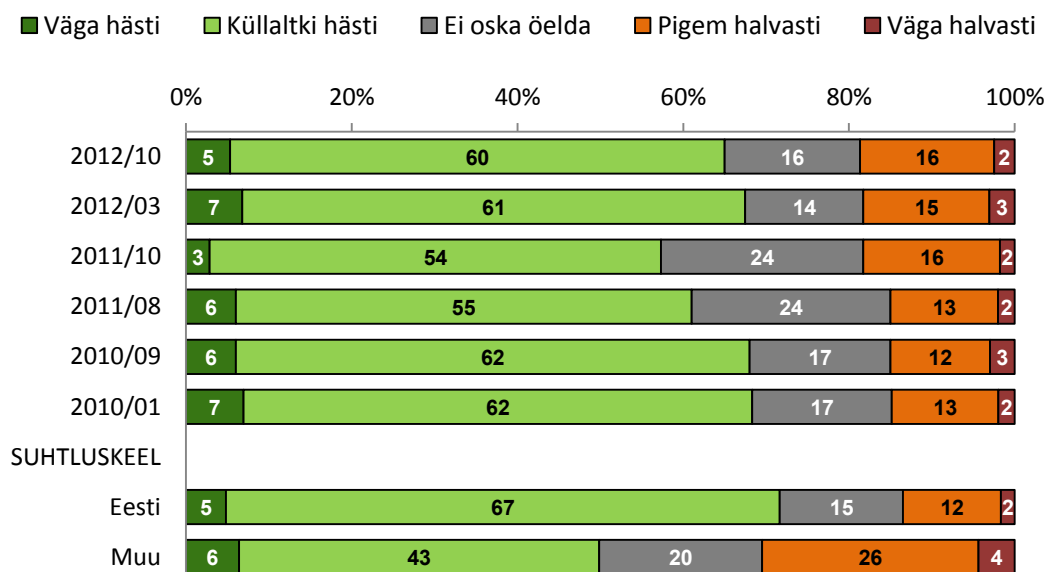
läbi sarnaseid tõuse ja languseid. Muude sotsiaal-demograafiliste tunnuste osas hakkab praegustest tulemustest silma, et vanemad ja kõrgema haridusega inimesed kalduvad rohkem soosima madalamaid kaitsekulutusi, st pooldatakse keskmisest sagedamini kulutuste vähendamist ja keskmisest harvemini kulutuste tõstmist. Õpilased, üliõpilased, kodused ja lapsehoolduspuhkusel olevad vastajad aga vastupidi avaldavad keskmisest suuremat poolehoidu kaitsekulutuste suurendamisele.

### 5.3. Hinnang riigi tegevusele riigikaitse arendamisel

**2/3 elanikest annab positiivse hinnangu riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (Joonis 26).** Valdav osa (60%) leiab seejuures, et riigikaitset on arendatud küllaltki hästi, 5% arvates väga hästi. Vastupidisel arvamusel on 18% vastanuist. Võrreldes eelmise uuringulainega midagi ei ole eriti muutunud (heakskiitva hinnangu andjate osakaal on vähenenud 3 protsendi võrra; riigi tegevust halvaks hindavate inimeste hulk on kolm uuringulainet järjest püsinud muutumatuna 18% tasemel).

Sarnaselt eelnevatele uuringutele hindavad eestikeelsed elanikud riigikaitse arendamise alast tegevust kõrgemalt kui mitte-eestlased (vastavalt 72% ja 50% peab riigi tegevust heaks). Muukeelsete elanike seas on eestlastest rohkem nii rahulolematuid vastajaid (30% vs 14%) kui ka hinnangu andmata jätnud (20% vs 15%). Võrreldes eelmise uuringulainega on proportsioonid muukeelse elanikkonna hoiakutes jäänud praktiliselt samaks. Eestlaste seas on aga riigikaitse arendamise alast tegevust kõrgelt hindavate inimeste osakaal langenud 5 protsendipunkti võrra ning sama palju on tõusnud nende vastajate arv, kes ei saanud või ei soovinud oma hinnangut anda.

**Joonis 26. Hinnangud riigi viimaste aastate tegevusele Eesti riigikaitse arendamisel (%)** (N = kõik vastajad)



## 6. Eesti kaitsestruktuurid

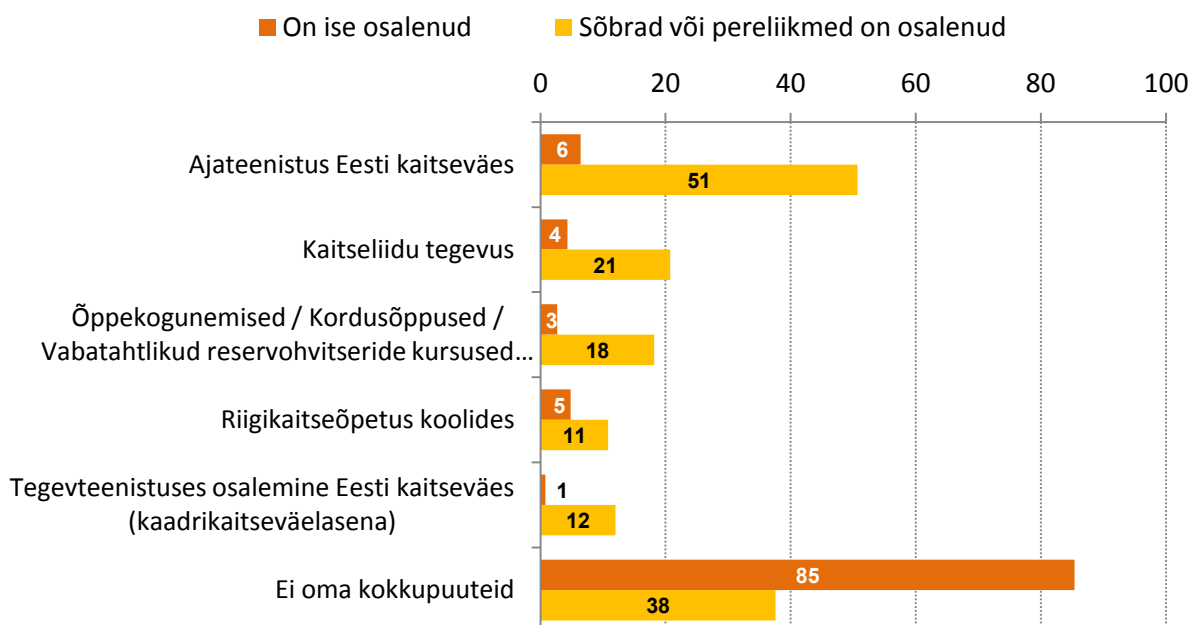
Kuues peatükk käsitleb erinevaid Eesti kaitsestruktuuridega seotud aspekte: milliseid kokkupuuteid inimestel on olnud kaitsestruktuuridega, kuidas suhtutakse ajateenistusse (sh vajalikkus noormeeste jaoks, ajateenistusest kõrvalehoidmine, asendusteenistus, naiste osalemine ajateenistuses), kas Eesti jaoks peetakse sobilikumaks praegust kaitsekontseptsiooni või ainult kutselisele kaitseväele üleminekut, milline on elanike silmis elukutseliste sõjaväelaste maine ning mida peetakse Kaitseliidu peamisteks ülesanneteks.

### 6.1. Kokkupuude kaitsestruktuuridega

Saamaks ülevaadet vastaja otsestest ja kaudsetest kokkupuudetest Eesti riigi kaitsestruktuuridega (nt ajateenistus, Kaitseliidu tegevus vms) paluti tal etteantud loetelu põhjal öelda, kus ta on ise osalenud ja kus tema sõbrad või pereliikmed on osalenud. Vastajaile oli seejuures täpsustuseks öeldud, et siin on mõeldud ainult neid kokkupuuteid, mis on olnud taasiseseisvunud Eesti riigis, st alates aastast 1991.

**Isiklike kokkupuuteid Eesti riigi kaitsestruktuuridega esineb 15% Eesti 15-74-aastasest elanikkonnast (Joonis 27). Lähedaste kaudu on kaitsestruktuuridega kokku puutunud 62%.** Kõikide kokkupuutelike puhul ilmneb, et isiklike kokkupuuteid on märksa vähem kui kaudseid. Kõige enam on osaletud ajateenistuses – pooltel vastajaist (51%) on sõpru või pereliikmeid, kes on käinud ajateenistuses, ja 6% on seda ka ise teinud (sh 12% kõigist meestest, 29% 20-39-aastastest meestest). Ajateenistusele järgnevad Kaitseliidu tegevus (lähedaste kaudu kokku puutunud 21% ja isiklikult 4%), Eesti kaitseväge õppekogunemised, kordusõppused, vabatahtlikud reservohvitseride kursused (vastavalt 18% ja 3%), riigikaitseõpetus koolides (vastavalt 11% ja 5%) ning kaadrikaitsevaelasena tegevteenistuses osalemine (vastavalt 12% ja 1%).

**Joonis 27. Otsestest ja kaudsetest kokkupuuted Eesti riigi kaitsestruktuuridega (%)** (N = kõik vastajad)



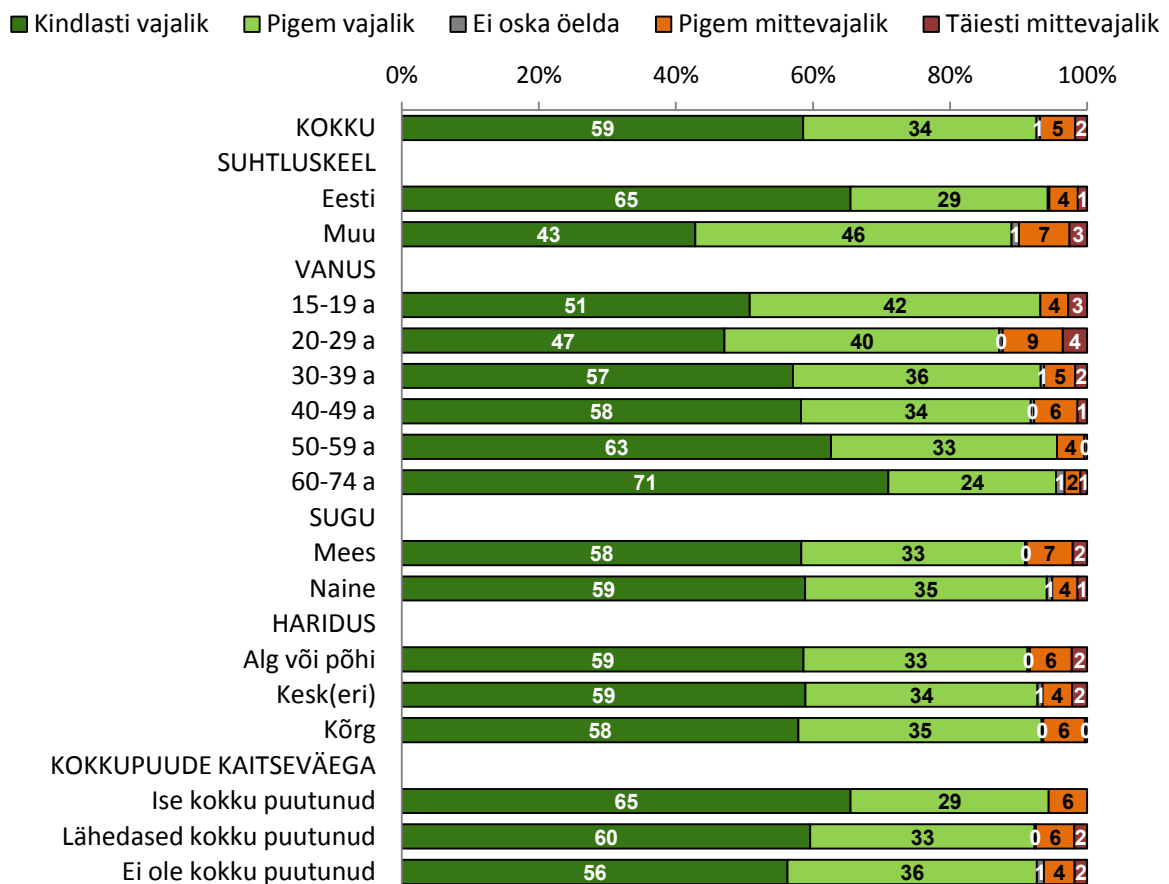
Kaitsestruktuuridega kokku puutumine on ennekõike seotud vastajate soo ning vanusega. **Meessoost ja noorematel vastajatel on märksa rohkem kokkupuuteid Eesti kaitsestruktuuridega kui naistel ja vanematel inimestel.** Nimelt omab isiklikke kokkupuuteid 25% meestest ja vaid 3% naistest. Kaudsete kokkupuudete puhul on olukord võrdsem, aga neidki on meestel olnud rohkem (67%, naistest 58%). Kaitsestruktuuridega on peamiselt puutunud kokku alla 40-aastased elanikud (eriti vanusegrupp 20-39 eluaastat): isiklikke kokkupuuteid esineb neljandikul 20-39-aastastest (25%), kuid samas ainult 5% üle 40-aastastest. Siingi on erinevused kaudsete kokkupuudete puhul väiksemad kui isiklike puhul – koguni 78 protsendil 15-39-aastastest elanikest on sugulasi või sõpru, kes on osalenud mõne kaitsestruktuuri tegevuses. Eestlastel on samuti olnud mõnevõrra rohkem kokkupuuteid riigi kaitsestruktuuridega kui muukeelsetel elanikel: isiklikke kokkupuuteid on olnud 19% eesti- ja 4% muukeelsetel inimestel ning kaudseid kokkupuuteid vastavalt 70 ja 44 protsendil.

## 6.2. Suhtumine ajateenistusse

### 6.2.1. Ajateenistuse vajalikkus noormeeste jaoks

Eesti elanikud on ajateenistuse suhtes jätkuvalt väga soosivalt meelestatud. Suisa **93% elanikkonnast peab ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks**, sh 59% kindlasti vajalikuks (Joonis 28).

Joonis 28. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse (%; N = kõik vastajad)

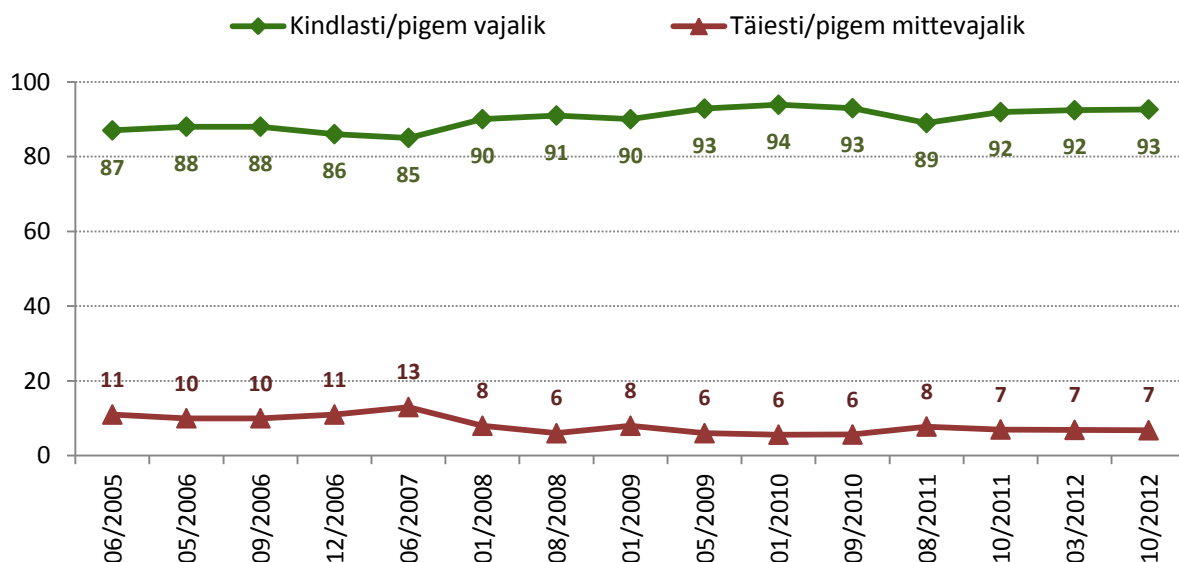


Eestikeelsed vastajad hindavad ajateenistuse läbimist märksa sagedamini kindlasti vajalikuks kui mitte-eestlased (65% vs 43%); ka üldine pooldav suhtumine on eestlaste seas kõrgem (94% vs 89%). Hoiakutel ajateenistuse vajalikkusesse ning vanuse vahel ei ole väga tugevat seost. Kuuest vanusegrupist enim paistavad silma 20-29-aastased, kes peavad ajateenistust endast noorematest ja vanematest Eesti elanikest vähem vajalikuks (ehk ajateenistust kindlasti/pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on selles grupis väikseim ning pigem/täiesti mittevajalikuks – suurim). Hariduse osas võib täheldada, et käesolevas uuringus on madalama ja kõrgema haridusega vastajate hinnang ajateenistuse vajalikkusesse olnud väga ühtlane (91-93% pidasid ajateenistust noormeeste jaoks kindlasti/pigem vajalikuks ning 6-8% - pigem/täiesti mittevajalikuks). Meeste ja naiste suhtumises erinevusi ei esine.

Nii siin kui järgnevates ajateenistust puudutavates alapeatükkides on eraldi vaadeldud, kuidas otsene või kaudne kokkupuude Eesti kaitsevägega (st osalemine ajateenistuses, õppekogunemistel, kordusõppustel või tegevteenistuses) on seotud inimeste hoiakutega ajateenistuse suhtes. Ajateenistuse vajalikkust hinnates olulisi erinevusi ei ilmne – kaitsevägega kokku puutunud vastajad kalduvad ainult veidi sagedamini arvama, et ajateenistuse läbimine on noormeeste jaoks kindlasti vajalik.

**Ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti või pigem vajalikuks pidavate inimeste osakaal on püsinud elanikkonna seas läbi aastate väga kõrgel tasemel** (alates 2005. aastast vahemikus 85-94%) (Joonis 29). Kuigi muutused ei ole olnud suured, siis võib täheldada, et alates aastast 2008 on toetus ajateenistusele olnud varasemast veelgi kõrgem (valdavalt üle 90 protsendi) ja vaid 6-8% elanikest ei ole pidanud ajateenistuse läbimist noormeeste jaoks vajalikuks.

**Joonis 29. Suhtumine ajateenistuse vajalikkusesse; 2005-2012 võrdlus (%; N = kõik vastajad)**

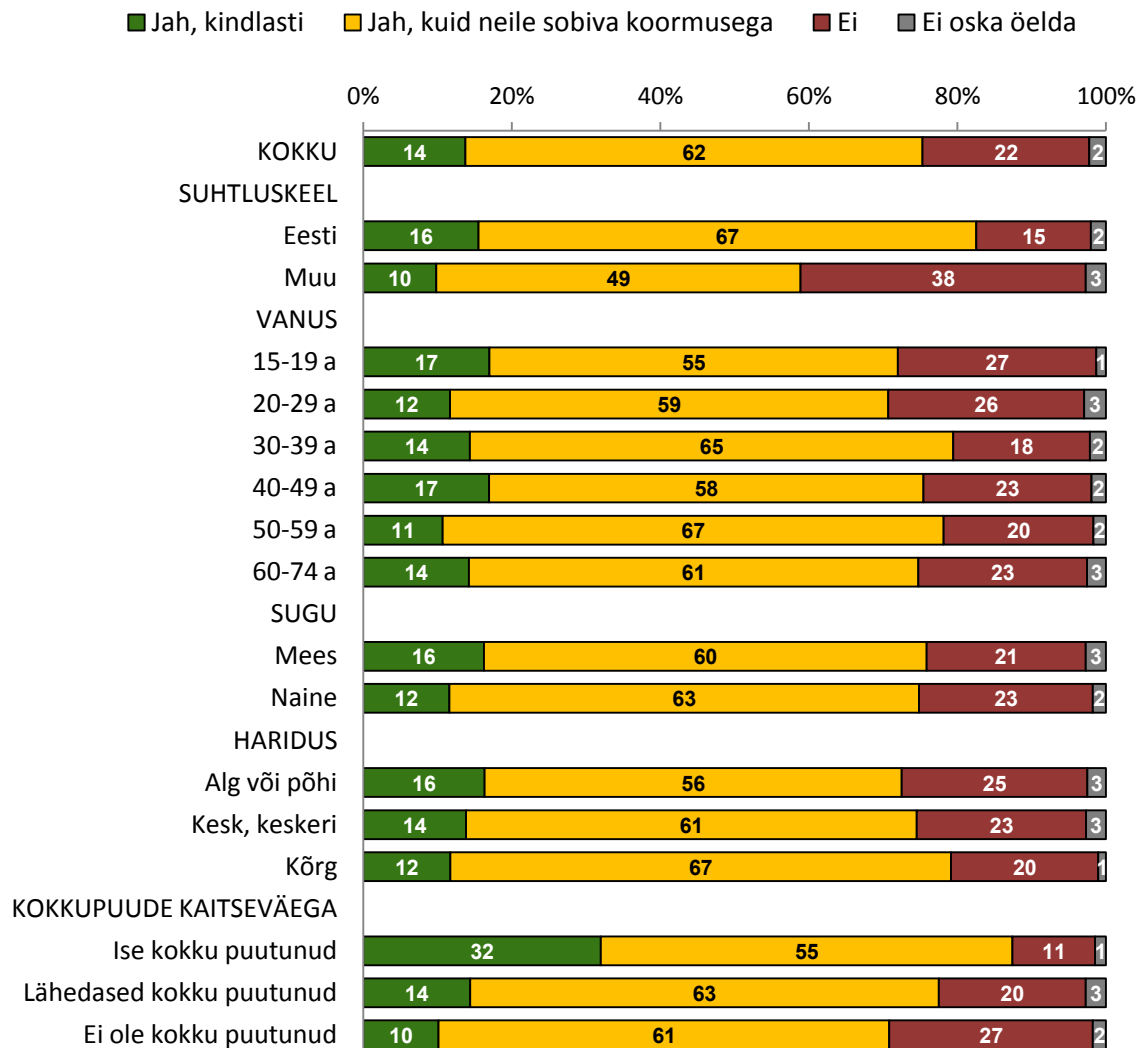


Mõlemas 2012. aastal läbi viidud uuringulaines esitati ka ühte uut küsimust noormeeste ajateenistuse teemal. Nimelt paluti vastajail hinnata, kas kaitseväge teenistuse peaksid läbima ka need noormehed, kel on väiksemaid tervisehäireid. Elanikest 14% leiab, et tervisehäiretega noormehed



peaksid kindlasti ajateenistuse läbima (Joonis 30). Valdav osa inimestest (62%) on paindlikumal arvamusel, öeldes, et väiksemate tervisehäiretega noormehed peaksid läbima kaitseväeteenistuse neile sobiva koormusega. 20% vastajate arvates ei peaks tervisehäiretega noormehed ajateenistust üldse läbima.

**Joonis 30. Suhtumine kaitseväeteenistuse läbimisse nende noormeeste puhul, kel on väiksemaid tervisehäireid (%)** (N = kõik vastajad)



Hoiakuid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes analüüsid ilmnevad kõige suuremad erinevused suhtluskeeke alusel. Muukeelsetest vastajatest on koguni 38% arvamusel, et väiksemate tervisehäiretega noormehed ei peaks ajateenistust läbima (eestikeelsetest 15%). Erinevalt eelmisest uuringulainest, käesoleva uuringu tulemused näitasid, et madalama haridusega inimeste hulgas esineb keskmisest mõnevõrra rohkem neid, kes ei pea tervisehäiretega noormeeste puhul ajateenistuse läbimist vajalikuks (kevadel ülekaal oli kõrgharidusega vastajail). Teisalt on madalama haridusega vastajate seas samuti keskmisest rohkem neid, kes peavad ajateenistuse läbimist väiksemate tervisehäirete olemasolul kindlasti vajalikuks. 2/3 kõrgharidusega inimestest on

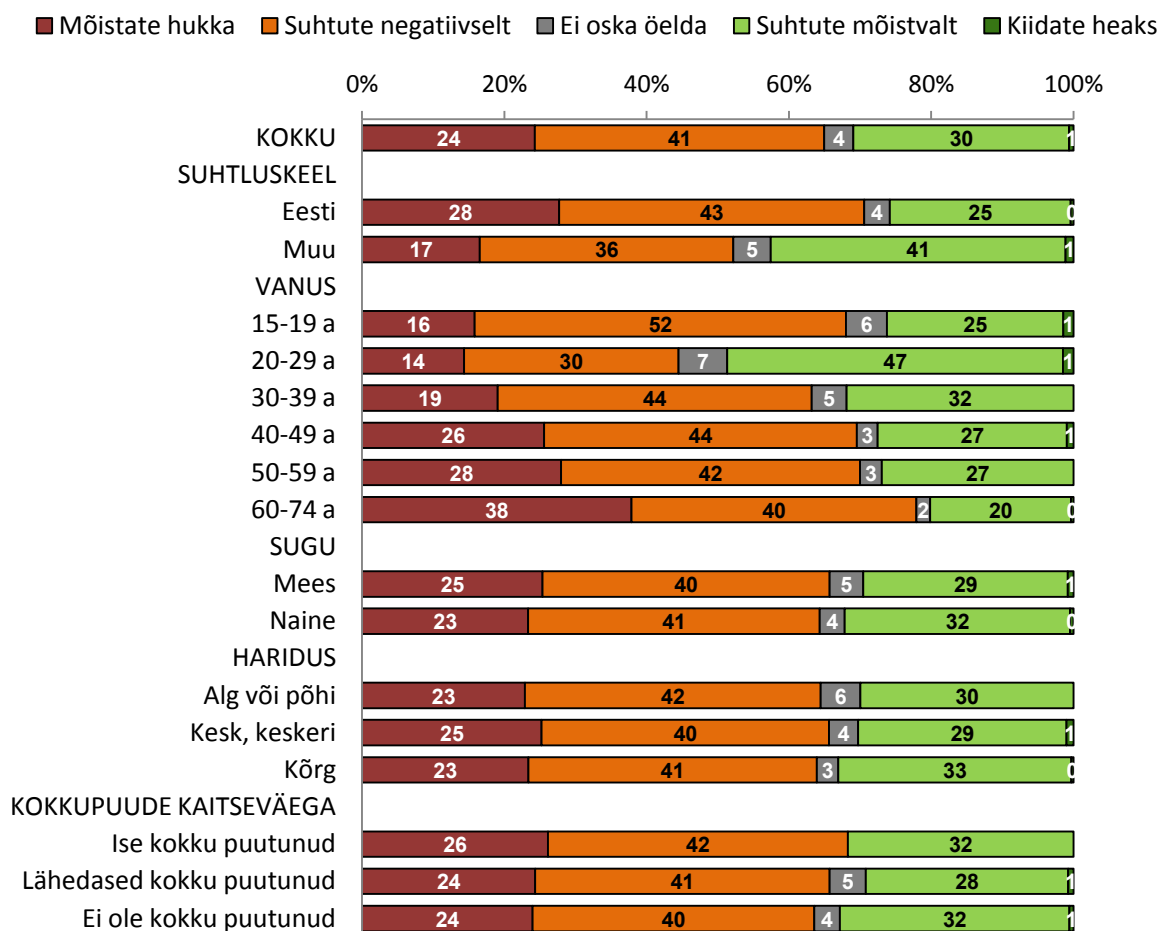
arvamusel, et tervisehäirete korral tuleks ajateenistus läbida väiksema koormusega. Vanusegruppide lõikes selgub, et üle neljandiku 15-29-aastaseid eestimaalasi ei pea väiksemate tervisehäiretega noormeestel ajateenistuse läbimist vajalikuks. Antud vanusegrupis on ka suurim osakaal neid, kes ei toeta ka sobiva koormusega ajateenistust vajalikuks.

Kaitsevägega isiklikult kokku puutunud inimesed on teistest sagedamini seda meelt, et tervisehäiretega noormehed peaksid kindlasti ajateenistuse läbima. Kaitsevägega üldse mitte kokku puutunud vastajad see-eest leiavad ülejäänutest enam, et need noormehed ei peaks ajateenistust läbima.

### 6.2.2. Ajateenistusest kõrvalehoidmine

Võttes arvesse eelmises alapeatükis kirjeldatud elanike soosivat suhtumist ajateenistuse läbimisse, on igati ootuspärane, et **suur osa Eesti inimestest (64%) suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse taunivalt** – 24% mõistab taolise käitumise hukka ja 41% peab seda negatiivseks (Joonis 31). Mõistvalt suhtub ajateenistusest kõrvalehoidmisse iga kolmas eestimaalane (30%), heakskiitvalt aga vaid 1% vastanuist.

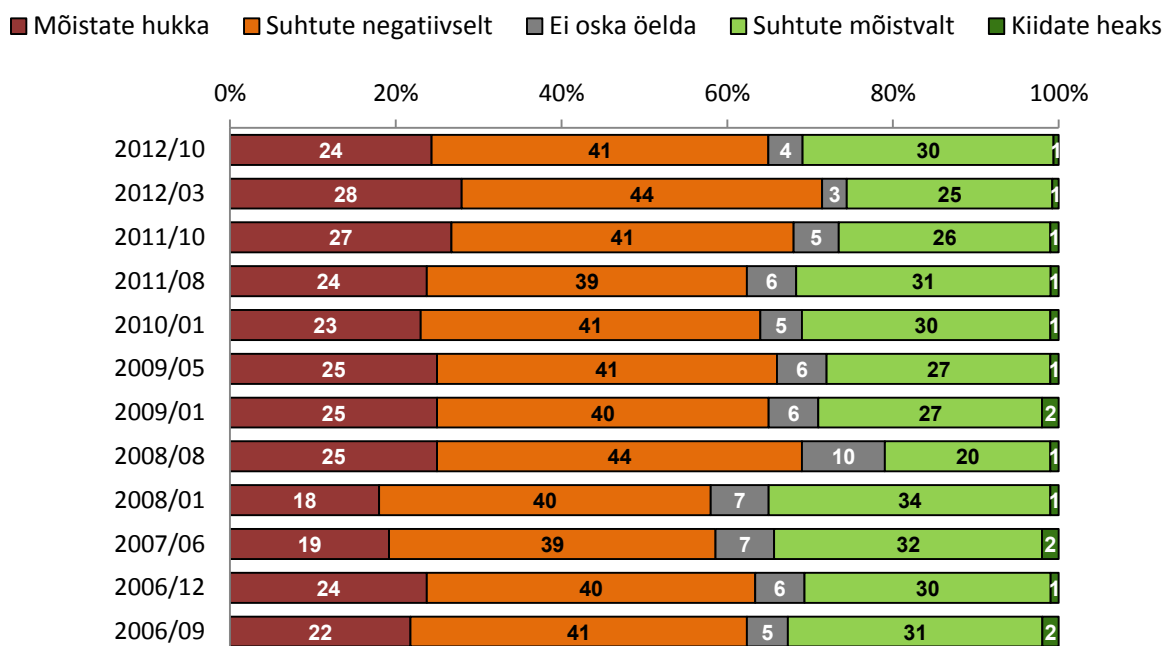
Joonis 31. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse (%; N = kõik vastajad)



Vaadeldes hoiakuid erinevate sotsiaal-demograafiliste tunnuste lõikes ilmnevad sarnased tendentsid nagu ajateenistuse vajalikkuse puhul – **need samad elanikkonnagrupid, kes peavad ajateenistust vajalikumaks, taunivad ka ajateenistusest kõrvalehoidmist keskmisest enam, ning vastupidi.** Eestikeelsetest vastajatest taunib kõrvalehoidmist 71%, muukeelsetest aga 52%. Vanemate vastajate seas suhtutakse ajateenistusest kõrvalehoidmisse negatiivsemalt võrreldes nooremate inimestega. 20-29-aastased eestimaalased, kes peavad ajateenistust keskmiselt vähem vajalikuks (seda nii tervise probleemidega noorte puhul kui ka üldisemas plaanis) suhtuvad palju leebemalt ajateenistusest kõrvalehoidmisse. Erinevalt teistest, antud vanusegrupis on ülekaalus need vastajad, kes suhtuvad mõistlikult ajateenistusest kõrvalehoidmisse, mitte aga ei mõista hukka ega arva sellest negatiivselt (vastavalt 47% ja 44%). Madalama haridusega vastajad kalduvad kõrvalehoidmisse veidi taunivamalt suhtuma kui kõrgema haridustasemega inimesed. Meeste ja naiste arvamusel on siinkohal küllaltki sarnased. Kaitsevägega kokku puutunud vastajad taunivad ajateenistusest kõrvalehoidmist teistest enam (isiklikult kokku puutunudest 68%, kokkupuudete puudumise korral 64%).

Kaks eelnevad uuringulainet tõid esile tendentsi, et ajateenistusest kõrvalehoidmist on hakatud ühiskonnas mõnevõrra rohkem taunima (võrreldes 2011. aasta augustiga 8-protsendiline tõus 2012. aasta kevadel) (Joonis 32). Käesolev uuring aga näitab, et suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse on jälle leebemaks läinud.

**Joonis 32. Suhtumine ajateenistusest kõrvalehoidmisse; 2006-2012 võrdlus (%)** (N = kõik vastajad)



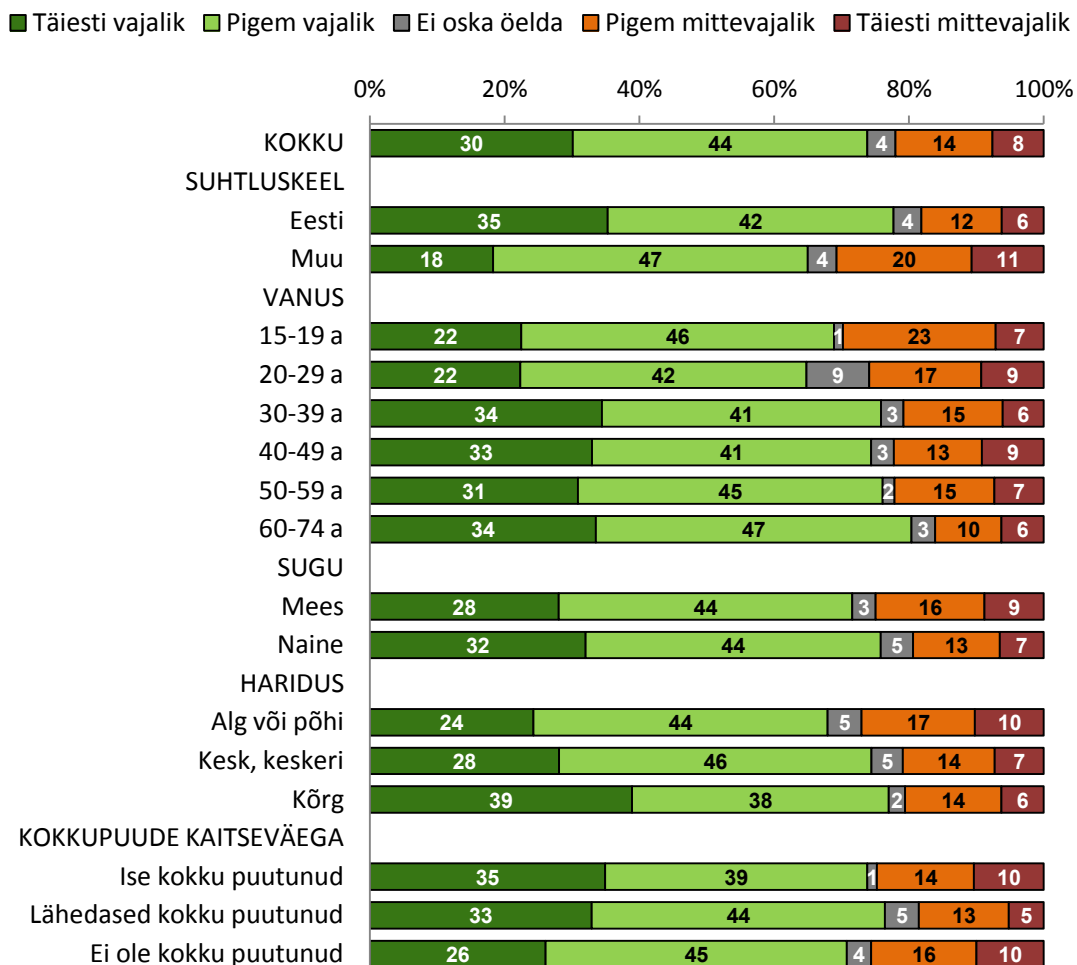
### 6.2.3. Asendusteenistus

2012. aasta märtsis ja oktoobris läbiviidud uuringus käsitleti asendusteenistuse temaatikat varasemast erinevalt. Kui siiani on uuritud, kuidas suhtutakse ettepanekusse kutsuda sõjaväkke mittesobivad noormehed asendusteenistusse, rakendades neid päästetöödel, keskkonnakaitstes vms,

siis 2012. aasta kevadel oli esitatav küsimus järgmine: „Seadus võimaldab usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeestel minna asendusteenistusse, töötades hoolekandeesutustes, erivajadusega laste koolides jm. Kas Teie arvates on see õigus täiesti vajalik, pigem vajalik, pigem mittevajalik või täiesti mittevajalik?“

**Usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeeste õigust minna asendusteenistusse peab vajalikuks ligikaudu 3/4 elanikest**, sh täiesti vajalikuks 30% ja pigem vajalikuks 44% (Joonis 33). Mittevajalikuks peab asendusteenistuse valimise õigust 22% vastajaist. Keskmisest sagedamini peavad asendusteenistuse õigust vajalikuks eestikeelsed elanikud (78%, muukeelsetest 65%), naised (76%, meestest 72%) ja kõrgema haridustasemega vastajad. Vanusegruppide lõikes eristuvad teistest kõige enam 15-19-aastased, kelle seast 30% leiab, et asendusteenistus ei ole taolises olukorras vajalik. Üsna kõrge on antud näitaja ka muukeelsetel ning madalama haridustasemega vastajatel (vastavavalt 31% ja 27%). Erinevalt eelmisest uuringust ei ilmne käesolevas uuringulaines suurt erinevust kaitsevägega isiklikku kokkupuudet omanud ning mitte omanud vastajate vahel. Ligikaudu neljandik mõlema grupi esindajaid pidasid usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud noormeeste õigust minna asendusteenistusse mittevajalikuks (2012. aasta kevadel oli samal arvamusel 30% isiklikku kokkupuudet omanud vastajatest ning 22% eestimaalasi, kes ei ole kaitsevägega kokku puutunud).

**Joonis 33. Hinnangud asendusteenistusse minemise õiguse vajalikkusele, kui noormees on usulistel või kõlbelistel põhjustel ajateenistusest keeldunud (%)**; N = kõik vastajad



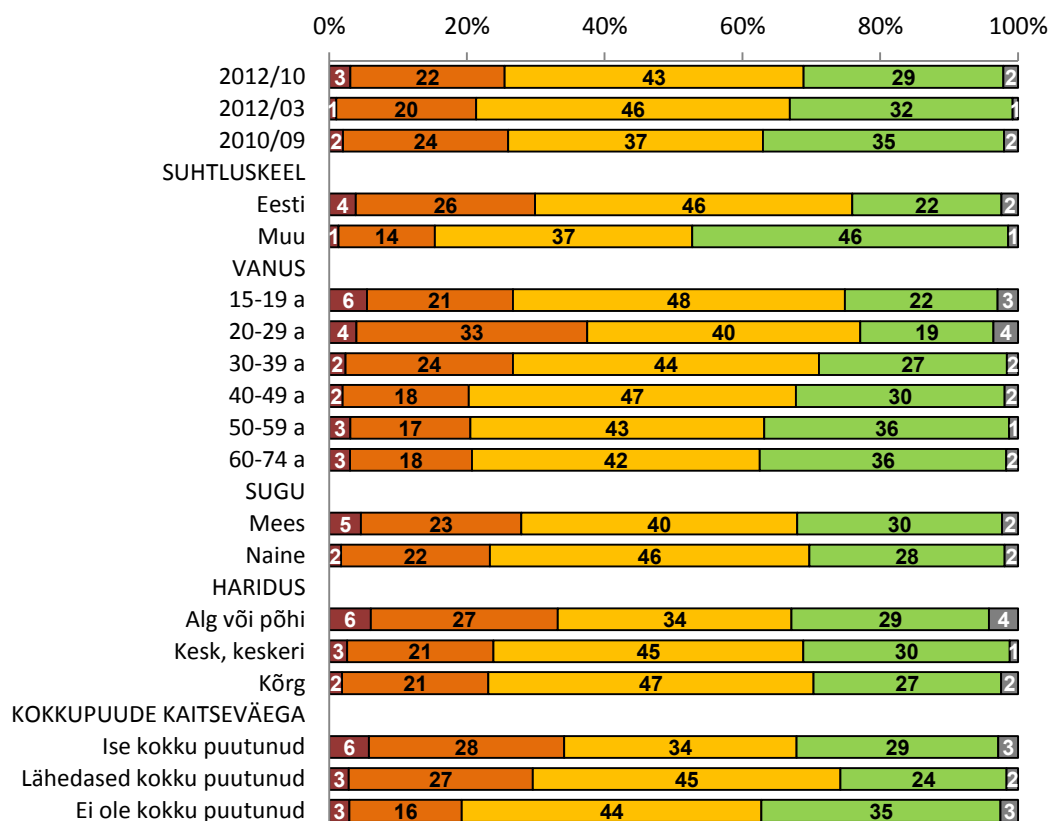
#### 6.2.4. Naiste ajateenistus

Paariaastase vahe järel sisaldas uuring taaskord naiste ajateenistuse teemalist küsimust, mille eesmärgiks on uurida, kas ja millistel tingimustel naised peaksid elanike arvates ajateenistuses osalema. Praegused tulemused on võrreldavad ainult 2010. aasta sügisel läbi viidud uuringuga, sest varasemates uuringulainetes oli küsimuse rõhuasetus teistsugune.

Ligikaudu 2/3 elanikest on seda meelt, et naised võiksid soovi korral ajateenistuses osaleda – sealhulgas 43% arvates peaksid nad sel juhul läbima ajateenistuse eraldi programmi järgi ja 22% arvates noormeestega samadel tingimustel (Joonis 34). Ligikaudu kolmandik elanikkonnast (29%) leiab, et naised ei peaks üldse ajateenistuses osalema. Naiste kohustusliku ajateenistuse pooldajaid leidub Eestis väga vähe (3%). Võrreldes eelneva uuringulainega suuri muutusi ei ole toimunud. Käesolev uuring näitab, et suhtumine naiste ajateenistusse on veidi rangemaks läinud – veidi tõusnud on nende vastajate osakaal, kelle arvates ajateenistus võiks olla naistele kohustuslik ning kes peab vajalikuks kehtestama ajateenistuses osaleda soovivate naiste jaoks meestega samad tingimused (kumbki näitaja on kasvanud 2 protsendipunkti võrra). Samuti on langenud nende vastajate osakaal, kelle arvates naised ei peaks osalema ajateenistuses (32 protsendist 29 protsendile).

Joonis 34. Suhtumine naiste ajateenistusse (%) ; N = kõik vastajad

- Ajateenistus võiks olla naistele kohustuslik
- Naised, kes soovivad ajateenistuses osaleda, peaksid selle läbima noormeestega samadel tingimustel
- Naised, kes soovivad ajateenistuses osaleda, peaksid selle läbima eraldi programmi järgi
- Naised ei peaks osalema ajateenistuses

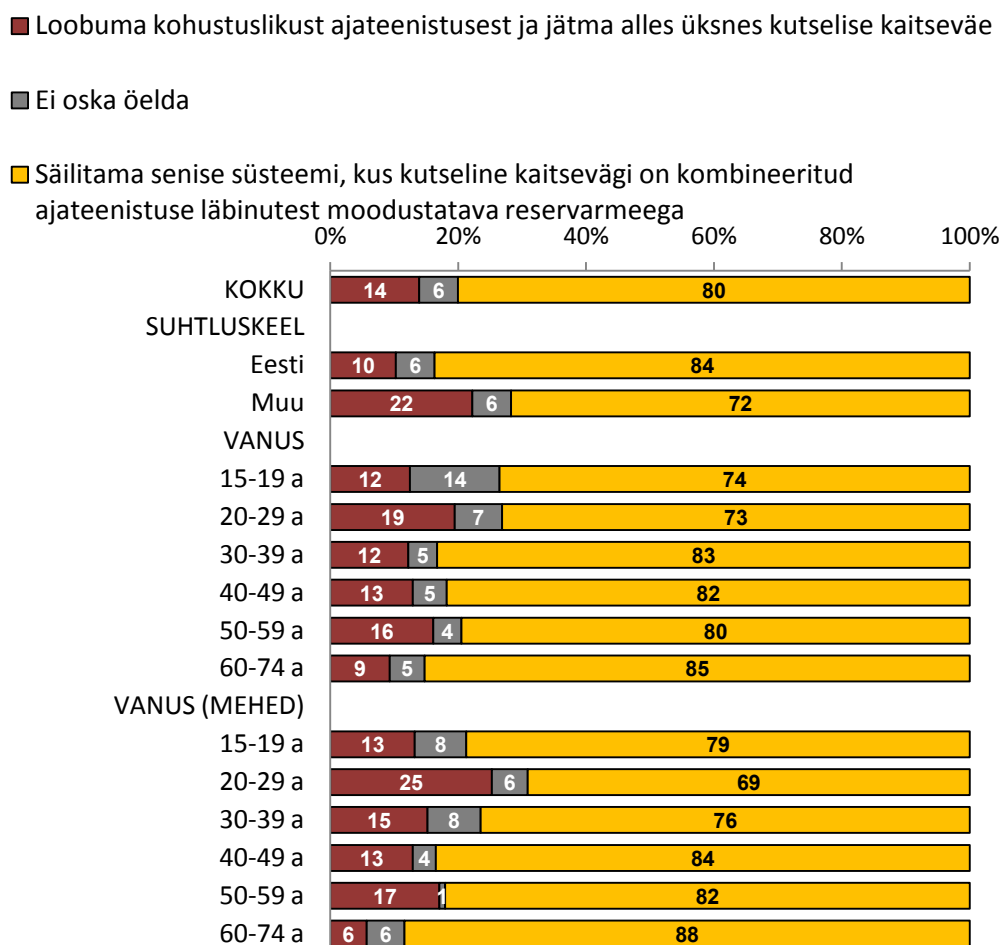


Sarnaselt noormeeste ajateenistusele on siingi eesti- ja muukeelsete inimeste suhtumine väga erinev. Valdav osa eestlastest pooldab, et naised võiksid soovi korral osaleda ajateenistuses: 46% arvates peaksid soovijad läbima ajateenistuse eraldi programmi alusel ja 26% arvates noormeestega samadel tingimustel. Muukeelsetest vastajatest arvavad ligikaudu pooled, et naised ei peaks ajateenistuses osalema (46%, eestikeelsetest vaid 22%). Vanusegruppide lõikes ilmneb järgnev seos: mida vanemate inimestega on tegemist, seda vähem soositakse naiste ajateenistust. Kuigi küsimus puudutas just naiste ajateenistust, siis olulisi soolisi erinevusi hoiakutes ei esine. Kaitseväge kokku puutunud inimesed on teistest märksa sagedamini arvamusel, et ajateenistusest huvitatud naised peaksid selle läbima tavatingimustel.

### 6.3. Suhtumine kutselisse kaitseväkke

Eesti riigi kaitsekontseptsiooniga seotud eelistustest ülevaate saamiseks paluti vastajail öelda, kas nende arvates peaks Eesti loobuma kohustuslikust ajateenistusest ja jätma alles üksnes kutselise kaitseväge või säilitama senise süsteemi, kus kutseline kaitseväge on kombineeritud ajateenistuse läbinutest moodustatava reservarmeeaga. 4/5 elanikest (80%) eelistab praeguse ehk reservarmeed hõlmava süsteemi säilitamist (Joonis 35). **Kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselisele kaitsevägele üleminekut pooldab 14% Eesti elanikkonnast.**

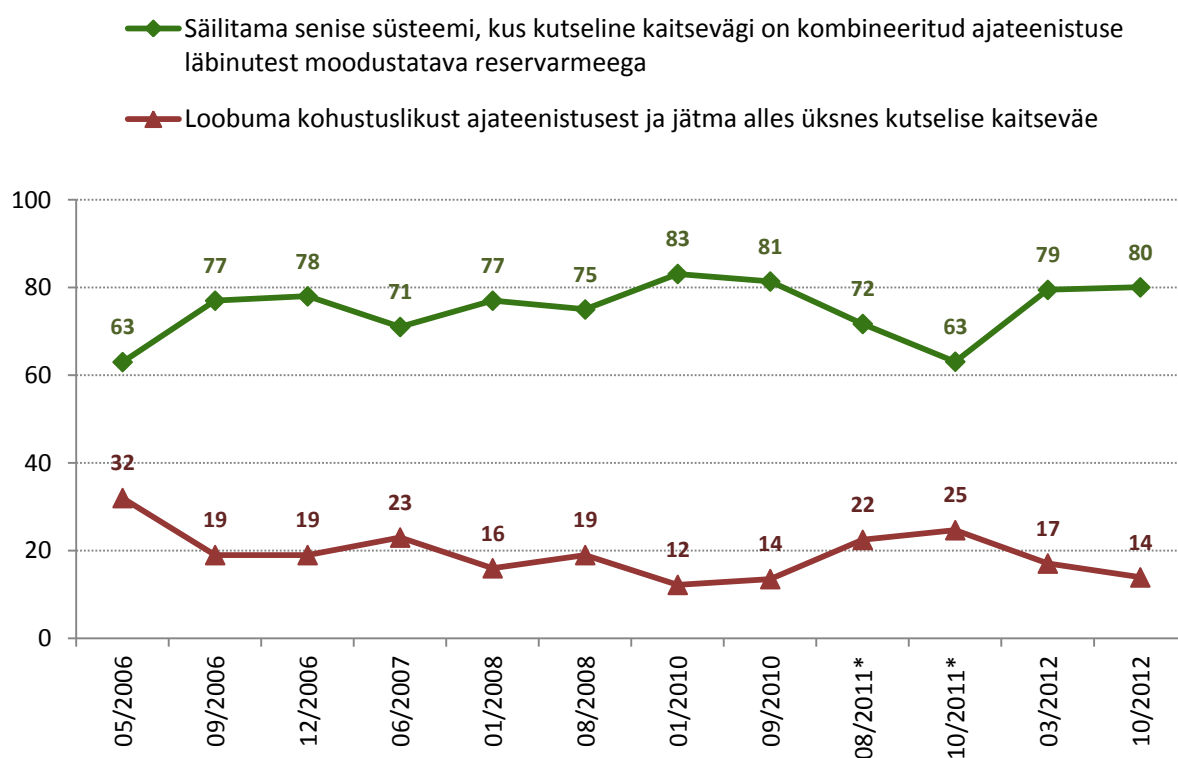
Joonis 35. Eelistatud variandid Eesti riigi kaitsekontseptsiooni arendamisel (%; N = kõik vastajad)



Muukeelsete elanike seas on ajateenistusest loobumise ja üksnes kutselisele kaitsevägele ülemineku pooldajaid kaks korda rohkem kui eestlaste hulgas (vastavalt 22 ja 10 protsenti). Vanuserühmade võrdluses eristuvad teistest vastajatest kõige enam 20-29-aastased, kelle seast iga viies (19%) pooldab kohustuslikust ajateenistusest loobumist. Meeste ja naiste hoiakutes olulisi erinevusi ei esine. Need vastajad, kellel on olemas isiklik kokkupuude kaitseväega, pooldavad keskmisest veidi enam kohustuslikust ajateenistusest loobumist ja üksnes kutselise kaitseväge alles jätmist (18%, ajateenistusega isiklikke kokkupuudet mitteomavad vastajad aga ligikaudu 14%).

Joonis 36 kajastab Eesti riigi kaitsekontseptsiooniga seotud eelistuste muutumist perioodil 2006-2012. Siinkohal tuleb meeles pidada, et aastal 2011 oli kasutusel tavapärasest erinev küsimuse sõnastus, kus vastusevariantideks olid „Jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse juurde“ ning „Minema üle palgaarmeele“. Taoline muudatus võis tingida selle, et neis kahes uuringulaines suurenes palgaarmee pooldajate osakaal (aastal 2011 oli palgaarmeele ülemineku poolt 22-25% vastanuist). Võrreldes viimaste samalaadsete uuringutega ei ole tulemustes mingeid muutuseid toimunud: senise süsteemi säilitamist pooldas 2010. aastal 81-83% (praegu 80%) ning üksnes kutselisele kaitsevägele üleminekut 12-14% (praegu 14%).

**Joonis 36. Eelistatud variandid Eesti kaitsekontseptsiooni arendamisel; 2006-2012 võrdlus (%;**  
N = kõik vastajad)



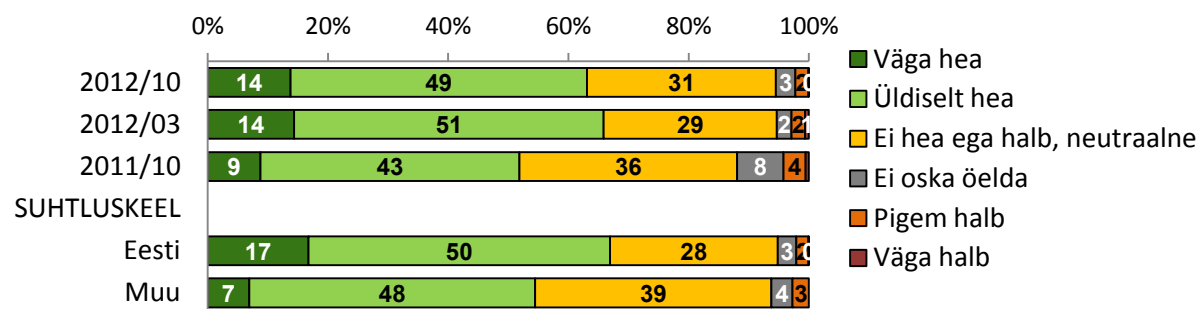
\* Aastal 2011 läbi viidud uuringulainetes oli kasutusel teistsugune vastusevariantide sõnastus: „Eesti peaks jääma ajateenistusel põhineva üldise kaitseväekohustuse juurde“ ja „Eesti peaks minema üle palgaarmeele“.

#### 6.4. Elukutseliste sõjaväelaste maine ja motiivid elukutse valikul

Kolmes viimases uuringulaines on eraldi teemana käsitletud elukutselisi sõjaväelasi – kuidas Eesti inimesed neisse suhtuvad ja millised tegurid elanike arvates mõjutavad mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset.

**Eesti inimeste suhtumist elukutselistesse sõjaväelastesse peetakse üldjuhul kas heaks või neutraalseks:** peaaegu 2/3 vastajaist hindavad suhtumist heaks (sh 14% väga heaks ja 49% üldiselt heaks) ning 31% neutraalseks ehk ei heaks ega halvaks (Joonis 37). Halvasti suhtutakse elukutselistesse sõjaväelastesse vaid 2% vastanute arvates. Võrreldes eelmise uuringuga ei ole olulisi muutusi toimunud; natuke on langenud nii heade kui halbade hinnangute osakaal (vastavalt 3% ja 1% võrra) ning tõusnud neutraalselt suhtuvate inimeste protsents (2-protsendine tõus). Eestikeelsed elanikud endiselt peavad suhtumist oluliselt paremaks kui mitte-eestlased (vastavalt 67 ja 54 protsendi arvates suhtumine väga hea või üldiselt hea).

**Joonis 37. Eesti inimeste suhtumine elukutselistesse sõjaväelastesse (%)** (N = kõik vastajad)



Järgmisena nimetati vastajaile üheksa erinevat asjaolu ja paluti hinnata, kas need tegurid võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset. Hindamiseks kasutati 5-pallilist skaalat, kus „1“ tähendas, et „see küll mitte“, ja „5“, et „see kindlasti“.

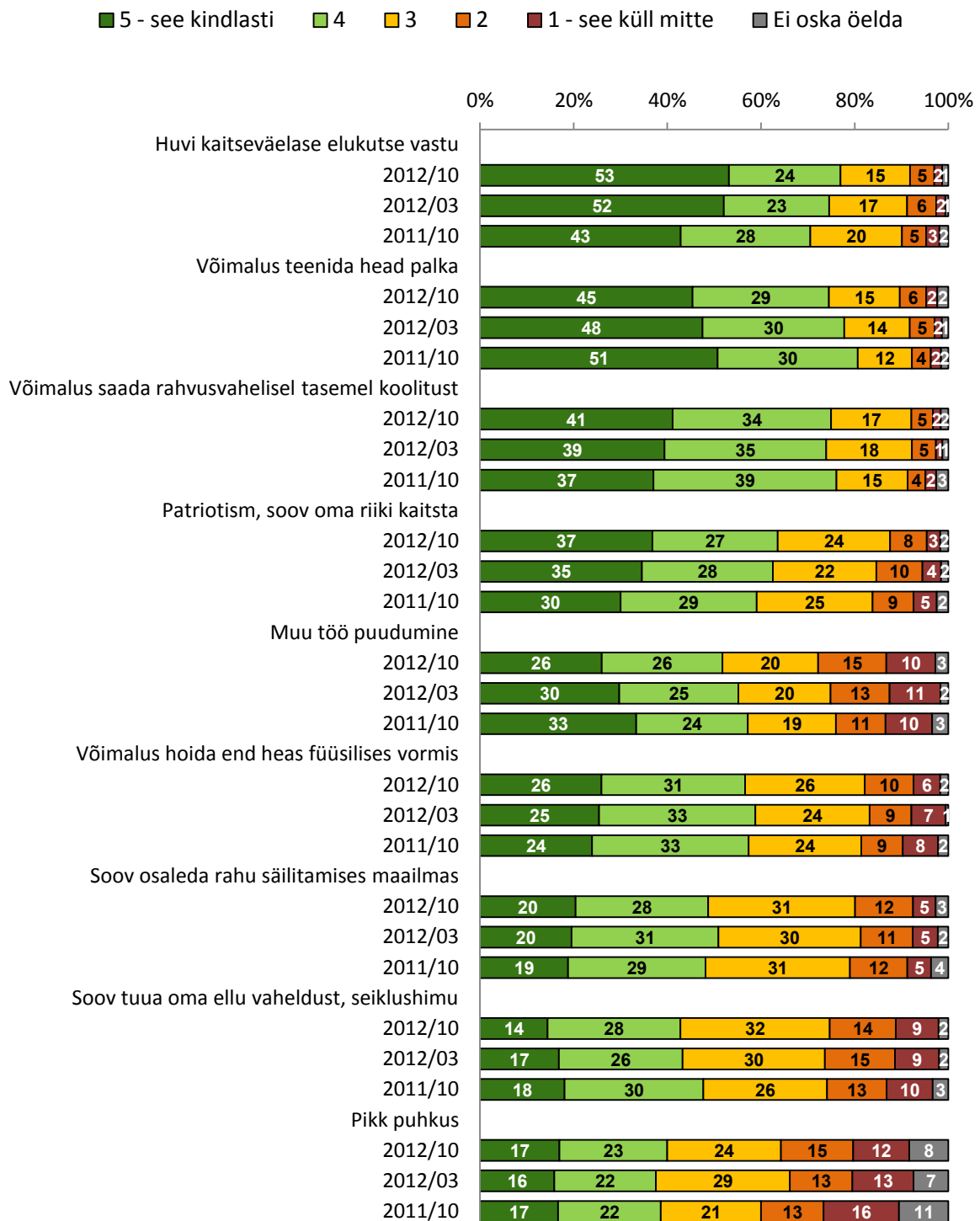
**Kaitseväelaste elukutsevalikut mõjutavateks teguriteks peetakse ennekõike huvi selle elukutse vastu** (53% arvates mõjutab see kindlasti) ja **võimalust teenida head palka** (45%) (Joonis 38). Olulised mõjutegurid on elanike arvates ka võimalus saada rahvusvahelisel tasemel koolitust (41%), patriotism ja soov oma riiki kaitsta (37%), muu töö puudumine ning võimalus end heas füüsilises vormis hoida (26%). Soovi osaleda maailmas rahu säilitamises, seiklushimu ja pikka puhkust nähakse elukutsevalikut mõjutava tegurina mõnevõrra harvemini. Lisaks etteantud loetelus toodutele mainiti muude võimalike põhjustena, miks mehed valivad elukutselise kaitseväelase ameti, peamiselt perekondlikke traditsioone, varasemat pensionile minekut ning materiaalset kindlustunnet (seda nii pensionieas kui ka võimalike õnnetusjuhtumite korral, nt kaitseväelase hukku korral).

Käesolevas ja eelmises uuringulaines saadud tulemused on väga sarnased. Suhtluskeeles alusel vaadeldes ilmneb, et muukeelne elanikkond seostab kaitseväelase elukutsevalikut eestlastest enam üldise tööpuuduse, hea palga teenimise võimaluse ja pika puhkusega; eestikeelsed vastajad peavad mitte-eestlastest sagedamini oluliseks mõjuteguriks soovi oma riiki kaitsta. Samuti näevad nad



muulkeelsetest vastajatest mõnevõrra tihedamini kaitseväelaste elukutsevalikut mõjutatuna soovist tuua oma ellu vaheldust ja seiklushimu.

**Joonis 38. Asjaolud, mis võiksid mõjutada mehi valima elukutselise kaitseväelase elukutset (%)**  
N = kõik vastajad)

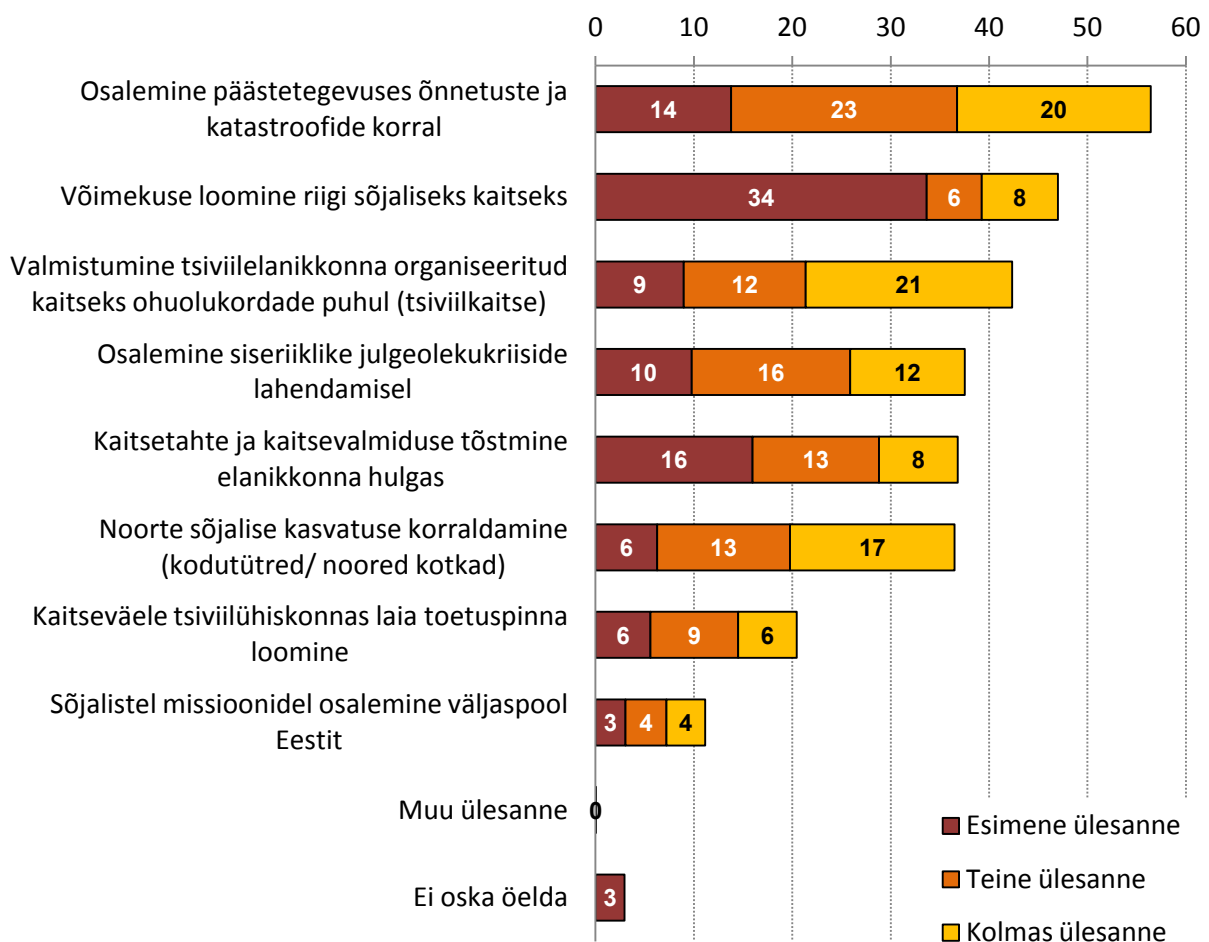


## 6.5. Kaitseliidu ülesanded

Vastajal paluti etteantud nimekirjast valida tema hinnangul kolm kõige olulisemat Kaitseliidu ülesannet. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas ülesanne. Arvamusi Kaitseliidu ülesannete kohta on sarnasel viisil kaardistatud ka varasemates uuringulainetes, aga kuna 2012. aastal muudeti lähtuvalt uuest Kaitseliidu seadusest vastajale esitatud ülesannete loetelu, siis ei ole tulemused enam varasemaga võrreldavad.

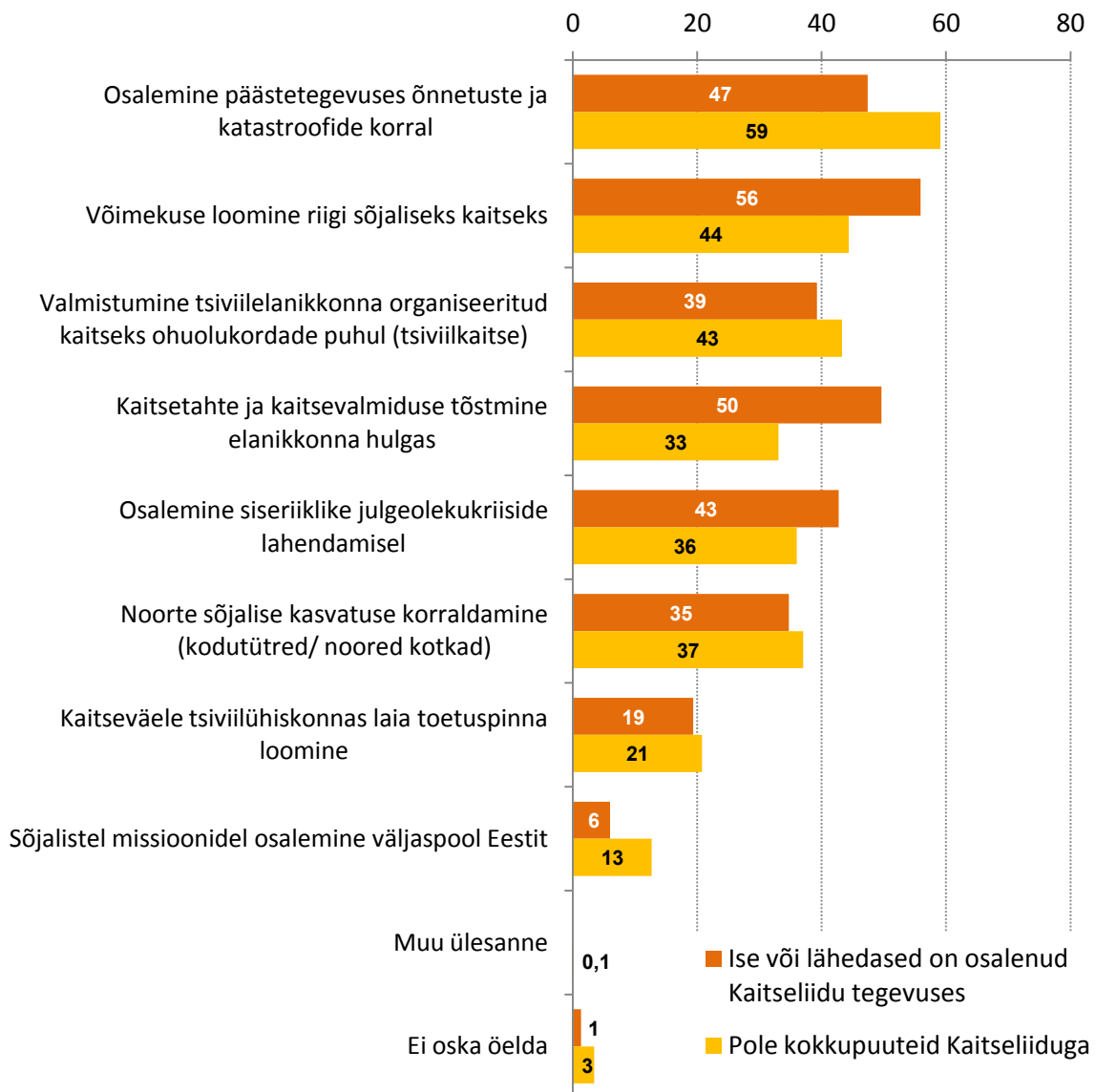
**Nagu ka eelmises laines, ka käesolevas uuringus peavad Eesti elanikud Kaitseliidu peamiseks ülesandeks õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemist** - 56% vastanuist mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest (Joonis 39). Teiseks peamiseks ülesandeks on vastajate hinnangul võimekuse loomine riigi sõjaliseks kaitseks (47%). Asjaolu, et antud ülesannet nimetati esimesena kõige sagedamini (34% juhtudest), on eeldatavasti tingitud sellest, et see oli vastajale antud nimekirjas esimesel kohal. Oluliste ülesannetena järgnevad valmistumine tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordades (42%), osalemine siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel (38%), kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmine elanikkonna hulgas ning noorte sõjalise kasvatuse korraldamine (kumbagi maininud 37%). Harvemini leitakse, et Kaitseliidu ülesandeks on kaitsevägele tsiviilühiskonnas laia toetuspinna loomine (20%) ja väljaspool Eestit toimuvatel sõjalistel missioonidel osalemine (11%).

**Joonis 39. Kaitseliidu peamised ülesanded (%)** (N = kõik vastajad)



Järgnevalt on vaadeldud hinnanguid lähtuvalt sellest, kas vastajal on mingeid kokkupuuteid Kaitseliiduga, st kas tema või ta sõbrad, pereliikmed on osalenud Kaitseliidu tegevuses. Suurimaks erinevuseks, mis siinkohal ilmneb, on see, et Kaitseliiduga kokku puutunud inimesed nimetavad sõjalise kaitsevõimekuse loomist, elanike kaitsetahte ja kaitsevalmiduse tõstmist ning osalemist siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel teistest sagedamini (Joonis 40). Kaitseliiduga kokkupuuteid mitteomavad vastajad seevastu kalduvad veidi sagedamini pidama Kaitseliidu olulisteks ülesanneteks õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemist ning tsiviilelanikkonna valmistumist organiseeritud kaitseks ohuolukordade puhul (tsiviilkaitse).

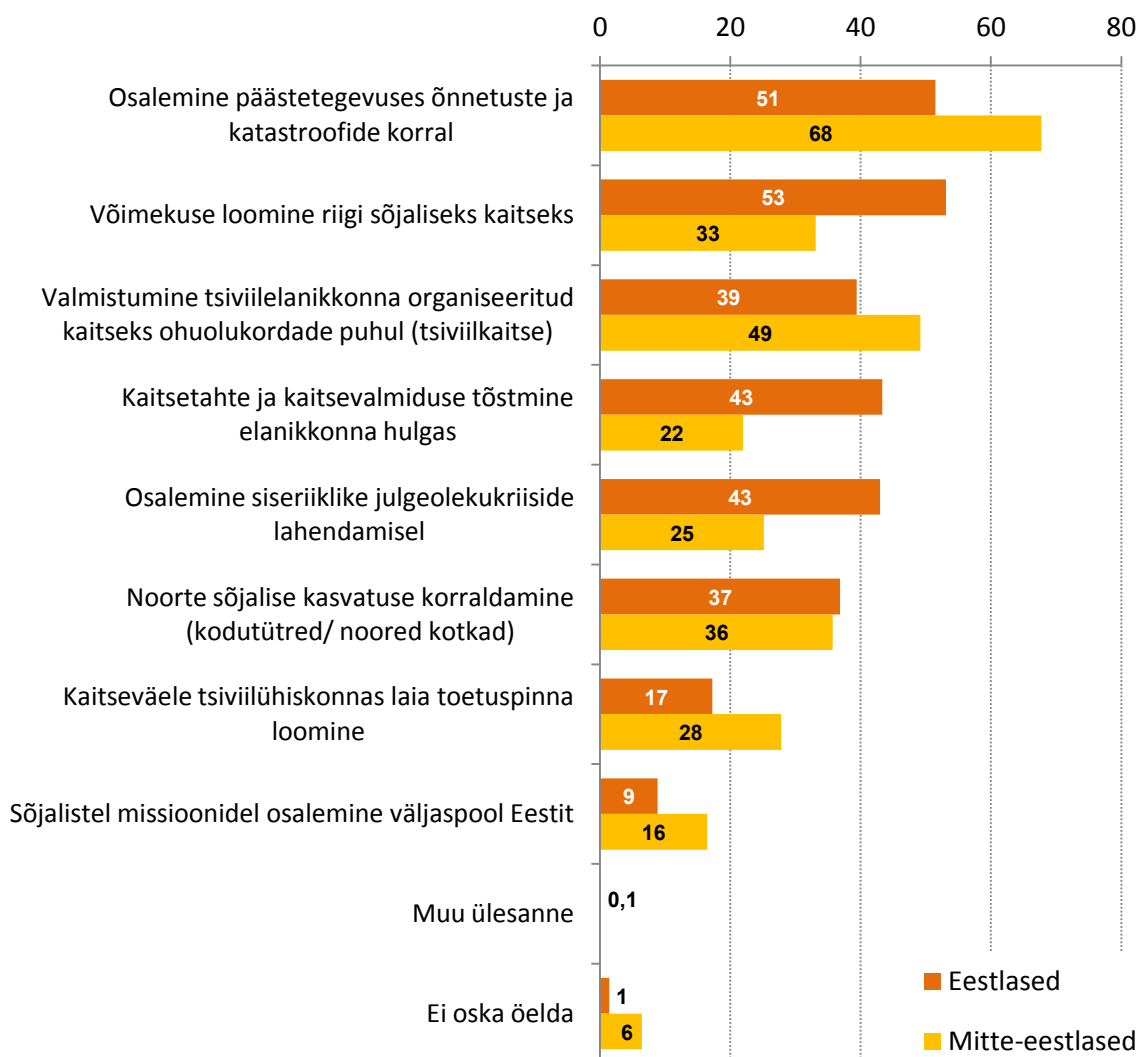
**Joonis 40. Kaitseliidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), võrdlus lähtuvalt Kaitseliiduga kokkupuudete olemisest (%; N = kõik vastajad)**



Eesti- ja muukeelsete elanike arvamustes esineb mitmeid erinevusi (Joonis 41). Muukeelse elanikkonna seas domineerib väga tugevalt arvamus, et Kaitseliidu oluliseks ülesandeks on õnnetuste ja katastroofide korral päästetegevuses osalemine (68% mainib seda ühena kolmest olulisest ülesandest). Eestlased nimetavad päästetegevuses osalemisega võrdsel määral (51-53% vastanuist)

ka võimekuse loomist riigi sõjaliseks kaitseks (mitte-eestlaste seas mainitud vaid 33 protsendil). Eestikeelsed vastajad peavad keskmisest sagedamini samuti Kaitseliidu rolliks veel elanike kaitsetahte ja -valmiduse tõstmist. Selle ülesande osas on eesti- ja muukeelsete vastajate erinevused suurimad: elanike kaitsetahte ja -valmiduse tõstmist nimetab Kaitseliidu ülesandena 43% eestlastest ja 22% muukeelsetest vastajatest. Oluline erinevus eesti- ja muu-keelsete vastajatel on ka suhtumises siseriiklike julgeolekukriiside lahendamisel osalemissse (vastavalt 43% vs 25%). Noorte sõjalise kasvatuse korraldamist Kaitseliidu ülesandena näevad aga nad üsnagi sarnaselt (37% vs 26%). Muukeelsed vastajad nimetavad lisaks eelpool mainitud päästetegevuses osalemisele eestlastest sagedamini veel kaitseväge laia toetuspinna loomist (28%, eestlastest 17%) ning valmistumist tsiviilelanikkonna organiseeritud kaitseks ohuolukordade puhul (49%, eestlastest 39%).

**Joonis 41. Kaitseliidu peamised ülesanded (3 kõige olulisemat), eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%)** (N = kõik vastajad)



## 7. NATO

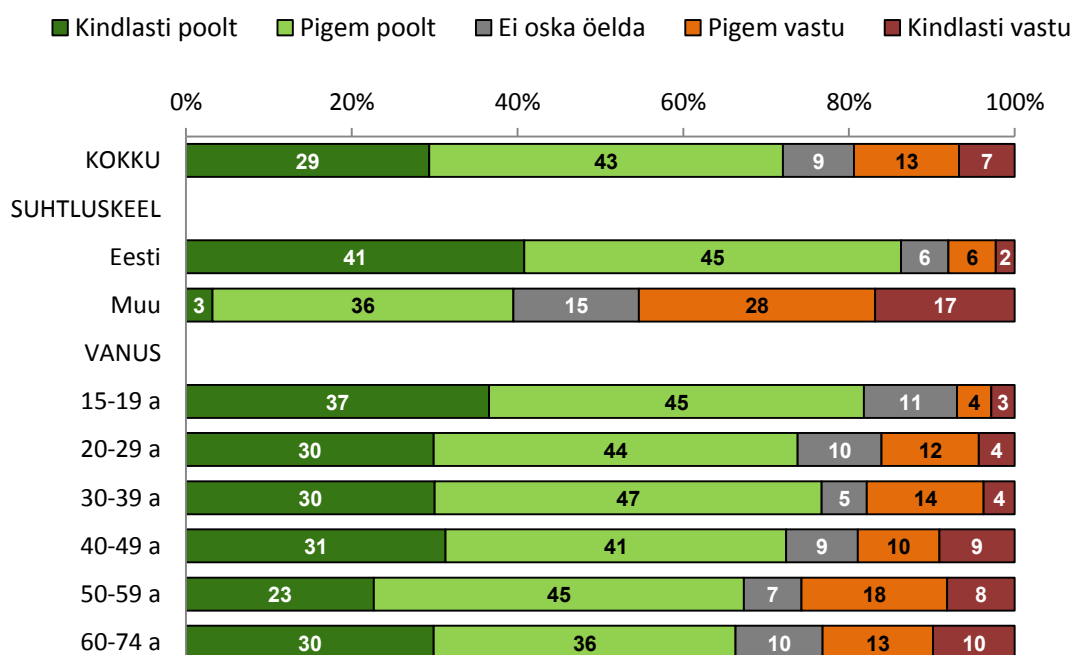
Seitsmes, NATO-t puudutav peatükk annab ülevaate, kuidas elanikud suhtuvad Eesti kuulumisse NATO liikmesriikide hulka, millist rolli nähakse NATO-l Eesti julgeoleku tagamisel ja kuidas elanike arvates peaks toimuma koostöö NATO ja Venemaa vahel.

### 7.1. Suhtumine NATO-sse kuulumisse

**Eesti kuulumist NATO-sse pooldab 2012. aasta kevadel natuke alla 3/4 elanikest**, sh 29% on kindlasti poolt (Joonis 42). NATO liikmelisuse vastu on iga viies eestimaalane (20%; sh 7% on kindlasti vastu). Mingit seisukohta ei oska antud küsimuses võtta 9% elanikkonnast.

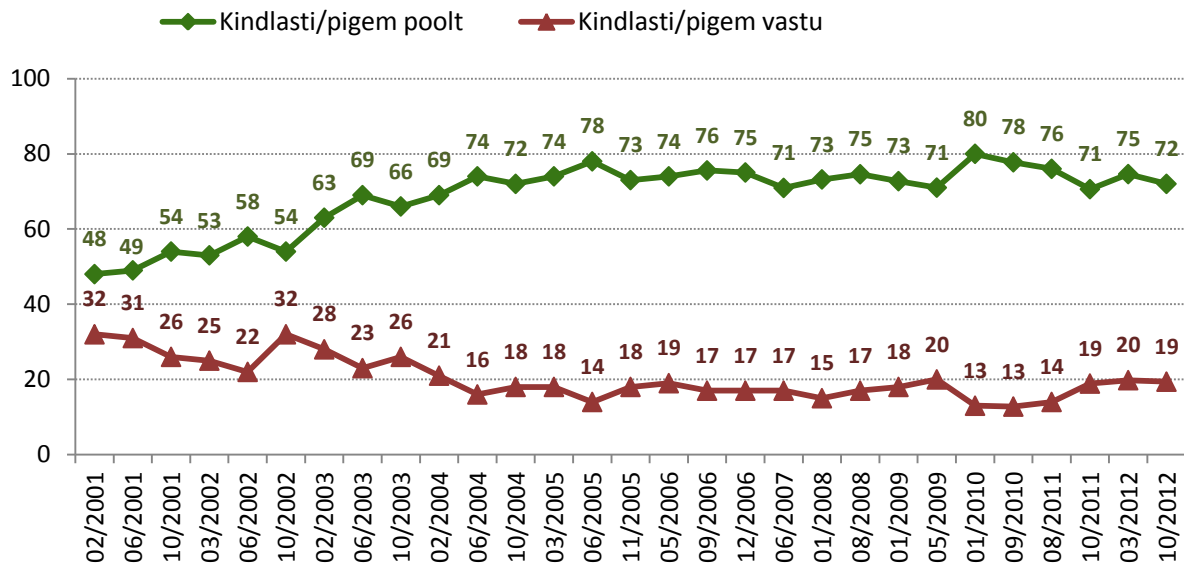
Nagu juba eelnevalt seoses NATO usaldusväarsuse jm teemadega on selgunud, **suhtuvad eestikeelsed elanikud NATO-sse oluliselt paremini kui mitte-eestlased**. Kui eestikeelsetest vastajatest pooldab NATO-sse kuulumist 86% ja vastu on vaid 8%, siis mitte-eestlaste arvamused on totaalselt erinevad – Eesti NATO-sse kuulumise poolt on 40% ja vastu 45% muukeelsest elanikkonnast. Lisaks hakkab muukeelsete vastajate puhul silma, et neil puudub antud küsimuses oma seisukoht sagedamini kui eestlastel (6% vs 15%). Vanuse alusel ilmneb uuringust järgnev seos: mida noorema vanusegrupiga on tegemist, seda kõrgem on vastajate hulgas NATO pooldajate osakaal (pooldajaid 15-19-aastaste seas 82%, vanusegrupis 50-74 aga 66%). Keskmisest mõnevõrra rohkem esineb pooldavat suhtumist ka kõrgema sissetulekuga, töötavate ja õppivate vastajate seas. Erinevalt eelmisest uuringulainest, käesolevas uuringus suhtuvad mehed ja naised NATO-sse ühesuguselt (72% mõlemad, 2012. aasta kevadel läbi viidud uuringu tulemuste kohaselt oli naiste toetus sama, kuid meeste oma oli 6% kõrgem ehk ligikaudu 78%).

Joonis 42. Hoiakud NATO-sse kuulumise suhtes (%; N = kõik vastajad)



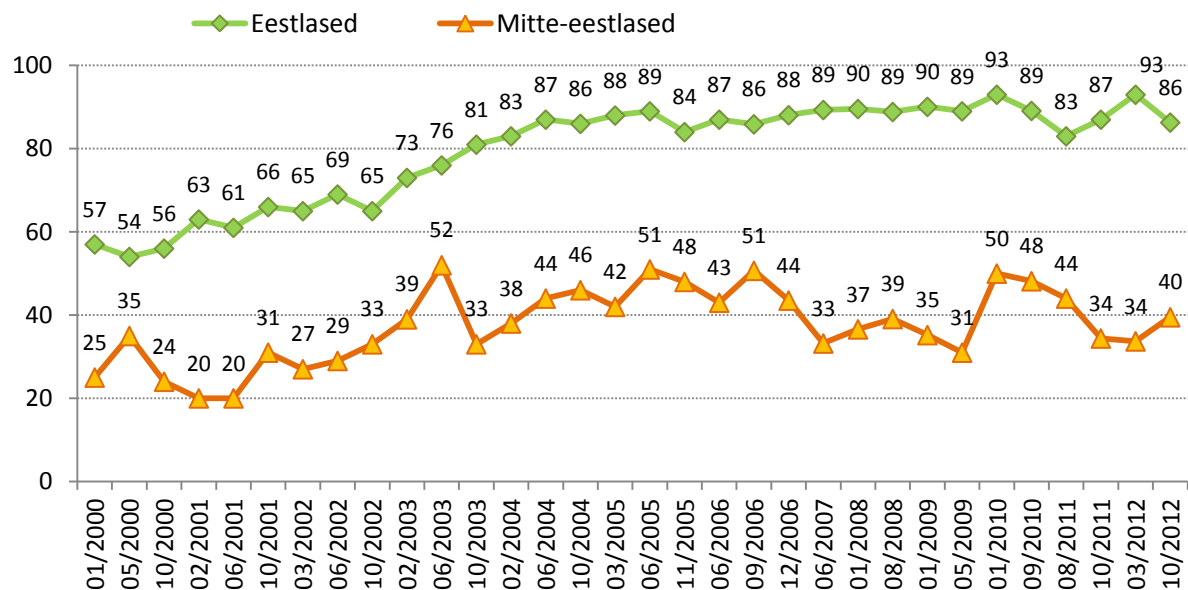
Eesti elanike toetus NATO-sse kuulumisele on pärast 2004. aastal aset leidnud liitumist püsinud küllaltki stabiilsena – pooldajate osakaal on kõigis uuringulainetes jäänud vahemikku 71-80% (Joonis 43). Ainuke suurem muutus ilmnis 2010. aasta alguses, mil toetus NATO-le tõusis kümnekonna protsendi võrra (71 protsendilt 80%-ni). Sellele tõusule järgnes tasapisi toimunud langus (2011. aasta sügiseks toetusmäär taas 71%), mis tundub nüüdseks olevat lõppenud.

**Joonis 43. Hoiakud NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise suhtes; 2001-2012 võrdlus (%; N = kõik vastajad)**



Eesti- ja muukeelsete elanike hoiakutes on viimaste uuringulainete jooksul toimunud erisuunalised muutused: **alates 2011. aasta augustist kuni käesoleva aasta märtsini on eestlaste seas NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal 10 protsendipunkti võrra tõusnud (83%-lt 93%-le) ja mitte-eestlaste seas samavõrra langenud (44%-lt 34%-le)** (Joonis 44). Käesoleva aasta oktoobris on täheldada vastupidist tendentsi: eestlastest pooldajate osakaal on langenud 7 protsendipunkti võrra, samal ajal kui muukeelsete NATO-sse kuulumise toetajate hulgas on märgata 6 protsendist tõusu. Pikema ajaline võrdlus näitab, et eestlaste toetus on viimastel aastatel püsinud küllaltki stabiilselt väga kõrgel tasemel (83-93%). Muukeelsete elanike suhtumises aga ilmneb mitmeid olulisi muutuseid – näiteks pärast aastatel 2007-2009 valitsenud madalseisu (pooldajaid 31-39%) tõusis poolehoid 2010. aasta alguseks järsult 50%-ni, kust see on nüüdseks uuesti langenud 40+protsendilisele tasemele.

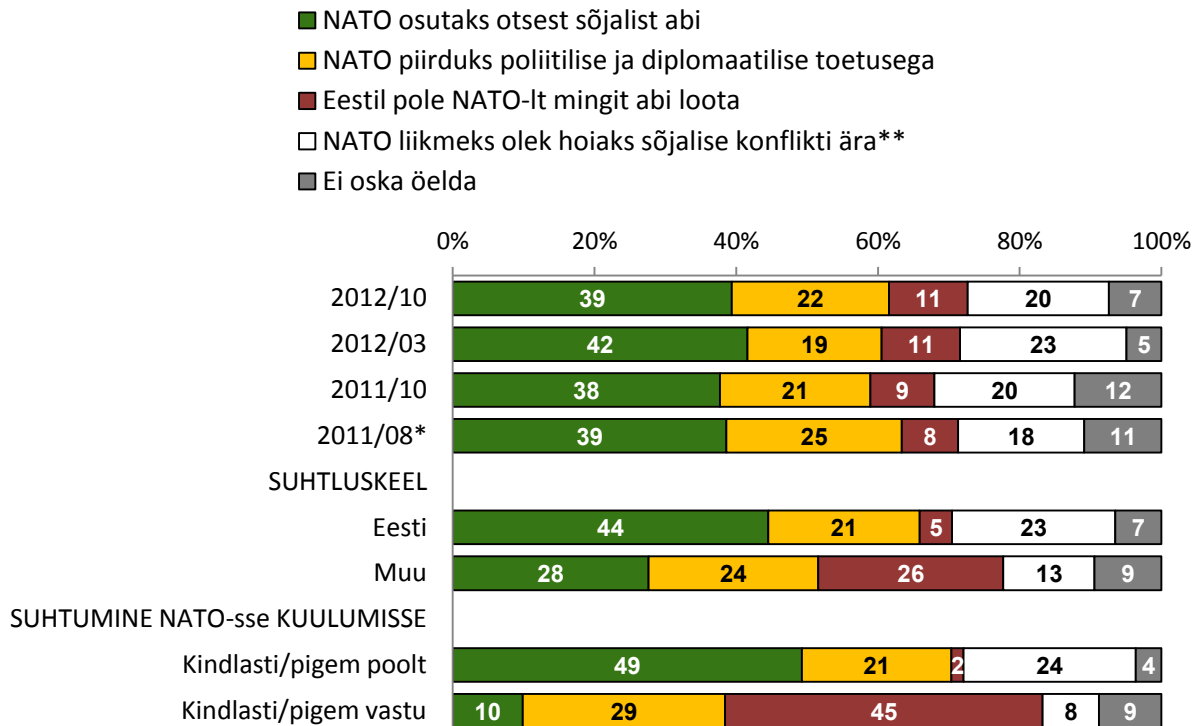
**Joonis 44. NATO-ga liitumise/ NATO-sse kuulumise pooldajate osakaal; eesti- ja muukeelsete elanike võrdlus 2000-2012 (kindlasti ja pigem pooldajate %; N = kõik vastajad)**



## 7.2. NATO abi võimaliku ohu korral

Järgnevalt paluti vastajail hinnata, milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht. **Kõige sagedamini (39% juhtudest) arvavad eestimaalased, et ähvardava ohu korral osutaks NATO otsest sõjalist abi (Joonis 45).** Iga viies inimene (20%) on NATO rolli osas veelgi positiivsemalt meelestatud ja usub, et NATO liikmeks olek suudab sõjalise konflikti hoopis ära hoida. 22% elanikest leiab, et NATO piirduks sõjalise ohu korral ainult poliitilise ja diplomaatilise toetusega, ning kümnendiku (11%) arvates ei ole NATO-lt mitte mingit abi loota. Võrreldes kolme eelneva uuringulainega ei ole suuri muutuseid toimunud.

**Joonis 45. NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab sõjaline oht (%)** (N = kõik vastajad)



\* 2011/08 uuringus ei sisaldanud küsimus sõna „sõjaline“ (Milline on NATO roll Eesti julgeoleku tagamisel, kui Eestit ähvardab oht?).

\*\* 2011/08 sõnastus: „NATO liikmelisus hoiab sõja puhkemise ära“

**Elanikud, kes pooldavad Eesti kuulumist NATO-sse, panevad antud organisatsioonile ka suuremaid lootuseid.** Nimelt näevad kuuluvust toetavad vastajad NATO rollina sagedamini otsest sõjalist abi osutamist Eestile (49%; NATO liikmelisuse vastastest ainult 10%) või sõjalise konflikti ennetamist (24% vs 8%). NATO-vastased inimesed see-eest leiavad valdavalt, et NATO ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile üldse mitte mingit abi (45%; pooldajatest ainult 2%) või piirduks poliitilise ja diplomaatilise toetusega (29%; pooldajatest 21%).

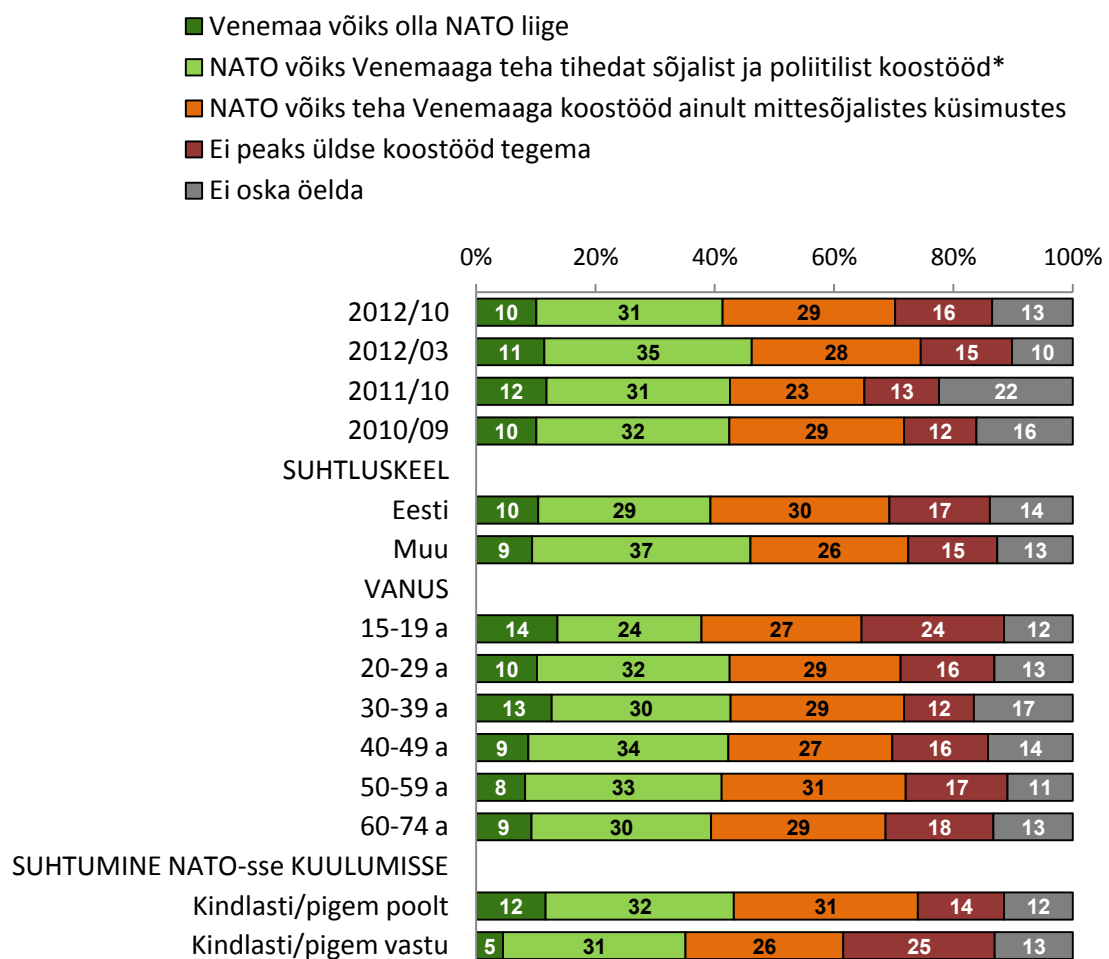
Kuna eesti- ja muukeelse elanikkonna toetusmäär NATO-sse kuulumisele on väga erinev, siis sarnanevad nende kahe grupi ootused eelnevas lõigus kirjeldatule. Eestlased usuvad rohkem, et NATO osutaks sõjalise ohu korral Eestile otsest sõjalist abi (vastavalt 44% ja 28%) või suudaks sõjalise konflikti juba eos ära hoida (23% vs 13%). Mitte-eestlased on abi saamise suhtes skeptilisemad ja arvavad eestlastest enam, et NATO piirduks vaid poliitilise ja diplomaatilise toetusega (24%; eestlastest 21%) või ei osutaks sõjalise ohu korral Eestile mingit abi (26%; eestlastest 5%). Võrreldes eelmise uuringulainega on ka eestikeelsete vastajate arusaam võimalikust NATO abist Eestile muutunud skeptilisemaks. Otseste sõjalisele abile lootvate eestlaste osakaal on vähenenud 5 protsendipunkti võrra, sama palju on langenud ka nende eestikeelsete vastajate arv, kelle hinnangul NATO liikmeks olek hoiaks sõjalise konflikti ära. Muukeelsete vastajate suhtumine NATO rolli Eesti julgeoleku tagamisel on jäänud samaks.



### 7.3. NATO ja Venemaa koostöö

**70% Eesti elanikest leiab, et NATO ja Venemaa vahel võiks toimuda mingit laadi koostöö:** 10% arvates võiks Venemaa olla NATO liige, 31% arvates tuleks teha tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd ning 29% arvates peaks piirduma koostööga ainult mittesõjalistes küsimustes (Joonis 46). 16% elanike hinnangul ei peaks NATO Venemaaga üldse koostööd tegema. Võrreldes eelmise uuringuga ei ole märkimisväärsed muutusi toimunud, mõnevõrra on langenud nende elanike osakaal, kes peavad vajalikuks tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd NATO ja Venemaa vahel (langus 35 protsendilt 31-ni), ülejäänud osas jäid näitajad samaks.

**Joonis 46. Hoiakud NATO ja Venemaa koostöö suhtes (%) ; N = kõik vastajad**



\* 2010/09 sõnastus: „NATO võiks Venemaaga teha sama tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd kui oma kandidaatriikidega“

**Muukeelne elanikkond kaldub NATO ja Venemaa vahelisse tihedasse koostöösse suhtuma soosivamalt kui eestlased:** tihedat sõjalist ja poliitilist koostööd pooldab 29% eesti- ja 37% muukeelsetest vastajatest. Ligikaudu kolmandik eestlasi ning neljandik muukeelseid vastajaid eelistaksid mittesõjalist koostööd (vastavalt 30% ja 26%). Võrreldes eelmise uuringulainega on

käesoleva aasta oktoobris läbi viidud uuringus eesti- ja muukeelsete elanike seisukohad sarnasemaks muutunud. Ka vanusegruppide vahelised erinevused on ühetasasemaks läinud. Kõige vähem (65%) on teatud laadi koostöö pooldajaid vanusegrupis 15-19 eluaastat. Antud vanusegrupist tuleb mitmeid äärmuslikke seisukohti: 15-19-aastased vastajad soosivad kõige enam Venemaa kuulumist NATO-sse ning samal ajal antud grupis on kõrgeim osakaal neid, kes arvavad, et Venemaa ja NATO ei peaks üldse koostööd tegema. Eesti NATO-sse kuulumist pooldavad elanikud leiavad NATO-vastastest mõnevõrra sagedamini, et Venemaaga võiks toimuda mingit laadi koostöö (vastavalt 74% ja 62%).

## 8. Rahvusvahelised sõjalised operatsioonid

Kaheksas peatükk kajastab hoiakuid seoses rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisega: kui vajalikuks elanikud üldiselt peavad Eesti osalemist taolistes operatsioonides, kuidas suhtutakse jätkamisse Afganistani missioonil ja Somaalia vetes toimivas piraatlusevastases operatsioonis, mis põhjustel Eesti peaks välismissioonidel osalema ja milline mulje on elanikel jäänud Eesti kaitsevää senisest suurimast välismissioonist, mis toimub Afganistanis NATO vägede koosseisus.

### 8.1. Suhtumine Eesti osalemisse rahvusvahelistes operatsioonides

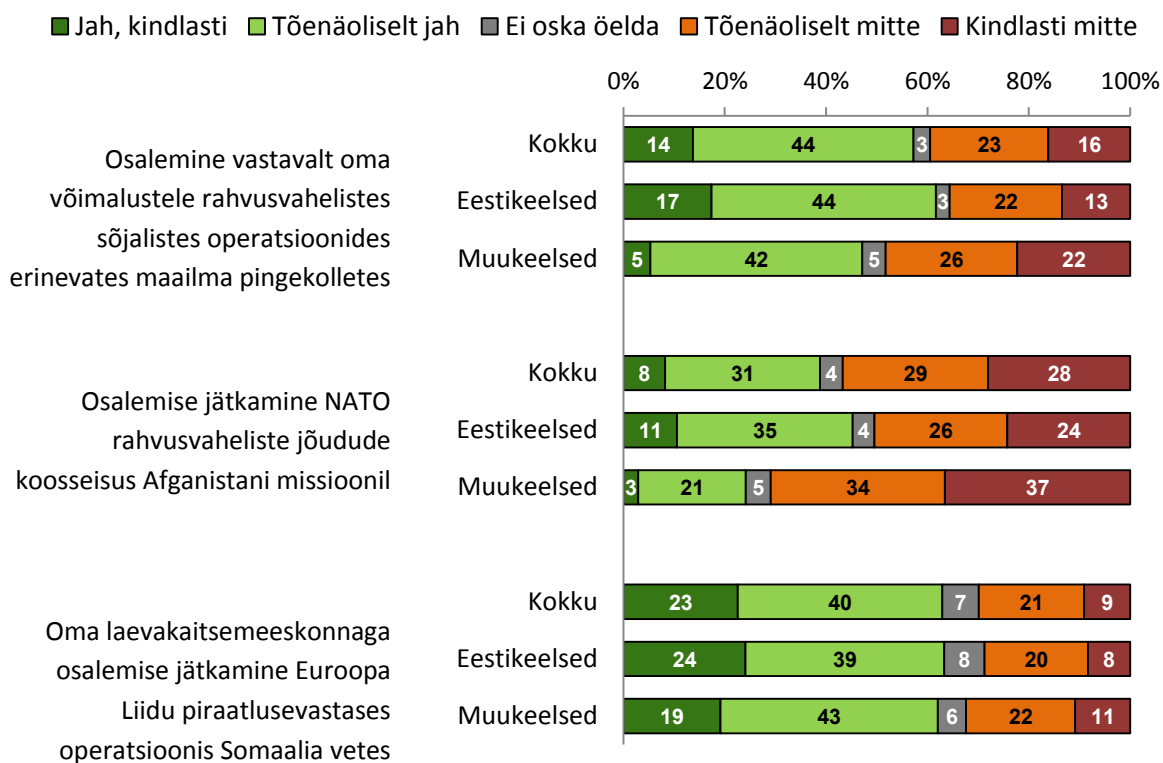
Saamaks ülevaadet elanike suhtumisest rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisse, esitati vastajaile üks üldine (*„Kas Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes?“*) ning kaks konkreetse missiooni kohta käivat küsimust (*„Kas Eesti peaks jätkama NATO rahvusvaheliste jõudude koosseisus Afganistani missioonil osalemist?“*; *„Kas Eesti peaks oma laevakaitsemeeskonnaga jätkama osalemist Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis Somaalia vetes?“*).

**Rohkem kui pool Eesti elanikkonnast (57%) leiab, et kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes operatsioonides**, sealhulgas 14% vastajate arvates tuleks seda kindlasti teha (Joonis 47). Rahvusvahelistes operatsioonides osalemiseks ei näe vajadust 39% elanikest. Kui aga vaadata hoiakuid konkreetsete missioonide suhtes, siis ilmneb, et **Afganistani missioonil jätkamist pooldab ainult 39% elanikest** ning selleks ei näe vajadust 57%. Somaalia vetes aset leidvasse Euroopa Liidu piraatlusevastasesse operatsiooni samas suhtutakse märksa soosivamalt: **63% inimeste hinnangul peaks Eesti laevakaitsemeeskond jätkama piraatlusevastases operatsioonis osalemist** (vastu 30%). Seega kolme küsimuse tulemusi kõrvutades ilmneb, et üleüldise rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise ja Somaalia vetes jätkamise küsimuse puhul on ülekaalus soosivad hoiakud, Afganistani missioonil jätkamiseks aga valdav osa eestimaalastest vajadust ei näe.

Eestlased pooldavad nii Afganistani missioonil jätkamist kui üldse rahvusvahelistes operatsioonides osalemist rohkem kui muukeelne elanikkond (Afganistani missiooni puhul pooldajaid vastavalt 45 ja 24 protsenti; erinevate rahvusvaheliste missioonide puhul 62 ja 47 protsenti). Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis jätkamisse suhtuvad eesti- ja muukeelsed elanikud enam-vähem samal viisil. Meessoost vastajad pooldavad kõikides missioonides osalemist sagedamini kui naised.

Alla 40-aastased inimesed peavad üleüldist rahvusvahelistes missioonides osalemist ja Afganistanis jätkamist märksa vajalikumaks kui eakamad vastajad. Hariduse ja põhitegevuse lõikes ilmneb, et Afganistani missioonil jätkamist pooldavad teistest enam madalama haridusega ning õppivad vastajad. Õpilaste ja üliõpilaste seas on keskmiselt kõrgem osakaal mitte ainult Afganistani missioonis, vaid samuti rahvusvahelistes operatsioonides (sh piraatlusevastases operatsioonis Somaalia vetes) osalemise toetajaid.

**Joonis 47. Suhtumine Eesti üksuste osalemisse erinevates rahvusvahelistes operatsioonides (%)**  
N = kõik vastajad)

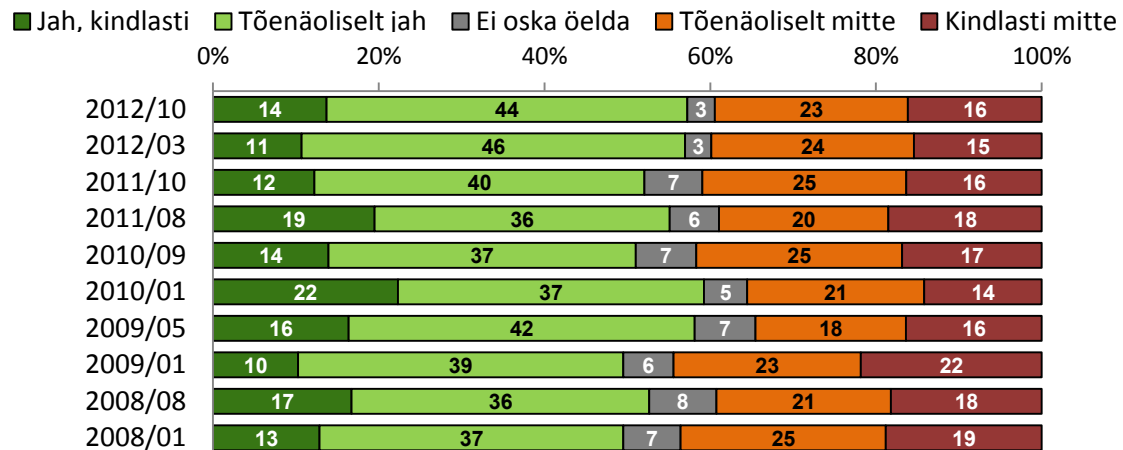


Järgnevalt vaadeldakse, kuidas on suhtumine rahvusvahelistes operatsioonides osalemisse aja jooksul muutunud. Võrreldes 2012. aasta kevadel läbi viidud uuringuga ei ole sama aasta sügisel toimunud uuringuga midagi muutunud – 57% eestimaalastest endiselt pooldab Eesti kaitsejõudude erinevates operatsioonides osalemist, ligikaudu 40% on osalemise vastu ning 3% elanikkonnast ei oska seisukohta võtta ([Joonis 48](#)). Viimase nelja aasta jooksul on Eesti kaitsejõudude rahvusvahelistes operatsioonides osalemist toetanud erinevatel ajahetkedel 49-59% eestimaalastest. Toetusmäära mõningane kõikumine võib olla tingitud küsitlusperioodile eelnenud sündmustest – näiteks, paar nädalat enne 2010. aasta sügisest uuringut Afganistanis aset leidnud Eesti kaitseväelase hukkumine võis tingida eelnevast negatiivsema suhtumise rahvusvahelistes operatsioonides osalemisse.

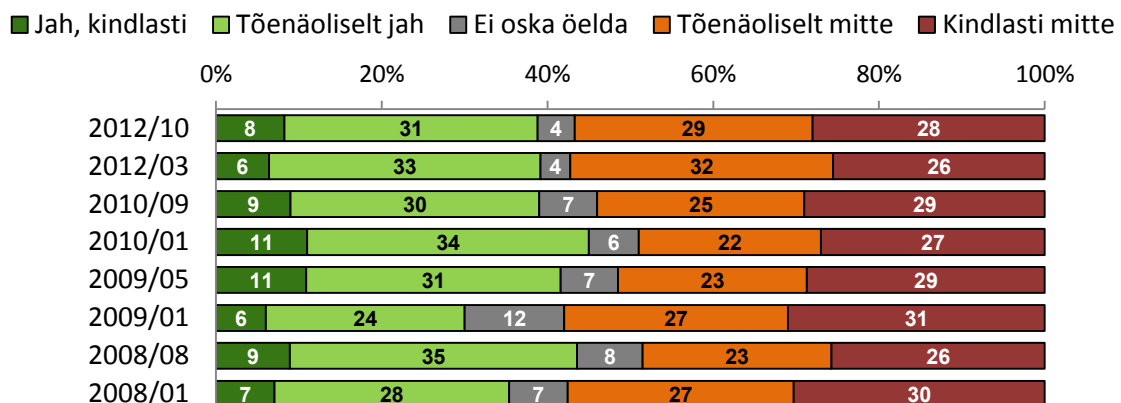
Afganistani missioonil jätkamise kohta küsiti viimati 2010. aasta sügisel ja võrreldes selle ajaga ei ole suhtumises olulisi muudatusi toimunud – kolmes uuringulaines on jätkamise pooldajaid olnud 39% ([Joonis 49](#)). Joonisel on esitatud ka varasemate uuringute tulemused, aga kuna siis oli küsimuse ülesehitus teistsugune, ei ole tulemused enam varasemaga otseselt võrreldavad.

Kui enne Euroopa Liidu piraatlusevastase operatsiooniga liitumist, st 2010. aasta septembris, pooldas Eesti laevakaitsemeeskonna Somaalia vetes osalemist 45% elanikest, siis praeguseks on operatsioonis jätkamise pooldajaid 63% (Joonis 50).

**Joonis 48. Suhtumine Eesti kaitsejõudude üksuste osalemisse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes; 2008-2012 võrdlus (%) ; N = kõik vastajad)**

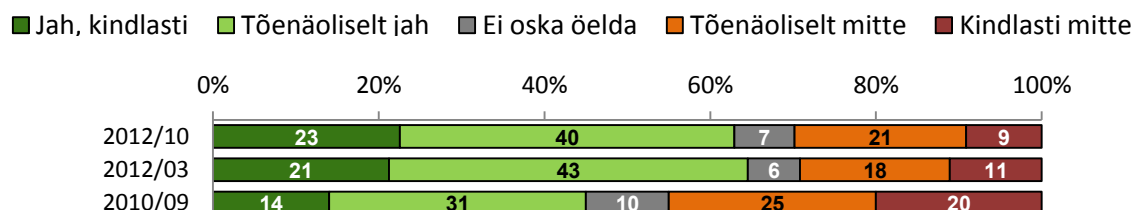


**Joonis 49. Suhtumine Eesti jätkamise NATO rahvusvaheliste jõudude koosseisus Afganistani missioonil; 2008-2012 võrdlus\* (%) ; N = kõik vastajad)**



\* Erinevates uuringulainetes on küsitud Afganistani missioonil jätkamise kohta erinevas sõnastuses, mistõttu ei ole tulemused otseselt võrreldavad. 2010/09 küsiti sarnaselt käesolevale uuringule Afganistani missiooni kohta eraldi; varasemates uuringulainetes aga hinnati Afganistanis osalemist kõrvuti teiste missioonidega (loetus nt NATO reageerimisjõudude koosseisus, EL lahingugruppide koosseisus, Kosovos, Iraagis jne).

**Joonis 50. Suhtumine Eesti laevakaitsemeeskonna osalemisse Euroopa Liidu piraatlusevastases operatsioonis Somaalia vetes; 2010-2012 võrdlus\* (%) ; N = kõik vastajad)**



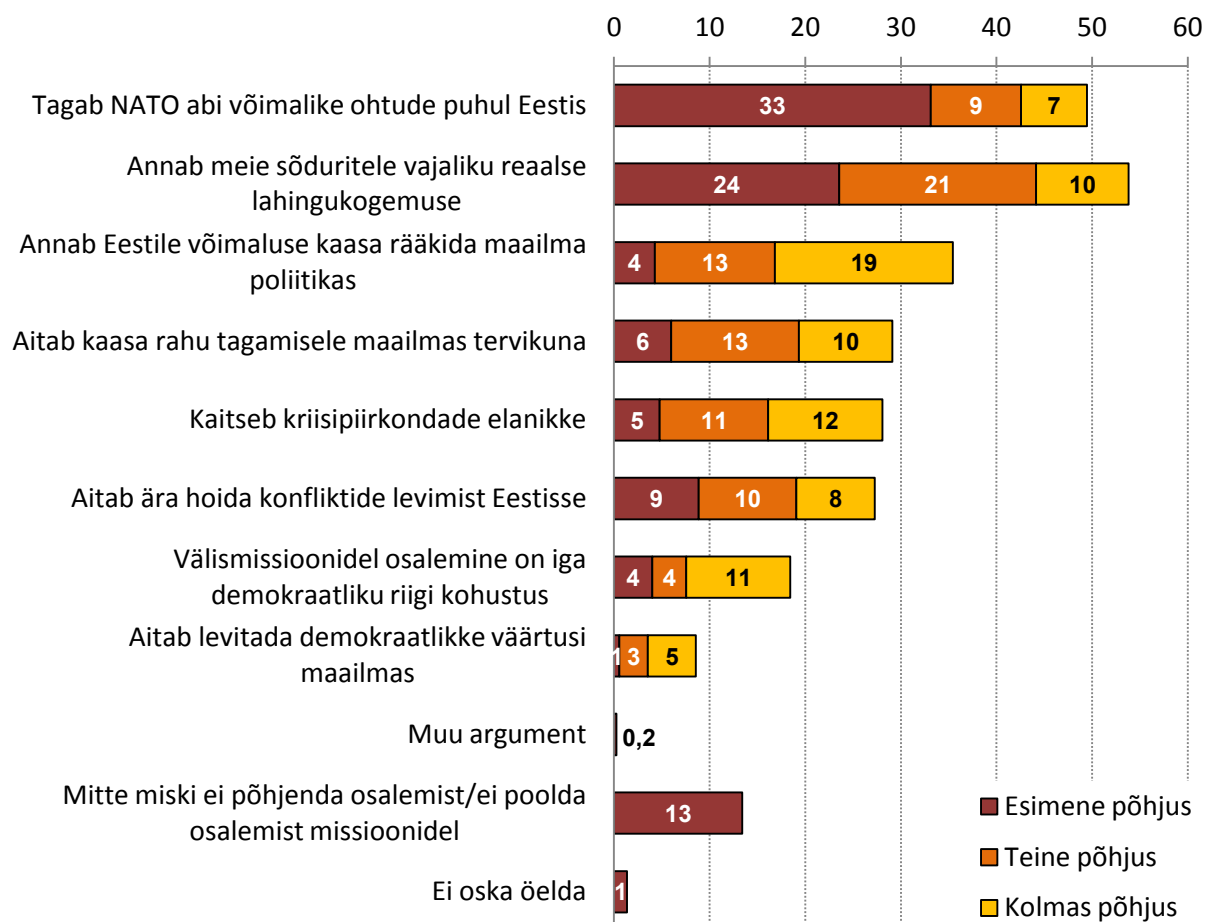
\* 2010/09 uuringulainet, mis jäi piraatlusevastase operatsiooni eelsesesse aega, küsiti osalemise kohta („Kas Eesti peaks osalema...?“). 2012/03 uuringulainet aga küsiti osalemise jätkamise kohta („Kas Eesti peaks jätkama osalemist...?“).

## 8.2. Rahvusvahelistel operatsioonidel osalemise argumendid

Vastajail paluti etteantud nimekirjast valida kolm kõige olulisemat põhjust, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides. Tulemused fikseeriti järjestatuna, st milline on olulisuselt esimene, milline teine ja milline kolmas põhjus.

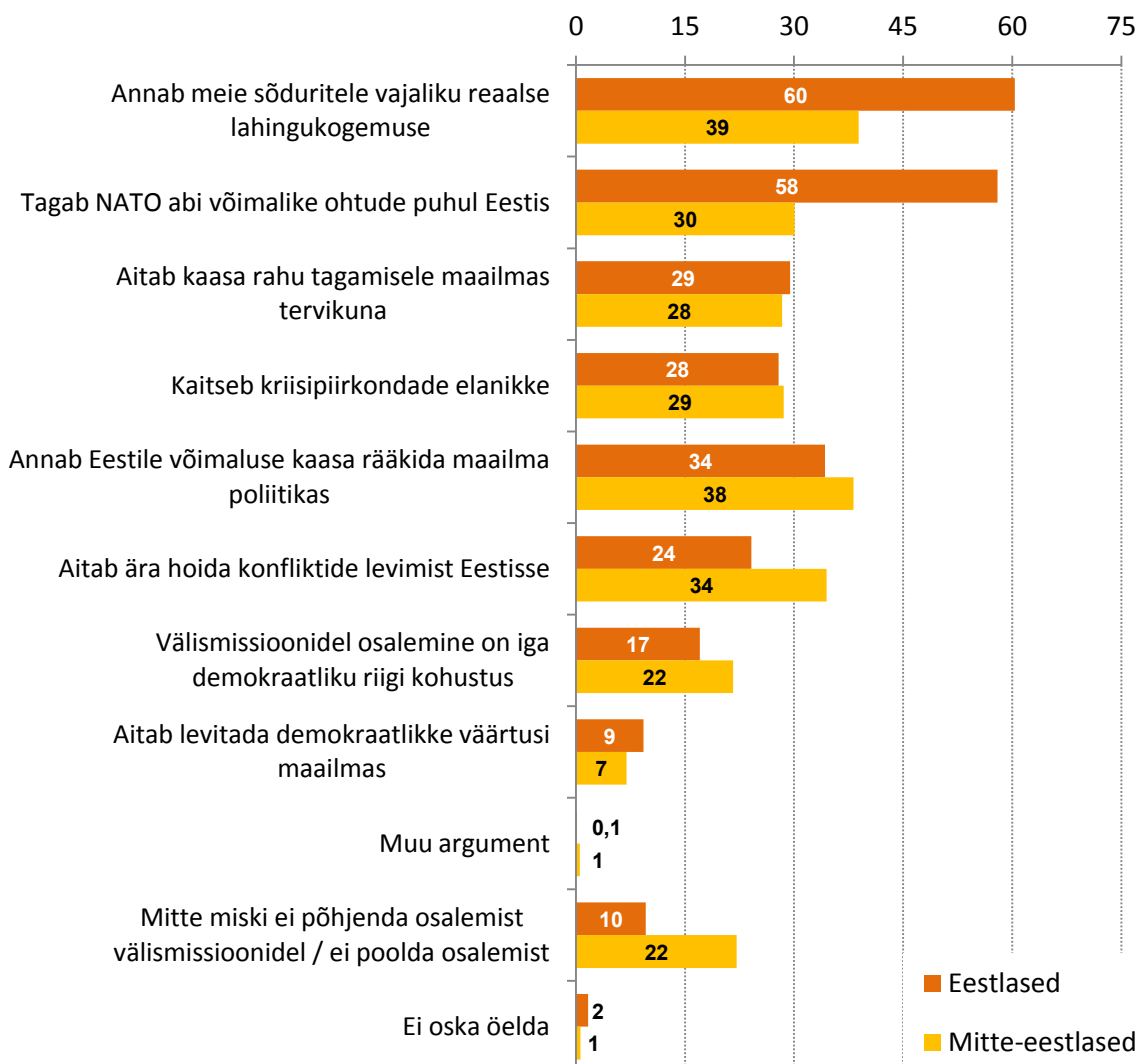
Eesti elanikud peavad rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist vajalikuks ennekõike põhjusel, et **osalemine annab meie sõduritele vajaliku reaalse lahingukogemuse**. Seda mainib üle poole ehk 54% eestimaalastest. Teisel kohal on arusaam, et Eesti osalemine rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides **tagab võimalike ohtude puhul Eestile NATO abi** (seda põhjust mainitakse 49% juhtudest ühena kolmest olulisest põhjusest) (Joonis 51). Olulisteks argumentideks, miks osaleda välismissioonidel, on veel maailma poliitikas kaasa rääkimise võimaluse saamine (35%), kaasa aitamine rahu tagamisele maailmas tervikuna (29%), kriisipiirkondade elanike kaitsmine (28%) ning konfliktide Eestisse levimise ennetamine (27%). Harvemini leitakse, et välismissioonidel osalemine on iga demokraatliku riigi kohustus (18%) ning see aitab maailmas demokraatlikke väärtuseid levitada (9%). Seda meelt, et rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemist ei põhjenda miski, on 13% eestimaalastest, mis on mõnevõrra vähem, kui eelmises uuringulaines (2012. aasta märtsis läbi viidud uuringu tulemusel oli see näitaja 15%).

**Joonis 51. Olulisemad põhjused, miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides (%)** (N = kõik vastajad)



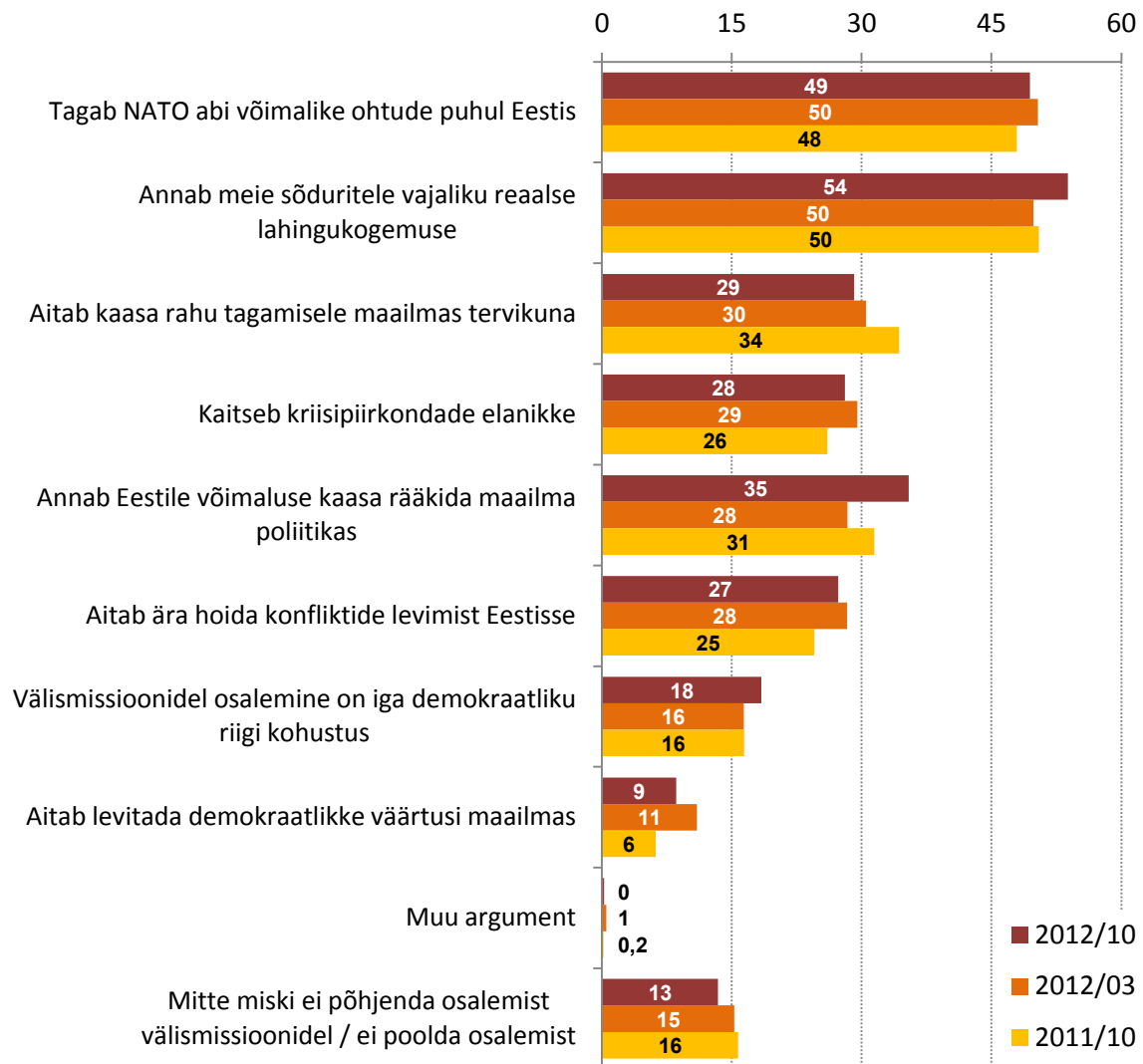
Nagu juba eelmisest alapeatükist selgus, pooldavad muukeelsed elanikud rahvusvahelistel sõjalistel operatsioonidel osalemist eestlastest vähem. Seetõttu on igati ootuspärane, et mitte-eestlased leiavad oluliselt sagedamini, et mitte miski ei põhjenda välismissioonidel osalemist (22% muu- ja 10% eestikeelsetest vastajatest) (Joonis 52). Eestikeelsete vastajate jaoks domineerivad välismissioonidel osalemise argumentidena väga tugevalt kaks tegurit: sõdurite reaalne lahingukogemus ja NATO abi võimalike ohtude korral (neid argumente mainib vastavalt 60 ja 58 protsenti eestlastest). Sarnaselt eelmise uuringulainega, need kaks enim mainitud põhjust on ka ainsad, mida eestlased nimetavad mitte-eestlastest oluliselt sagedamini (sõdurite lahingukogemust 22 ja NATO abi 28 protsendipunkti võrra rohkem). Mitte-eestlased omakorda peavad eestlastest tähtsamaks konfliktide levimise ärahoidmist (34%, eestlased 24%). Kõiki teisi põhjuseid mainitakse mõlemas grupis enam-vähem võrdselt. 39% muukeelseid elanikke põhjendab rahvusvahelises operatsioonis osalemist sõdurite reaalse lahingukogemusega, 38% maailma poliitikas kaasa rääkimise võimalusega, 30% NATO abi tagamisega võimalike ohtude puhul, 29% kriisipiirkondade elanike kaitsmisega, 28% maailmas rahu tagamisele kaasa aitamisega.

**Joonis 52. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%)** (N = kõik vastajad)



Joonis 53 kajastab rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise põhjuseid viimase kolme uuringulaine jooksul. Elanike argumendid ei ole selle aja vältel oluliselt muutunud. Ainukesed põhjendused, mille osakaal on ajapikku veidi muutunud, seostuvad demokraatlike väärtuste levitamise, Eesti võimaluste maailma poliitikas kaasa rääkida ning Eesti sõduritele vajaliku lahingukogemuse andmisega.

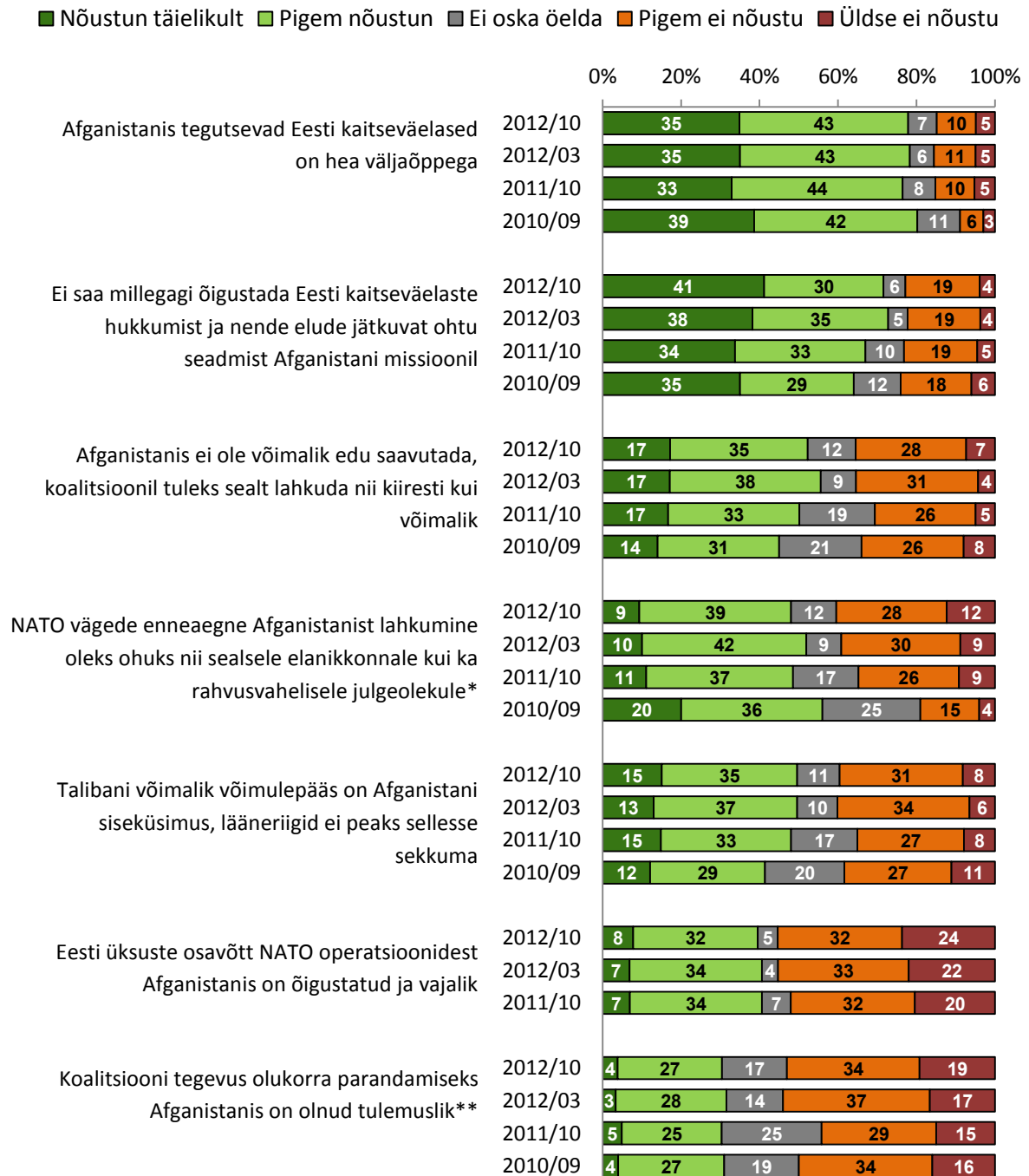
**Joonis 53. Olulisemad põhjused (3 kõige olulisemat), miks Eesti peaks osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides; ajaline võrdlus (%; N = kõik vastajad)**



### 8.3. Afganistani operatsiooni kuvand

Eraldi teemana käsitleti käesolevas uuringus Eesti elanikkonna hoiakuid seoses kaitseväge seni suurima välismissiooniga, milleks on NATO vägede koosseisus toimuv Afganistani operatsioon. Saamaks ülevaadet, millisena antud missiooni kujutatakse, esitati vastajale seitse erinevat väidet (sh nii positiivse kui negatiivse alatooniga väiteid) ja paluti hinnata, kuivõrd ta nendega nõustub.

**Joonis 54. Nõustumine erinevate Afganistani missiooni puudutavate väidetega (%)** (N = kõik vastajad)



\* 2010/09 sõnastus: „Enneaegne Afganistanist lahkumine tooks võimule tagasi Talibani terrorirežiimi, mis oleks ohuks nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule“

\*\* 2010/09 sõnastus: „Koalitsiooni tegevus olukorra parandamiseks Afganistanis on tulemuslik“

Kõige enam ollakse seda meelt, et **Afganistanis tegutsevad Eesti kaitseväelased on hea väljaõppega** – sellekohase väitega on täielikult või pigem nõus 78% elanikkonnast (Joonis 54). Teisalt leiab peaaegu 3/4 vastanuist (72%), et **Eesti kaitseväelaste hukkamist ja nende elude jätkuvat ohtu**



**seadmist Afganistani missioonil ei saa millegagi õigustada.** Elanike hoiakuid iseloomustab kohatine vastuolulisus: ühelt poolt suhtutakse missioonil osalemisse kriitiliselt (52% arvates ei ole Afganistanis võimalik edu saavutada ja koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik, 55% ei nõustu Eesti üksuste Afganistani operatsioonist osavõtu õigustatuse ja vajalikkusega ning 50% peab Talibani võimalikku võimulepääsu Afganistani siseküsümuseks, millesse lääneriigid ei peaks sekkuma), aga samas nähakse NATO vägede enneaegses Afganistanist lahkumises ohtu nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule (48%). Senitehtu tulemuslikkuse osas ollakse pigem skeptilised – vaid 31% leiab, et koalitsiooni tegevus olukorra parandamiseks Afganistanis on olnud tulemuslik (vastupidisel arvamusel 53%). Seega kokkuvõttes on elanikel selgelt positiivne hoiak Eesti kaitseväelaste professionaalsuse suhtes, aga samas tuntakse muret meie kaitseväelaste ohutuse pärast ning ei olda eriti kindlad Afganistani missiooni vajalikkuses ja tulemuslikkuses.

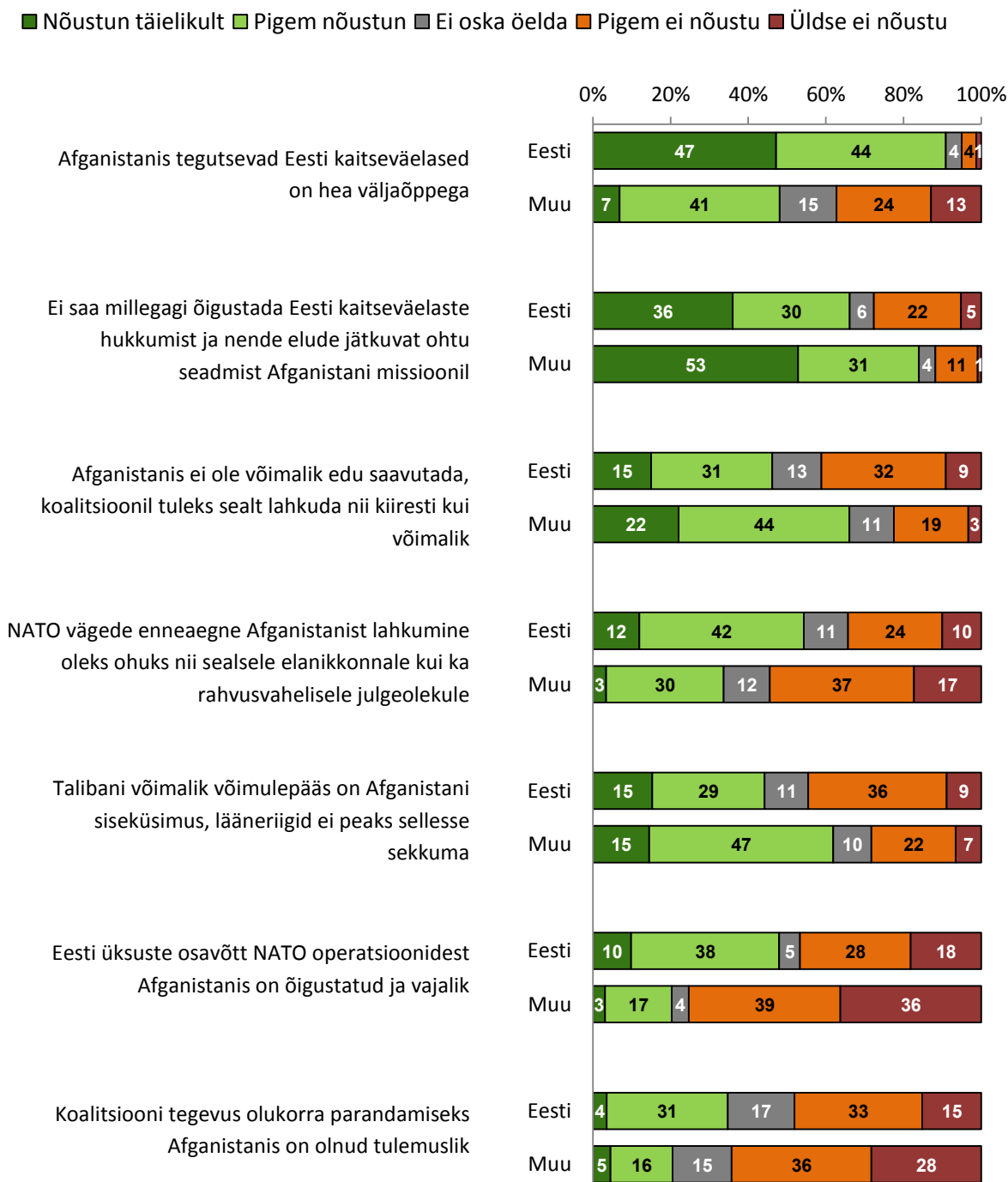
Võrreldes 2012. aasta kevadel läbi viidud uuringu tulemustega ei ole ilmnenud mingeid muutusi eestimaalaste suhtumises **Afganistani missiooni**. 3/4 elanikkonnast endiselt peab Afganistanis tegutsevaid Eesti kaitseväelasi olevat hea väljaõppega (78%). Üle 70% elanikke on arvamusel, et Eesti kaitseväelaste hukkimine ja nende elude jätkuv ohtu seadmine Afganistani missioonil ei ole mitte kuidagi õigustatud. Nagu ka kahe eelneva uuringulaine tulemused on näidanud, pool Eesti elanikkonnast arvab, et Talibani võimalik võimulepääs on Afganistani siseküsümus, lääneriigid ei peaks sellesse sekkuma. 40% hinnangul on Eesti üksuste osavõtt NATO operatsioonidest Afganistanis õigustatud ja vajalik. Ligikaudu kolmandik eestimaalastest peab koalitsiooni tegevust olukorra parandamiseks Afganistanis tulemuslikuks (31% vastajaid on pigem või täielikult nõus). Võrreldes 2012. aasta kevadel läbi viidud uuringuga 4 protsendipunkti võrra on langenud nende vastajate arv, kes nõustuvad sellega, et Afganistanis ei ole võimalik edu saavutada ja et koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik (52%, 2012. aasta märtsis 56%). Samavõrra vähemaks on jäänud ka neid, kes arvab, et NATO vägede enneaegne Afganistanist lahkumine oleks ohuks nii sealsele elanikkonnale kui ka rahvusvahelisele julgeolekule (48%; 2012. aasta märtsis 52%).

Joonis 55 kujutab eesti- ja muukeelsete elanike nägemust Afganistani missioonist. Eestlaste ja mitte-eestlaste arvamused Afganistani operatsioonist on ilmselgelt erinevad. Suurim lahkelt ilmneb seoses Afganistanis tegutsevate Eesti kaitseväelaste väljaõppega: eestikeelsed elanikud nõustuvad antud väitega kõige enam, pidades suisa 91% juhtudest kaitseväelaste väljaõpet heaks; mitte-eestlastest seevastu hindab Afganistanis tegutsevate väljaõpet heaks ainult 48%. Mitte-eestlased on kõige sagedamini nõustunud väitega „ei saa millegagi õigustada Eesti kaitseväelaste hukkimist ja nende elude jätkuvat ohtu seadmist Afganistani missioonil“ (täielikult või pigem nõus 84%, eestlastest 66%). Muukeelse elanikkonna üldine kriitiline suhtumine rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemisel ja Afganistani missioonil jätkamisse annab põhjust arvata, et taoline tugev hoiak ei ole mitte üksnes mure Eesti kaitseväelaste elude pärast, vaid ka üldisem seisukoht, et missiooni tervikuna ei saa õigustada. Viimast kinnitab ka asjaolu, et Eesti üksuste osavõttu NATO operatsioonidest Afganistanis peab õigustatuks ja vajalikuks vaid 20% muukeelsetest inimestest (eestlastest 48%).

Lisaks ilmneb, et eestikeelsed vastajad väljendavad mitte-eestlastest suuremat toetust missiooni jätkamise vajalikkusele, et vältida vägede enneaegsest lahkumisest tulenevaid ohte (54% vs 34%), ja koalitsiooni senise tegevuse tulemuslikkusele Afganistani olukorra parandamiseks (35% vs 21%). Muukeelne elanikkond seevastu arvab eestlastest sagedamini, et Talibani võimalik võimulepääs on Afganistani siseküsümus, millesse lääneriigid ei peaks sekkuma (62% vs 44%), ning Afganistanis pole

võimalik edu saavutada ja koalitsioonil tuleks sealt lahkuda nii kiiresti kui võimalik (66% vs 46%). Lühidalt kokku võttes võib öelda, et eestikeelse elanikkonna suhtumine Afganistani missioonil osalemisse ja operatsiooni tervikuna on märksa pooldavam kui mitte-eestlastel.

**Joonis 55. Nõustumine erinevate Afganistani operatsiooni puudutavate väidetega; eesti- ja muukeelsete elanike hinnangute võrdlus (%)** (N = kõik vastajad)



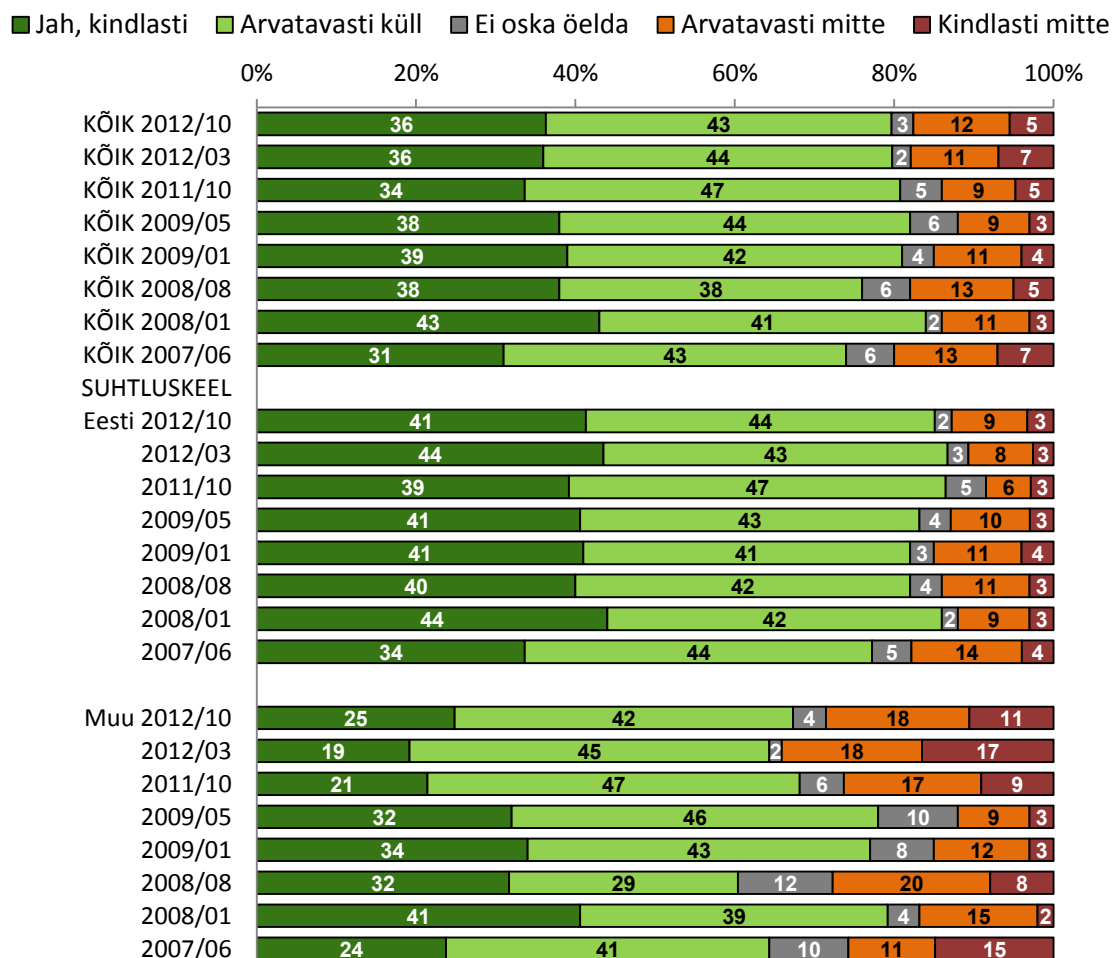
## 9. Riigikaitsealane teave

Viimane peatükk hõlmab endas ülevaadet riigikaitsealase teabega seotud küsimustest: riigikaitseõpetuse vajalikkus koolides ja Eesti Ekspressi lisalehe Riigikaitse.EE lugemine.

### 9.1. Riigikaitseõpetus koolides

Sarnaselt 2012. aasta märtsis läbi viidud uuringuga ka käesoleva uuringu tulemuste põhjal **pooldab 80% Eesti 15-74-aastastest elanikest riigikaitseõpetuse kuulumist kooli õppeprogrammi**, sh 36% arvates peaks see õppeprogrammis olema kindlasti ja 43% hinnangul arvatavasti (Joonis 56). Riigikaitseõpetust ei pea koolides vajalikuks 18% elanikkonnast. Viimase nelja uuringulaine jooksul on riigikaitseõpetust mittevajalikuks pidavate inimeste osakaal küll veidi tõusnud (12 protsendilt 18-ni), aga see on toimunud ennekõike nende vastajate vähenemise arvelt, kes ei ole osanud oma hinnangut anda. Seega pikemas perspektiivis võib öelda, et kuna alates 2007. aastast on erinevates uuringulainetes olnud riigikaitseõpetuse poolt 74-84% vastanuist, siis on tegemist igati kindla poolehoiuga.

Joonis 56. Suhtumine riigikaitseõpetuse vajalikkusesse kooli õppeprogrammis (%; N = kõik vastajad)



**Eestikeelsest elanikkonnast pooldab riigikaitse koolides õpetamist 85% ja mitte-eestlastest 67%.** Ajalisest võrdlusest selgub siinkohal, et eestlaste hulgas on poolehoid püsinud perioodil 2008-2012 stabiilselt kõrgena (82-87%), aga mitte-eestlaste suhtumine on olnud küllaltki muutlik. Kui 2008. aasta alguses leidis 4/5 muulkeelsetest elanikest, et koolides peaks andma riigikaitsealast õpetust, siis sama aasta augustiks riigikaitseõpetuse kuulamise kooli õppeprogrammi toetajate arv oli langenud 20 protsendipunkti võrra. 2009. aastal oli see jälle tõusnud 77-78 protsendini ning alates 2011. aasta sügisest on see püsinud languse lainel. 2012. aasta märtsiks on antud näitaja langenud 64 protsendini ning sama aasta oktoobriks jälle tõusnud 3 protsendipunkti võrra. Vanuse lõikes analüüsides ilmneb, et üle 40-aastased elanikud kalduvad soosima riigikaitseõppe sisseviimist kooli õppeprogrammi rohkem kui nooremad inimesed. Riigikaitsealase õpetuse sisseviimise toetajaid on samuti rohkem kõrgema haridustaseme ning keskmise sissetulekuga vastajate seas. Mees- ja naissoost vastajate seisukohtade vahel erinevust ei ole.

## 9.2. Eesti Ekspressi lisaleht Riigikaitse.EE

Lisaks elanike üldisele meediatarbimise kaardistamisele (vt Lisa 2) sisaldas uuringuankeet ka ühte otseselt riigikaitsealast infoallikat puudutavat küsimust. Nimelt uuriti sarnaselt eelmistele uuringulainetele Eesti Ekspressi lisalehe lugemust. **Eesti Ekspressi vahel neli korda aastas ilmuvat lisalehte Riigikaitse.EE on möödunud paari aasta jooksul lugenud 10-12% elanikest**, sh 2% loeb lehte enamikel juhtudel ja 8-10% on seda teinud mõnel korral (Joonis 57). 2012. aasta oktoobris läbi viidud uuringu tulemused ei ole võrreldes sama aasta märtsis ega mullu oktoobris toimunud uuringuga muutunud.

Kuna tegemist on eestikeelse väljaandega, siis on igati ootuspärane, et eestikeelsete vastajate seas on Riigikaitse.EE lisalehte lugenuid rohkem kui mitte-eestlaste hulgas (vastavalt 14% ja 3%). Riigikaitse.EE lugejaid on keskmisest rohkem ka kõrgema haridusega elanike (kõrgharidusega vastajatest 15%, põhi- või madalama haridusega 9-10%), meeste (12%, naistest 9%) ja alla 50-aastaste elanike hulgas.

**Joonis 57. Eesti Ekspressi vahel ilmuva lisalehe Riigikaitse.EE lugemine möödunud paari aasta jooksul (%)** (N = kõik vastajad)

